

ΤΕΥΧΟΣ 47
ΑΝΟΙΞΗ 2013

Περιοδικό Λόγου, Τέχνης & Προβληματισμού

Περιοδικό Λόγου, Τέχνης και Προβληματισμού
Τεύχος 47, Χρόνος 13ος, Άνοιξη 2013

Ταυτότητα

Εκδότρια

Ντίνα Κατσούρη

Συντακτική επιτροπή

Βασίλης Βασιλειάδης

Αντώνης Γεωργίου

Γιώργος Γεωργίου

Χριστίνα Γεωργίου

Μαρία Ιάσονος

Χριστόδουλος Κατσούρης

Νικόλας Πάρης

Ελίζα Πιερή

Αιμίλιος Σολωμού

Άννα Χριστοδούλου

Σχεδιασμός, σελιδοποίηση και εκτύπωση

Τυπογραφείο Theopress Ltd

Τηλ.: 22730404

Τηλεμοιότυπο: 22730521

E-mail: info@theopress.com

Μιχαλάκη Κουσουλίδη 1,

1027 Καίμακλι

Οι φωτογραφίες είναι του **Μάριου Λιζίδη**

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Κύπρος €20, Ελλάδα €25

Άλλες χώρες €25

Τιμή τεύχους:

Κύπρου €5/Ελλάδα €6

Για να αποστέλλεται το **Άνευ**
στη διεύθυνσή σας, μπορείτε
να επικοινωνήσετε:

Άνευ

Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη 8,
2123 Αγλαντζιά

Τηλ.: 22336752, 99028603

Τηλεομοιότυπο: 22334692

Email:

anefdina@cytanet.com.cy

Ιστοσελίδα:

www.e-anef.com

Τραπεζικός Λογαριασμός:

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ:

0357 005 673 270

ΤΟ ANEY πωλείται στα βιβλιο-
πωλεία και σε κεντρικά
περίπτερα.

ISSN 1450-0981

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση με αναφορά του **Άνευ** ως πηγής

ΧΟΡΗΓΟΙ

❑ Το παρόν τεύχος έχει επιχορηγηθεί από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Η επιχορήγηση δε σημαίνει την αποδοχή του περιεχομένου ή των απόψεων που εκφράζονται από τη συντακτική επιτροπή από πλευράς του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

❑ Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου

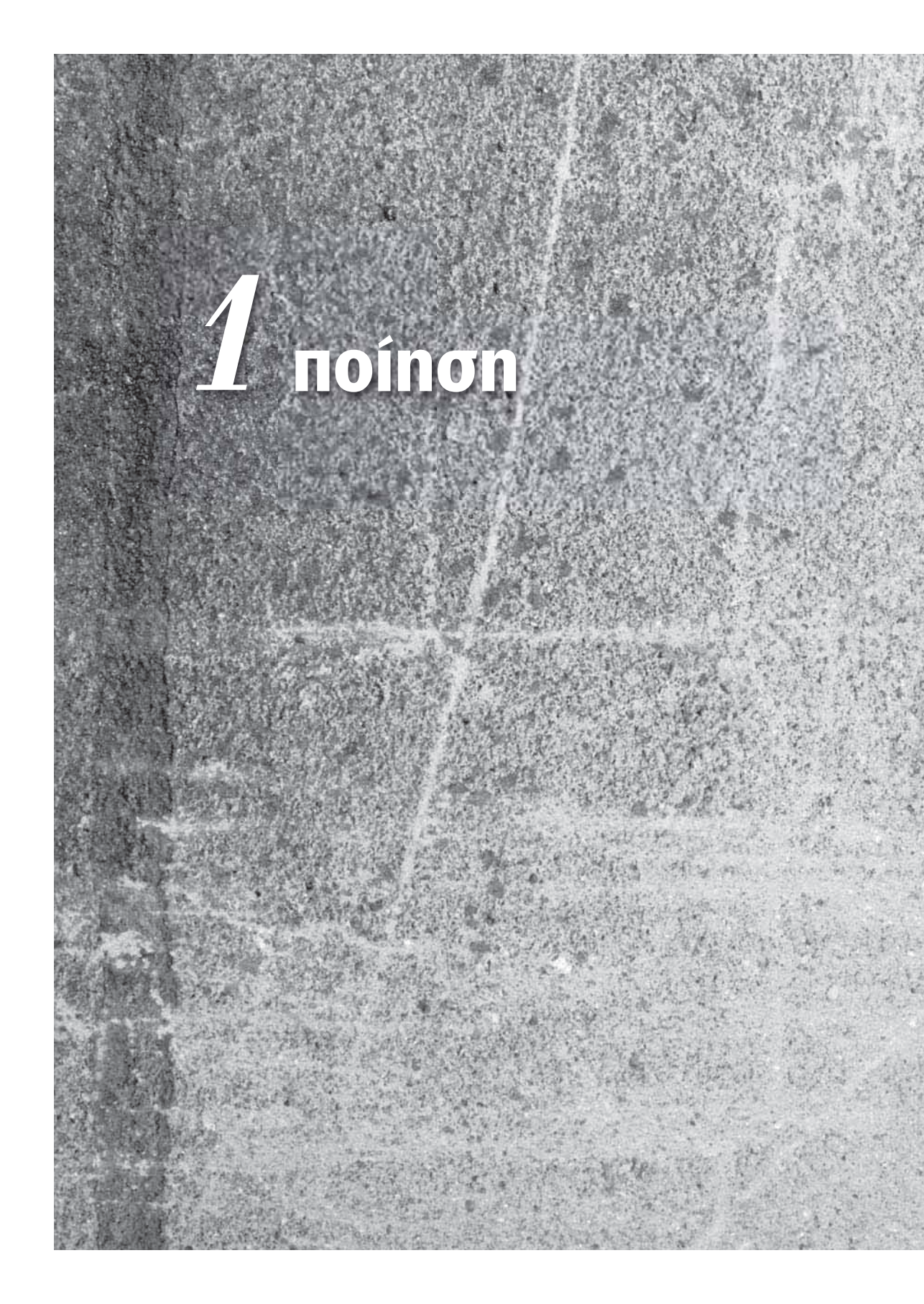
Πρόλογος	5
1. ΠΟΙΗΣΗ	
Αρχιεπίσκοπος Αυστραλίας Στυλιανός Χαρκιανάκης, Ξόδι στον Θ. Αγγελόπουλο, <i>Η δύναμη των ριζών, Θαιμαστικό ερώτημα, Ο απροσάρμοστος εργένης</i>	8
Μητροπολίτης Κυρηναίας Χρυσόστομος, Ατίτλο	10
Νίκη Μαραγκού, Το προζύμι, Το όνειρο του Σάιντ Πασά, Διαβάζοντας την Esme Scott Stevenson ...	11
Αλεξάνδρα Γαλανού, Τρεις συλλαβές, Τα παράθυρα	12
Ανδρέας Αντωνίου, Το πρωινό	13
Χαράλαμπος Χαράλαμπος, Ιστορία σε ζάρια, Ένας ήλιος και δυο τρία κύματα	14
2. ΑΦΙΕΡΩΜΑ	
Λευτέρης Παπαλεοντίου, Ψηφίδες μιας ανολοκλήρωτης αυτοβιογραφίας του Φοίβου Σταυρίδη	18
Σάββας Παύλου, Τα ιστολόγια του Φοίβου Σταυρίδη	23
Κώστας Κατσώνης, Ένας αληθινός ποιητής και άκαμπος πνευματικός εργάτης	26
Λούης Περεντός, Φοίβος Σταυρίδης - ένας μεθοδικός ερευνητής του πολιτισμού	29
3. ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ	
Νίκος Νικολάου Χατζήμιχαηλ, Η πόλη όλη	34
Ανθούλλης Δημοσθένους, Το άλφα και το κάππα	40
4. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ	
Γιώργος Κεχαγιόγλου, Μεράκι η τέχνη, μεράκι ο πολιτισμός, μεράκι κι η δημοσιογραφία: <i>το δίδαγμα ενός σύγχρονου Μακεδόνα</i>	44
5. ΜΟΥΣΙΚΗ-ΧΟΡΟΣ	
Δέσποινα Κωνσταντίνου, Χορικό τραγούδι: ο απαντητικός τρόπος εκτέλεσής του <i>στα αρχαία ελληνικά δράματικά έργα και στη χριστιανική λατρευτική μουσική</i>	50
Άριστος Παπαχριστοφή, 13η πλατφόρμα Σύγχρονου Χορού <i>– Θεάτρου Ριάλτο – 8, 9 & 10 Μαρτίου 2013</i>	52
6. ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ - ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ	
Μαρίνος Καρτίκκης, Γαλλικό σινεμά τώρα	58
7. ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ	
Ντίνα Κατσούρη, Ταγκό για... 4	62
Ντίνα Κατσούρη, Ο Θεός της σφαγής	63
Ντίνα Κατσούρη, Το τρίο της συμφοράς	64
Κώστας Χατζηγεωργίου, Τα παιδιά του Κάιν	65
Χριστίνα Α. Γεωργίου, Η πόρνη του Οχάιο	67
Χριστίνα Α. Γεωργίου, Ο Διακόπτης	68
Χριστίνα Α. Γεωργίου, Woyzeck!	69
8. ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ	
Λευτέρης Παπαλεοντίου, Ποιητικές συλλογές αναμένουν αναγνώστες	72
Κατερίνα Θεοδωράτου, Γιώργος Χαριτωνίδης, Αιχμάλωτος Περιηγητής	76
Λεόννη Μεννογιάνη-Αργυρού, G.K. Chesterton, Λέσχη Αλλόκοτων Επαγγελματιών	78
Μαρία Παύλου, Σκηνοθέτες του κυπριακού θεάτρου, Εύης Γαβριηλίδης, Θεατρικό <i>Ημερολόγιο 2013, Θεατρική Πορεία Λεμεσού</i>	
Αυγή Λίλλη, Πρόχειρες σημειώσεις πάνω σ' ένα σωσίβιο (Εκδόσεις Αρμίδα 2011)	82
Νικόλας Πάρης, Ζήνωνας Σιερεπεκλής, Πολλάκις εις θάνατον	85
Βάκης Λοϊζίδης, Όγδοη Μέρα της Χριστίνας Α. Γεωργίου	87
9. ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ	
Χριστίνα Α. Γεωργίου, Θέατρο εν καιρώ κρίσης	92
Ντίνα Κατσούρη, Έγινε και αυτό, Οι πνευματικοί άνθρωποι και η κρίση	92
Άριστος Παπαχριστοφή, Η Τεχνική υποστήριξη στο Κυπριακό Θέατρο	94
Τα βιβλία που πήραμε	95

Πρόλογος

Στο πρώτο τεύχος μας, το Καλοκαίρι του 2001, καταγράψαμε στο εκδοτικό Σημείωμα ότι «η αμφιβολία και η συζήτηση, ο έλεγχος και ο αντίλογος είναι χαρακτηριστικά μεταβατικών και αδιαμόρφωτων εποχών, εποχών οδυνηρών κυοφοριών σαν τη δική μας». Σήμερα αυτό ισχύει **περισσότερο από ποτέ προηγουμένως** στο ζώή του περιοδικού. Έτσι, όταν ο ιστορικός του μέλλοντος θα αποδελτιώνει αυτό το τεύχος, θα καταγράψει ότι το ANEY συνέχισε την πορεία του, όπως υποσχέθηκε, εν μέσω μιας κατακλυσμιαίας οικονομικής και κοινωνικής κρίσης.

Είμαστε περιοδικό Λόγου, Τέχνης και Προβληματισμού. Ο Λόγος και ο Προβληματισμός προσβλέπουμε ότι θα προκαλέσουν πνευματικές ζυμώσεις και θα συμβάλουν στην αποτροπή του ρατσισμού, της εσωστρέφειας και ό,τι αυτά προκαλούν σε ταραγμένες περιόδους. Ακόμη, με την Τέχνη, που εκφράζει το αμφίσημο της ανθρώπινης ύπαρξης, θα συνεχίσουμε να συμβάλλουμε στην παραγωγή πολιτισμού.

Εκείνο που χάνεται σήμερα, σε υπαρκτικό επίπεδο, είναι η βεβαιότητα που είχαν οι τελευταίες γενιές ότι το αύριο θα' ταν καλύτερο. Αυτή την ελπίδα θέλουμε να διατηρήσουμε: Ότι το αύριο μπορεί να είναι καλύτερο, ίσως όχι αναγκαστικά με ευημερία των αριθμών αλλά με όρους ποιότητας ζωής. Το διακύβευμα είναι να αλλάξουμε το ιστορικό μας παράδειγμα από αυτό του 19^{ου} σε ένα σύγχρονο του 21^{ου} αιώνα. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να μετατρέψουμε τη σημερινή κρίση σε ευκαιρία να διευρύνουμε τον τρόπο σκέψης μας εκτός των στεγανών στα οποία είχαμε βολευτεί τις τελευταίες δεκαετίες. Για να το πετύχουμε αυτό, θα πρέπει να καταφέρουμε να ενισχύσουμε την κοινωνική αλληλεγγύη και να χειραφετηθούμε, ως κοινωνία, στη βάση πολιτικών διεκδικήσεων και κοινωνικών αιτημάτων πλέον και όχι με τους όρους του παρελθόντος. Έτσι, το ANEY επιβεβαιώνει σήμερα την αρχική του δέσμευση.

***1* ποίηση**

Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας Στυλιανὸς Χαρκιανᾶκης

Ξόδι στὸν Θ. Ἀγγελόπουλο

Ἄφησες «τὸ λιβάδι νὰ δακρύζει»
κι' ἔφυγες τόσο βιαστικὰ
γιὰ τὴν «ἄλλη θάλασσα»
ποὺ μόλις εἶχες ψηλαφίσει
ὥστε οἱ συνεργάτες σου θὰ μπορούσαν
νὰ πιστέψουν πὼς ἀναλήφθηκες ὀριστικὰ
καθὼς ἡ μουσικὴ τῆς Καραϊνδρου
ἔμοιαζε τελευταῖο μοιρολόϊ
στὴ «σχόνη τοῦ χρόνου»!

Sydney-Redfern 4-2-12

Ἡ δύναμη τῶν ριζῶν

Τὸ χῶμα ποὺ σκιάζεται
ἀπὸ αἰωνόβια δέντρα
σχίζεται σὰν μεμβράνη ἀραχνοῦφαντη
ἀπὸ τίς ἀήττητες ρίζες
ποὺ δὲν λένε νὰ ὑποχωρήσουν
μήτε σὲ τσιμεντένιο ἐνταφιασμό.

Ὅσο κι' ἂν εἶναι οἱ κλάδοι καὶ τὰ φύλλα
ποὺ ἐκτείνονται νὰ συναντήσουν τὸν ἥλιο
γιὰ τὴν θεόνομη πανδαισία στὸ φῶς
οἱ ρίζες εἶναι ποὺ ξεγυμνώνονται ὀλοκληρωτικὰ
γιὰ τὴν ὀριστικὴ συνουσία!

Sydney-Redfern 23-5-12

Ὁ ἀπροσάρμοστος ἐργένης

Κεῖνοι ποὺ θᾶρθουν νὰ χτυπήσουν
τὴν πόρτα
καὶ δὲν θὰ τοὺς ἀνοίξει κανεὶς
θά 'ναι οἱ πρῶτοι μαντατοφόροι
γιὰ τὸ δράμα ποὺ ἔζησε μόνος
ὁ ἀπροσάρμοστος ἐργένης τῆς γειτονιάς.

Sydney-Redfern 21-2-12

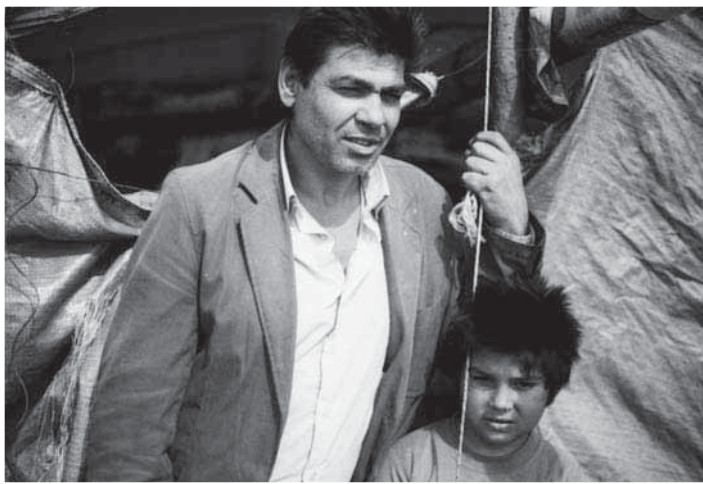
Θαυμαστικό ἐρώτημα

Κάθε μέρα ὁ περίπατος
στὸ Centennial Park
εὐκαιρία γιὰ ἀπερίσπαστες παρατηρήσεις
ποὺ συμπληρώνουν τὰ διαβάσματα
σὲ ὥρες γραφείου.

Καμαρώνω τὰ ὑπερήφανα ἄλογα
καθὼς καλπάζουν πειθαρχημένα
στὸν δικό τους διάδρομο
συγχρονισμένο τὸ καθένα
ρυθμικὰ
μὲ τὸν συνήθως ἔφηβο ἀναβάτη
κι' ἀπορῶ πῶς εἶπαμε
τὸν ἵππο «ἄ-λογο»
παρὰ τὴν θαυμαστή του νοημοσύνη
κι' ὄχι λιγώτερο
τὴν ἀπαράμιλλη ἀρχοντιά.

Μήπως ἀκριβῶς θέλαμε νὰ ποῦμε
πῶς τὸ μόνο ποὺ λείπει
ἀπ' αὐτὸ τὸ ζωντανὸ
εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ὁμιλία;

Sydney-Redfern 29-5-12

Μητροπολίτης Κυρηναίας Χρυσόστομος

Άτιτλο

Με νόημα ή χωρίς
βράχους ανθρώπων ευμνηστικούς
φαίνεις αποκρίσεις του ψεύδους
δουλεύς ευφάνης του κλέος και το αίμα

Αφαιρέσει δόθηκε στην ύπαρξη
να σώζεται στο φως περιεργασίας
με νόμο να υποτάξει την ελπίδα
να ετίμμεται ε' ατέρμονο παρόν

Μοναχίς ανδρώμετες υπέρβαται ανδρώμετες
ε' ένα εύμασιν σου χάλυψε
ως χώρεσε σε μια σταγόνα υδρόνια
με ποίημα την οδύνη για προεξέταση

Με νόημα ή χωρίς
εντός ή εκτός του νόμου υπάρχει χρέος
φως και σκοτάδι ανδρώμετοι εσθλαίπτη
όνειρο και τραγέδα ημεσικά
κάτι που υποτάξει τον νόμο

05. VII. '12

f. κ. χ.

Νίκη Μαραγκού

Το προζύμι

Σκέφτομαι τις γυναίκες που ξυπνούσαν
με το άστρο της πορνής για να ζυμώσουν
Τις Χριστιανές με προζύμι που είχαν φτιάξει
από τον αγιασμό της ημέρας του Σταυρού
και τις Τουρκάλες με νερό από τα πρωτοβρόχια.
Και οι δυο κουβαλούσαν τα βρέφη στη ράχη τους
και τη γνώση τους για την ιερότητα της ζωής.
Οι άντρες τους καμιά φορά το ξεχνούσαν.

Το όνειρο του Σάιντ Πασά

Ο Σάιντ Πασάς έπινε κάθε πρωί τον καφέ του
και κάπνιζε τον ναργιλέ του
με τον Χατζηγαβριήλη
κι αν κάποτε αυτός αργούσε
έστελνε τον Αχμέτ τον Αιθίοπα
να τον φέρει από το μαγαζί
όπου ο Χατζηγαβριήλης επέβλεπε
τη ραφή των ποδίνων με την μηχανή
που είχε φέρει από την Αλεξάνδρεια,
μαζί με τον Αλφρέδο, τον χειριστή
άνθρωπο περίεργο και νευρικό.

Μέχρι να γυρίσει ο Αχμέτ
ο Σάιντ Πασάς έκανε μια βόλτα στον κήπο
έβλεπε τι φύτρωσε, τι ανθίζει,
σκεφτόταν αν ήταν σωστό να εξολοθρεύσει τις ακρίδες
που δυο χρόνια τώρα αφάνιζαν τα γεννήματα,
μια και οι βουλές του Αλλάχ είναι άγνωστες
και αφού αυτός έστειλε τις ακρίδες
για να τιμωρήσει τους άπιστους
τι δουλειά είχε ο ίδιος να επεμβαίνει;
Θα ζητούσε και τη γνώμη του φίλου του
και θα του έλεγε για το παράδοξο όνειρο
που του τάραξε τον ύπνο.

Διαβάζοντας την Esme Scott Stevenson

“Viva Victoria” φώναζαν οι γυναίκες στη Λάπηθο,
το μαντήλι τους δεμένο με μεταξωτές κλωστές και γιασεμιά
και φιλούσαν με ευλάβεια τη φωτογραφία της βασιλικής οικογένειας
που τους χάρισε ο Εγγλέζος κύριος.
Χάριζαν στην Κυρία ματσάκια από λεβάντα, κατηφέδες,
υάκινθους,
ενώ ο βρακάς που κρεμόταν από την καμπάνα
χάζευε τις φυτρωμένες στέγες,
τον αιωρούμενο κήπο
που ήταν η Κερύνια

Αλεξάνδρα Γαλανού

Τρεις συλλαβές

Το κρεβάτι εξισώνει
ισοπεδώνει
εξισορροπεί ανισορροπεί.
Δημιουργεί μικρούς θεούς
Καταστρέφει είδωλα.
Άλλοτε ταξιδεύει
ενίοτε βυθίζεται.
Μπαίνει σε κήπους
φτιάχνει στεφάνια
που μαραίνονται.
Ακολουθεί νεκρώσιμες ακολουθίες
Εξωραΐζει το σκοτάδι
Επουλώνει πληγές
κι άλλοτε πάλι ξύνει τις παλιές.
Τρεις συλλαβές
με έψιλον μικρό
οριζοντίως και καθέτως
στο σταυρόλεξο.

Τα παράθυρα

Πρωί και γράφει ένα ποίημα.
Το απλώνει στο παράθυρο
για να στεγνώσει,
όχι στον ήλιο όμως,
γιατί θέλει ακόμη να κρατήσει
λίγες σταγόνες από ενύπνιο
νύχτας που πέρασε περιπετειώδους.

Καθώς η μέρα προχωρεί
περιστέρια που περνούν
τσιμπολογούν το ποίημα.
Του αφαιρούν τα φωνήεντα
και όλα τα θαυμαστικά.
Τις παρενθέσεις και τα εισαγωγικά
αφήνουν ανέγγιχτα.

Το βράδυ επιστρέφει σπίτι,
μαζεύει το απλωμένο ποίημα
και κλείνει το παράθυρο.
Ίσως το ξαναγράψει αύριο...

Έχει πολλά παράθυρα η Ποίηση.

Αντρέας Αντωνίου

Το πρωινό

Τις πρωινές ακτίνες του ο Ήλιος ανατέλλει
Μπαίνουν απ' το παράθυρο, τις νιώθω και ξυπνώ
Κι είναι η γεύση τους γλυκιά σαν βούτυρο με μέλι
Είναι κάτι μοναδικό αυτό το πρωινό

Κοιτώ δεξιά κι αριστερά χωρίς να φάχνω κάτι
Μία φωτογραφία σου στο κάδρο με κοιτά
Πόσες φορές κοιμήθηκα με κείνη στο κρεβάτι;
Ξέρει ωραία συντροφιά τα βράδια να κρατά

Γλιστρά συνέχεια το φως στις δυό μου τις παλάμες
Στον τοίχο το ρολόι μου δείχνει εννιά κι επτά
Θυμάμαι πως χουζούρευες στις γκρίζες σου πυτζάμες
«ξύπνα!» κι εσύ μου έλεγες «ακόμη δυο λεπτά»

Έχω κρατήσει φυλαχτό αυτά που μου 'χεις πλέξει
Κείνο το μάλλινο κασκόλ, που 'χω απ' τα παλιά
Σου ορκίζομαι πως το φορώ, όταν δεν βγαίνει λέξη
Και είναι σαν να με κρατάς και πάλι αγκαλιά

Κι ο ήλιος το δωμάτιο ολόκληρο φωτίζει
Χωρίς να θέλω άρχισα να σιγοτραγουδώ
Το ασημένιο μενταγιόν που σου 'δωσα χρυσίζει
Και όλα γύρω μοιάζουνε, πως είσαι ακόμη εδώ

Μοιάζει ο κόσμος γύρω μου να έχει χρυσαφίσει
Οι τοίχοι, τα πατώματα το φως αντανακλούν
Μιλώ σε κάτι σκίτσα σου που είχα ζωγραφίσει
Κι αλήθεια, σου τ' ορκίζομαι, κι εκείνα μου μιλούν

Της Ίριδος τα χρώματα μέσ' απ' τις διαθλάσεις
Κάνανε το δωμάτιο διπλά χρωματιστό
Πιστεύω αν το έβλεπες, θα 'θελες να γελάσεις
Και φιθυρίζω μέσα μου «πόσο σ' ευχαριστώ...»

Θυμάμαι που καθόσουνε επάνω στο περβάζι
Στον δρόμο αγναντεύοντας τον κόσμο να γυρνά
Τα ποιήματα που σου 'γραψα κανείς δεν τα διαβάζει
Και κλειδωμένα βλέπουνε τον χρόνο να περνά

Πάλι την πένα έπιασα κι άρχισα να σου γράφω
Αυτό το τόσο φωτεινό κι ηλιόλουστο πρωί
Θ' αφήσω αυτό το ποίημα στον πένθιμό σου τάφο
Κι ίσως ξανανταμώσουμε σε κάποια άλλη ζωή...

Χαράλαμπος Χαραλάμπους

ιστορία σε ζάρια

Μια φορά κι ένα καιρό
όλα τα μαθήματα του σχολείου
αποφάσισαν να πάνε στο καζίνο
με την ελπίδα να γίνουνε πλούσια.
Το κάθε μάθημα θα έπαιζε
διαφορετικό παιχνίδι.
Τα μαθηματικά μπλάκτζακ.
Η φυσική ρουλέτα.
Η γλώσσα φρουτάκια.
Τα θρησκευτικά πόκερ.

Η μουσική κουλοχέρη.
Αφού έπαιξαν και έχασαν,
ικέτεψαν την ιστοριά
που αρνιότανε να παίζει,
να ρίξει τα ζάρια
που κρατούσε σφιχτά στα χέρια της.
Όλα τα μαθήματα φώναζαν ρυθμικά
ότι η ιστορία θα κρίνει το μέλλον όλων.
Αυτή, στάθηκε όρθια και φώναξε.
Να με κρίνετε μετά από χρόνια
και κατάπτε τα ζάρια.

ένας ήλιος και δυο τρία κύματα

ρώτησα ένα νησιώτη ζωγράφο
γιατί σε κάθε πίνακά του
βάζει κάπου σε μια γωνιά έναν ήλιο
και σε μια άλλη δυο τρία κύματα
και μου απάντησε
είναι η ποιητική γραφή του ουρανού
κι ο αφρός της θάλασσας
η μουσική σφραγίδα της γης

“κοντεύω γιε μου
το χρυσό με το μπλε
να μάθει η αγάπη τα μυστικά του έρωτα
να μάθει κι ο έρωτας τα μυστικά της αγάπης
Κι όταν τα χρώματα σμίξουν
κι η θάλασσα βάλει τα χρυσαφένια τα ρούχα της
κι ο ήλιος γεμίζει με αλμύρα τα δάκρυά του
ο πίνακας ολοκληρώνεται
γιατί η σχέση απόκτησε αίμα
γιατί η σχέση απόκτησε νόημα
γιατί ο πίνακας
νοη(αι)ματοδοτήθηκε”

2 αφιέρωμα στον **Φοίβο Σταυρίδη**

Λευτέρης Παπαλεοντίου

Φοίβος Σταυρίδης Ψηφίδες μιας ανολοκλήρωτης αυτοβιογραφίας

Γύρω στα 2007 ο αείμνηστος Φοίβος Σταυρίδης άρχισε να σχεδιάζει στο μυαλό του τη συγγραφή μιας αυτοβιογραφίας. Φαίνεται ότι ένιωσε την ανάγκη να καταθέσει προσωπικές μαρτυρίες, όχι τόσο για τη ζωή του αλλά για πρόσωπα που γνώρισε από κοντά και εκτιμούσε, για «βιβλιοφιλικά» και άλλα αγαπημένα του θέματα, για πράγματα της πολιτισμικής ή άλλης ζωής στην Κύπρο. Αν και δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει μια τέτοια αυτοβιογραφία, προνόησε και ανέβασε στο ιστολόγιό του «Retalia et alia» (από τον Μάιο του 2007 ως τον Φεβρουάριο του 2009) μια σειρά από 27 κείμενα μικρής ή κάπως μεγαλύτερης έκτασης, τα οποία έχουν συνήθως τον χαρακτήρα της προσωπικής μαρτυρίας, με διάσπαρτα αυτοβιογραφικά στοιχεία. Με τον υπότιτλο που επέλεξε για το ιστολόγιό του, «Βιβλιοφιλικά - βιβλιογραφικά - βιβλιοσυλλεκτικά - (και άλλα)», προδιέγραφε το πεδίο των άμεσων ενδιαφερόντων του.

Ήδη στο πρώτο κείμενο που ανέβασε στο ιστολόγιο αυτό, με τον τίτλο «Προσωπικές μαρτυρίες» (6.5.2007), υπογράμμισε τη σημασία της προσωπικής μαρτυρίας και γενικά του απομνημονεύματος και της αυτοβιογραφίας: «Τα κείμενα που απομνημονεύουν τη ζωή ενός υπαρκτού προσώπου, γραμμένα από τον ίδιο, έχουν συνήθως περισσότερη ένταση και αληθοφάνεια από ανάλογα κείμενα βιογραφικής ανάπλασης γραμμένα από τρίτο. Η σχέση των δύο (απομνημόνευμα / βιογραφία) είναι κάτι αντίστοιχο με την φυσική παρουσία ενός προσώπου έναντι μιας (έστω πολύ επιτυχημένης) απεικόνισής του». Παράλληλα, επισήμανε τους κινδύνους που ελλοχεύουν σε αυτοβιογραφικά κείμενα, ιδίως επώνυμων προσώπων που νοιάζονται για την υστεροφημία τους: «ωραιοποιήσεις, πλασματικές ερμηνείες, εμπάθειες και αποσιωπήσεις σκοπιμότητας». Περισσότερο αξιόπιστες θεωρούσε τις μαρτυρίες λαϊκών ανθρώπων, όπως του Σάββα Τσερκεζή ή καταπονεμένων προσφύγων της Μικρασίας (τέτοιες μαρτυρίες κατέγραψε η Έλλη Παπαδημητρίου στην τρίτομη οριστική έκδοση *Ο κοινός λόγος*, Αθήνα, Ερμής, 2003). Επίσης, διαπίστωσε πολύ σωστά ότι το είδος της αυτοβιογραφίας σπανίζει στην Κύπρο.

Στα περισσότερα από τα κείμενα του ιστολογίου «Retalia et alia» ο Φ. Σταυρίδης αυτοβιογραφείται συνήθως έμμεσα, μέσα από ενδιαφέρουσες ετεροβιογραφικές αναφορές σε αγαπημένους φίλους, όπως τον Παντελή Μηχανικό και τον Θεοδόση Νικολάου, ή σε λογής σημειώματα και σχόλια. Ας δοκιμάσουμε να δούμε από πιο κοντά τέτοιες προσωπικές μαρτυρίες (αρκυτές φέρουν τον γενικό τίτλο «Ψηφίδες»), μέσα από τις οποίες αναδύονται αυτοβιογραφικές αναφορές ή υποβάλλονται και διαφαίνονται προσωπικές αντιλήψεις του συγγραφέα τους.

Όταν ο «λογιότατος φαρμακοποιός» (κατά την έκφραση του Γ. Π. Σαββίδη) υπερασπίζεται αξιόλογους «ερασιτέχνες» ερευνητές, όπως τους Ανδρέα και Ιουδήθ Στυλιανού, C. D. Cobham, J. Hackett, John Hill, N. Γ. Κυριαζή, Λ.

Φιλίππου και Ν. Κληρίδη, οι οποίοι συνέβαλαν στην προώθηση των κυπριακών σπουδών, δεν μπορούμε παρά να αναγνωρίσουμε ότι ο Φ. Σταυρίδης υπερασπίζεται έμμεσα και διακριτικά και το δικό του ερευνητικό και συγγραφικό έργο («Υπέρ ερασιτεχνών», 8.5.2007). Ή όταν αναφέρεται σε τρεις σημαντικές κυπρολογικές βιβλιοθήκες (26.9.2009), των C. D. Cobham, Λ. Ζ. Πιερίδη και Δ. Μαραγκού, και στις τύχες τους – η πρώτη «κληροδοτήθηκε στο Βασιλικό Αποικιακό Ινστιτούτο (Royal Colonial Institute), κατόπιν Βασιλική Αποικιακή Εταιρεία (Royal Empire Society), και σήμερα απόκειται στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Cambridge», η δεύτερη κατατέθηκε το 1942 στο Κυπριακό Αρχαιολογικό Μουσείο, ενώ η τρίτη, που βρισκόταν στην Αμμόχωστο ως το 1974, έγινε λάφυρο στα χέρια του Αττίλα –, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι εκφράζει έμμεσα την έγνοια του για την τύχη της δικής του σημαντικής βιβλιοθήκης, μια έγνοια που τον ακολουθούσε ως τις τελευταίες στιγμές της ζωής του. Ή όταν αποφασίζει να μιλήσει για αγαπημένους φίλους, τον Θ. Νικολάου και τον Γ. Π. Σαββίδη, δεν παραλείπει να σημειώσει με ευγνωμοσύνη τα πλούσια δώρα που του πρόσφερε η πολύτιμη φίλια τους: «Από τη συνάντησή μαζί τους, μια αληθινή ευλογία που ελάχιστες φορές μπορεί να συμβεί στη σύντομη διαδρομή μιας ζωής, δεν είχαμε τη δυνατότητα να ανταποδώσουμε επί ίσοις όροις όσα εκείνοι από περίσσεια ψυχής και απόθεμα γνώσης πρόσφεραν» («Αρχίζοντας από αγαπημένους φίλους», 9.10.2008).

Σε άλλα τρία κείμενά του μνημονεύει με αγάπη και συγκίνηση τον Θεοδόση Νικολάου: Αρχικά δίνει μια πολύ ενδιαφέρουσα προσωπογραφία του ποιητή και φιλόλογου, με στοιχεία από τη ζωή και το έργο του: «Ο Θεοδόσης Νικολάου ανήκε σε ένα κόσμο άφθαρτης παιδικής αθωότητας συνδυασμένης με βαθιά πνευματικότητα, όπου χωρούσαν μόνο η αγάπη, η ομορφιά και η ποίηση» («Ο ποιητής Θεοδόσης Νικολάου, 1930-2004», 9.5.2007). Στη συνέχεια τον μνημονεύει ως το δεύτερο δάσκαλό του, ύστερα από τον Μεσεβρινό, σε ζητήματα εκδοτικής τέχνης και τεχνικής («Εκδοτικά», 6.11.2008). και τέλος, με αφορμή τη συμπλήρωση πέντε χρόνων από την αποδημία του, καταθέτει φωτογραφίες και αυτόγραφα του ποιητή στη δεύτερη, όχι τόσο γνωστή φωτογραφία (του 1985) απεικονίζονται οι Θ. Νικολάου και Γ. Π. Σαββίδης σε επίσκεψή τους στο σπίτι του λαϊκού γλύπτη Κώστα Αργυρού.

Στο κείμενό του «Οι πατρίδες του Γ. Π. Σαββίδη» (11.6.2007) ο Φ. Σταυρίδης θυμάται με αγάπη τον ξεχωριστό νεοελληνιστή. Σε χωρίο που παραθέτει από την αντιφώνηση του τελευταίου, όταν αυτός ανακηρύχθηκε επίτιμος δημότης της Λευκάδας δυο μέρες πριν από τον θάνατό του, η Κύπρος συγκαταλέγεται ανάμεσα στις πατρίδες που είχε διεκδικήσει· μάλιστα ο Γ. Π. Σαββίδης μάς πληροφορούσε ότι προσπάθησε ατελέσφορα να μεταφέρει εδώ τα εκλογικά του δικαιώματα: «Γεννημένος προ 66 ετών στην Αθήνα, από γονείς μέτοικους, είχα γενέτειρα (όπως όλα τα ζωντανά), μα ποτέ καθαυτό πατρίδα. Όχι πως δεν είχα επιδιώξει να αποκτήσω νέα πατρίδα: πρώτα τη Θεσσαλονίκη, κατόπι την Κρήτη, και τέλος την Κύπρο, μεταφέροντας μάλιστα τα πολιτικά μου δικαιώματα – όταν δεν είχα ακόμη απελπιστεί από τους Έλληνες πολιτικάντηδες. Δεν βρήκα ανταπόκριση».

Αρκετά χρόνια ύστερα από το εκτενέστερο δημοσίευσμά του για τον Π. Μηχανικό, που αποτέλεσε κείμενο ομιλίας για τα δεκάχρονα από τον θάνατο του ποιητή (εκδόθηκε αυτοτελώς το 1990), ο Φ. Σταυρίδης επανέρχεται στο ιστολόγιό του άλλες πέντε φορές στον καλό φίλο του που έφυγε πρόωρα: Αρχικά διασώζει μια ενδιαφέρουσα μαρτυρία, την οποία άκουσε προφανώς από πρώτο χέρι: όταν ο Π. Μηχανικός διορίστηκε στη δημόσια υπηρεσία κατά τη δεκαετία του 1950, ο προϊστάμενός του τον κάλεσε να πάψει να γράφει ποιήματα, για να μπορέσει να γίνει καλός υπάλληλος («Οι απαξίες και οι “ταραξίες”», 8.5.2007). Στη συνέχεια καταθέτει ένα τρίπτυχο κείμενο για τη γνωριμία του με τον ποιητή, αρχικά από τις στήλες του περιοδικού *Κυπριακά Γράμματα* (αρχές της δεκαετίας του 1950), ακολούθως από την υπηρεσία του ως τελωνειακού στο αεροδρόμιο Λευκωσίας κατά τη δεκαετία του 1960 (14.10.2008). Επίσης, κάνει λόγο για τις δυο «περιπέτειες» που αναστάτωσαν τη ζωή του Π. Μηχανικού· α) το περιστατικό με τον γιο του Ορέστη, όταν αυτός πέρασε το 1975 στα κατεχόμενα, για να πάει στο χωριό του παππού του, και τον συνέλαβε ο τουρκικός στρατός (15.10.2008· αδημοσίευτες ημερολογιακές σημειώσεις του ποιητή για το θέμα αυτό σώζονται στο αρχείο του ποιητή και μαρτυρούν τις στιγμές αγωνίας και απόγνωσης που είχε βιώσει ο ίδιος και η οικογένειά του)· και β) τη μη βράβευση της ώριμης ποιητικής συλλογής του *Κατάθεση* (1975) με το κρατικό βραβείο ποίησης. Ειδικά για το θέμα αυτό, που δεν αποτελεί καθόλου «μύθο» (όπως ισχυρίστηκε ο Λ. Ζαφειρίου σε σχετικά πρόσφατη δημόσια παρέμβασή του, χωρίς να ξεκαθαρίζει τι ακριβώς εννοεί), πληροφορούμαστε ότι ο ίδιος ο Φ. Σταυρίδης παρακίνησε τον Π. Μηχανικό να καταθέσει το βιβλίο του για βράβευση, το οποίο πράγματι κρίθηκε άξιο από την κριτική επιτροπή για το πρώτο βραβείο. Στη συνέχεια, με παρέμβαση του τότε υπουργού παιδείας, η ίδια επιτροπή αναθεώρησε την απόφασή της, γεγονός που προκάλεσε και την αντίδραση του Φ. Σταυρίδη· με επιστολή του σε εφημερίδες καταλόγιζε «έλλειψη τόλμης» στα μέλη της επιτροπής. Κλείνοντας τη μαρτυρία του ο συγγραφέας καταθέτει και τα παρακάτω: «Ο Παντελής Μηχανικός έφυγε με ανοιχτή την πληγή από τον πόλεμο που είχε υποστεί και πικραμένος από εκείνους που τον απαρνήθηκαν. Σε μια περίπτωση, όπως μου έλεγε, φίλος ο οποίος του αφιέρωνε ποίημα σε υπό έκδοση βιβλίο του, διέγραφε την αφιέρωση μέσα στη δίνη της αντιπαράθεσης για την *Κατάθεση*» (19.10.2008). Εξάλλου, με αφορμή τη συμπλήρωση τριάντα χρόνων από τον θάνατο του Π. Μηχανικού, ο Φ. Σταυρίδης ανεβάζει στο ιστολόγιό του δυο ποιήματα από την *Κατάθεση* («Ένα τραγούδι για τον Ριμαχό» και «Ονήσιλος»), σχολιάζοντας ότι ο ποιητής είναι «ξεχασμένος από την πολιτεία και από πολλούς, όμως πάντοτε επίκαιρος» (20.1.2009).

Περισσότερο αυτοβιογραφικά είναι τα κείμενα που αναφέρονται στην έκδοση των δυο πρώτων ποιητικών συλλογών του Φ. Σταυρίδη («Εκδοτικά», 6.11.2008), στην αποτυχημένη προσπάθεια που έκανε στα 1972-1973 για έκδοση λογοτεχνικού περιοδικού, μαζί με τους Κώστα Μόντη, Κυριάκο Χαραλαμπίδη, Μιχάλη Πασιαρδή, Θεοδόση Νικολάου, ίσως και τους Παντελή Μηχανικό και Θεοκλή Κουγιάλη (9.10.2008), αλλά και στην έκδοση των περιοδικών *Ο Κύκλος* (1980-1986) και *Μικροφιλολογικά* (1997 κ.ε.). Έτσι, δίνει ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις δυσκολίες που συνάντησε στην

εκτύπωση της πρώτης ποιητικής συλλογής του (*Ποιήματα*, 1972) και για τη γόνιμη συνεργασία του με τον Μεσεβρινό (παρά τις ορθογραφικές εμμονές του τελευταίου) κατά την έκδοση της δεύτερης συλλογής του (*Απομυθοποίηση*, 1978). Επίσης, καταθέτει πολύ χρήσιμες μαρτυρίες για την ετοιμασία, την εκτύπωση και την κυκλοφορία του περιοδικού *Ο Κύκλος*, όπου είχε αναλάβει ο ίδιος τον πρακτικό φόρτο της έκδοσης (21.9.2008)· και εξηγεί τις διεργασίες που έγιναν για την έκδοση του περ. *Μικροφιλολογικά*, απαντώντας έμμεσα σε ανυπόστατους ισχυρισμούς ότι δήθεν το περιοδικό αυτό βασίστηκε σε ιδέα του Γ. Π. Σαββίδη (2.12.2008)· – αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, κανείς δεν θα είχε οποιοδήποτε λόγο να το αποκρούσει.

Αξιοσημείωτες είναι και δυο μαρτυρίες του Φ. Σταυρίδη για τον Κ. Μόντη· α) για την προσωπική γνωριμία τους, με αφορμή τη δημοσίευση δυο ποιημάτων του πρώτου στο περ. *Times of Cyprus* (1957), στο οποίο ο δεύτερος είχε την επιμέλεια της λογοτεχνικής σελίδας· και β) για την έντονη δυσανεκτικότητα του Κ. Μόντη, όταν ο Φ. Σταυρίδης διερωτήθηκε σε ραδιοφωνική εκπομπή μήπως οι ολιγόστιχες «στιγμές», «ως ποιητικό είδος, εγκλώβισαν τον δημιουργό». Η οργισμένη αντίδραση του ποιητή εκδηλώθηκε και λίγες μέρες αργότερα, όταν απέστειλε στον Φ. Σταυρίδη τη συλλογή του *Κύπρια ειδώλια* με την αφιέρωση: «Στο Φοίβο Σταυρίδη που φοβήθηκε την επίδραση των “Στιγμών”! Κώστας Μόντης 26.10.1980» (28.1.2009).

Βιωματικά και αυτοβιογραφικά στοιχεία περνούν και σε άλλα κείμενα του Φ. Σταυρίδη· λ.χ. όταν αναφέρεται στη γνωριμία και τη στενή φιλία του με τον Α. Χριστοφίδη, τον οποίον χαρακτήρισε «μια από τις πιο χαρισματικές πνευματικές φυσιογνωμίες της Κύπρου των τελευταίων πενήντα χρόνων» (22.10.2008). Στο ίδιο κείμενο μνημονεύει τη δραστική παρέμβαση του Α. Χριστοφίδη, ως γενικού διευθυντή του Ρ.Ι.Κ., όταν συντονιστής ραδιοφωνικού προγράμματος στα 1968-1969 θέλησε να παρεμποδίσει τον Φ. Σταυρίδη από το να διαβάσει απόσπασμα από την *Ιστορία* του Θουκυδίδη «στη θαυμασία μετάφραση της Έλλης Λαμπρίδη», γιατί φοβήθηκε μήπως ενοχληθεί το καθεστώς της εφτάχρονης δικτατορίας στην Ελλάδα. Αλλού κάνει λόγο για τον εντοπισμό και την αξιοποίηση του χειρόγραφου «Ημερολογίου» του Σ. Τσερκεζή, το οποίο εξέδωσε αρχικά το 1988 και σε δεύτερη, εμπλουτισμένη έκδοση το 2007 (25.10.2008).

Βέβαια ο Φ. Σταυρίδης στο ιστολόγιό του δεν παραλείπει να ασκήσει κριτική σε καταστάσεις και νοοτροπίες του κυπριακού χώρου· λ.χ. χλευάζει τις «ανασφάλειες» μερικών που έχουν την ανάγκη να προβάλλουν με κάθε ευκαιρία τους ακαδημαϊκούς (δηλ. πανεπιστημιακούς) και άλλους τίτλους τους (8.5.2007)· ή αναπαράγει επιστολή-καταγγελία της Ρήνας Κατσελλή σχετικά με την ίδρυση μιας κρατικής βιβλιοθήκης (30.9.2008)· ή σχολιάζει με στυφό χιούμορ βιβλία ανάξια λόγου, που σκαρφαλώνουν στις λίστες των λεγόμενων, κατά τους «καθαριστές», ευπώλητων («Ευπώλητα και ανυπόληπτα», 26.9.2008)· ή αποδοκιμάζει εβδομαδιαία στήλη σε εφημερίδα, που επαναλαμβάνει κουραστικά τον εαυτό της (26.9.2008)· ή, σχολιάζοντας τις «ανέξοδες καθημερινές ευρωλάγνες διακηρύξεις» της κρατικής πολιτικής για το βιβλίο στην Κύπρο,

απευθύνει προς τους «αρμοδίους» τα παρακάτω ακανθώδη ερωτήματα: «Ποια κονδύλια έχουν προταθεί για μια σύγχρονη Κρατική βιβλιοθήκη; Τι ποσά προνοούνται για ενημέρωσή της; Ποια πολιτική υπάρχει για δημιουργία νέων δημόσιων βιβλιοθηκών; Ποια μακροπρόθεσμη πολιτική για το βιβλίο έχει κατατεθεί, και πώς υλοποιείται; Όταν σ' αυτά τα ερωτήματα υπάρχουν επαρκείς απαντήσεις, τότε και η όποια ευρωλαγνεία μας δικαιώνεται» (26.9.2008).

Δε γνωρίζουμε αν ο Φ. Σταυρίδης δοκίμασε να γράψει και άλλα, πιο προσωπικά αυτοβιογραφικά κείμενα, τα οποία δεν πρόλαβε ή δεν θέλησε να αναρτήσει στο ιστολόγιό του. Αλλά λογάριαζε να καταθέσει σε κείμενά του την πίκρα και την απογοήτευση που του προκάλεσαν πρόσωπα που είχε άλλοτε ευεργετήσει, για φιλολογικά και πανεπιστημιακά ήθη και έθιμα, κτλ. Πάντως αυτοβιογραφικά στοιχεία μπορεί να ανιχνεύσει κανείς και σε άλλα κείμενά του, είτε δημοσιευμένα σε αυτοτελείς και περιοδικές εκδόσεις είτε αναρτημένα σε κάποιο από τα πέντε ιστολόγια του. Για παράδειγμα, ενδιαφέρει να δει κανείς μερικές λογοτεχνικές και άλλες επιλογές του με ποιητικά και πεζά κείμενα στην «Προσωπική Ανθολογία» του, ένα σχέδιο που θέρμαινε μέσα του από πολύ παλιά· ή, ακόμη, αξίζει τον κόπο να μεταφέρουμε και εδώ (από τη συνέντευξή του στον Χρ. Χρυσάνθου, *Ο Φιλελεύθερος*, 18.1.2008) ένα εξομολογητικό σχόλιό του για την ανάγκη που ένιωθε να βγάζει προς τα έξω χρήσιμο υλικό από το αρχείο του για να βοηθά την έρευνα, γεγονός που τον οδήγησε στη δημιουργία των πολύτιμων ιστολογίων του: «Η δημιουργία της “ιστοσελίδας” (καλύτερα του “ιστολογίου”) για τη Λάρινα μου δίνει τη δυνατότητα να δημοσιοποιήσω σταδιακά κάποιο μέρος από το αρχειακό υλικό που έχω, το οποίο αλλιώς θα παρέμενε κρυμμένο και άχρηστο στο σκοτάδι κάποιας βιβλιοθήκης. Όμως, τότε, ποια χρησιμότητα θα είχε αυτό, πέραν της ικανοποίησης ενός συλλέκτη για την απόκτησή του; Πρέπει να καταλάβουμε ότι, όταν διασώζουμε κάποιο τεκμήριο που βοηθά να γνωρίσουμε πτυχές της ιστορίας ή της ζωής του τόπου, είναι αδικαιολόγητο να το κρύβουμε, σχεδόν τόσο κατακριτέο όσο και η πράξη καταστροφής του».

Θα ήθελα να κλείσω τη σύντομη αυτή αναφορά με μια ευχή: Μακάρι οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού να αναλάβουν την έκδοση ενός τόμου (τόσο ωραίου και επιβλητικού όσο και ο πρόσφατος τόμος με μελέτες και άλλα κείμενα του αείμνηστου Γιάννη Κατσούρη, τον οποίο επιμελήθηκε ο άξιος φιλόλογος Λ. Γαλάζης), όπου να στεγαστούν άρθρα και άλλα σκόρπια και δυσεύρετα κείμενα του Φ. Σταυρίδη, ακόμη και από τα διάφορα ιστολόγια του. Ίσως μάλιστα θα ταίριαζε να περιληφθούν σε χωριστό τόμο και τα πιο προσωπικά κείμενά του από το ιστολόγιο «Retalia et alia» ή από άλλες πηγές, ώστε να συγκολληθούν οι «ψηφίδες» μιας ανολοκλήρωτης αυτοβιογραφίας.

Σάββας Παύλου

Τα ιστολόγια του Φοίβου Σταυρίδη

Ο Φοίβος Σταυρίδης εκτός από τις αναμενόμενες για ένα λόγιο δραστηριότητες (εκδόσεις φιλολογικών περιοδικών, κυκλοφορία βιβλίων με λογοτεχνικό και ερευνητικό περιεχόμενο, επιμέλεια βιβλίων, μεμονωμένα δημοσιεύματα σε διάφορα έντυπα), είχε αναπτύξει και μια άλλη δραστηριότητα στο χώρο του διαδικτύου. Ήταν ο δημιουργός και ο τροφοδότης πέντε ιστολογίων: 1. Η άλλη Κύπρος, 2. Λάρνακα, η πόλη του Ζήνωνα του Κιτιέα 3. Φωνή βοώντος εν τη ερήμω, 4. Retalia et alia. Βιβλιοφιλικά-Βιβλιογραφικά-Βιβλιοσυλλεκτικά- (και άλλα), 5. Προσωπική ανθολογία.

Στο θέμα αυτό των ιστολογίων, εκτός από την ποιότητα και ευαισθησία που κατέθετε όπως και στις άλλες εργασίες του, υπήρξε, πράγματι, πρωτοπόρος.

Το ιστολόγιο “Η άλλη Κύπρος”, που ο Φοίβος Σταυρίδης δρομολόγησε τον Ιούνιο του 2009, αποτελείται από 210 αναρτήσεις, δελτία θα τα λέγαμε στη φιλολογική ορολογία ενός εντύπου. Αναρτήσεις με αποσπάσματα από ενθυμήσεις, ταξιδιωτικά κείμενα, απομνημονεύματα, παλαιές ειδήσεις στις κυπριακές εφημερίδες αλλά και σε έντυπα της Ελλάδας και του εξωτερικού, παλιές φωτογραφίες, χάρτες και καρτ ποστάλ, ειδήσεις για τη σχολική ζωή των πρώτων εκπαιδευτηρίων και για τις δραστηριότητες των πρώτων συλλόγων (σημειώνω πέντε τεκμήρια για την εικοσιπενταετηρίδα της Ανόρθωσης, το 1936). Υπάρχουν ακόμη ανασκευές επαναλαμβανόμενων λαθών για κυπριακά θέματα, στοιχεία για παλιές ασχολίες, επαγγέλματα, βιοτεχνίες και βιομηχανίες, προσωπογραφικές ειδήσεις, θέματα λαογραφίας και αρχαιολογίας, θεατρικής και πολιτιστικής ζωής, αναφορές σε ιδιότυπες δημιουργίες (π.χ. το ποίημα του Άζινου για τον Κεμάλ Ατατούρκ) και σε μαρτυρίες των ξένων, πως είδαν την Κύπρο και τη ζωή της.

Μελετώντας το ιστολόγιο “Η Άλλη Κύπρος” διαπιστώνεις ότι ο ιστολογιόχος είχε μια απέραντη γνώση κυπριολογίας από την οποία επιλέγει τα σημαντικά, ελκυστικά και ενδιαφέροντα, ξέροντας να τα πλαισιώσει με τον αναγκαίο σχολιασμό, που παραθέτει με ζωντανό τρόπο, κάποτε χαρίεις και με χιούμορ. Η εμφάνιση αυτής της ιστοσελίδας σε μια έκδοση, η οποία υπολογίζω να καλύψει 300, περίπου, σελίδες, θα μας δώσει ένα θαυμάσιο και ελκυστικό βιβλίο ιστοριοδιφίας, θα ανασύρει στην επιφάνεια πλήθος μαρτυρίες για την Κύπρο και θα αποκαλύψει τις αναγνωστικές και ανθολογικές ευαισθησίες ενός σημαντικού πνευματικού ανθρώπου της Κύπρου.

Στα ίδια πλαίσια κινούνται και οι 330 αναρτήσεις στο ιστολόγιο “Λάρνακα η πόλη του Ζήνωνα του Κιτιέα”, με ημερομηνία εκίνησης το Νοέμβριο του 2008. Τώρα όμως πιο εξειδικευμένα, αφού αναφέρονται αποκλειστικά στη Λάρνακα, τον γενέθλιο τόπο. Παλιές οικογένειες, ιδρύματα και κτίσματα,

οδωνύμια και δημαρχιακές συνεδριάσεις, πρώτες εμφανίσεις των νέων τεχνολογιών στην πόλη (ηλεκτρισμός, αεροπλάνο, κινηματογράφος), αρχαιολογικά ευρήματα, παλιές ειδήσεις, διαφημίσεις, φωτογραφίες και ταχυδρομικά δελτάρια, αρχαιολογικά ευρήματα, τα πρώτα περιοδικά της Λάρνακας και οι παλιές της εφημερίδες από το 1878 έως το 1930, αναφορές σε παλιούς λόγιους, καλλιτέχνες, θεατρικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, στίχοι σε λευκώματα, προσκοπική και αθλητική ζωή, σύδεση της πόλης με Ελλαδίτες και Κύπριους λόγιους. Με το πολύτιμο αυτό ιστολόγιο ο Φοίβος Σταυρίδης αποδίδει τα θρέπτρα και τα διδασκάλια στη γενέτειρα πολύ. Είναι ακούοντως διαφωτιστικό το ακόλουθο απόσπασμα από συνέντευξη του Φοίβου Σταυρίδη στον Χρυσάνθο Χρυσάνθου (εφ. Ο Φιλελεύθερος, Λευκωσία, 18 Ιανουαρίου 2008)με αφορμή τη δημιουργία της ιστοσελίδας για τη Λάρνακα. Απαντώντας στην ερώτηση του δημοσιογράφου *Γιατί αποφασίσατε να θυσιάσετε χρόνο και χρήμα για την ετοιμασία αυτής της ιστοσελίδας; απάντησε* καίρια και συμπτυκνυμένα:

“Ύστερα από αρκετές δεκαετίες συστηματικής συλλογής υλικού και με δεδομένη την αδιαφορία των εκάστοτε κυβερνώντων για τη δημιουργία μιας αξιοπρεπούς κρατικής βιβλιοθήκης και ενός (έστω υποτυπώδους) ιδρύματος ιδιωτικών αρχείων, κατέληξα στο συμπέρασμα ότι εάν κάποιος επιθυμεί να γίνει κάτι σ’ αυτό τον τομέα, θα πρέπει να αρχίσει με τις δικές του δυνάμεις, όσο μικρές και αν είναι αυτές. Ευτυχώς διαθέτουμε σήμερα το διαδίκτυο, μια τεχνολογία που επιτρέπει ταχύτατα και με ελάχιστο κόστος να πραγματοποιούνται πράγματα τα οποία προηγουμένως θα ήταν αδιανόητα. Η δημιουργία της “ιστοσελίδας” (καλύτερα του “ιστολογίου”) για τη Λάρνακα μου δίνει τη δυνατότητα να δημοσιοποιήσω σταδιακά κάποιο μέρος από το αρχειακό υλικό που έχω, το οποίο αλλιώς θα παρέμενε κρυμμένο και άχρηστο στο σκοτάδι κάποιας βιβλιοθήκης. Όμως, τότε, ποια χρησιμότητα θα είχε αυτό, πέραν της ικανοποίησης ενός συλλέκτη για την απόκτησή του; Πρέπει να καταλάβουμε ότι, όταν διασώζουμε κάποιο τεκμήριο που βοηθά να γνωρίσουμε πτυχές της ιστορίας ή της ζωής του τόπου, είναι αδικαιολόγητο να το κρύβουμε, σχεδόν τόσο κατακριτέο όσο και η πράξη καταστροφής του”.

Το κλίμα αλλάζει στην ιστοσελίδα «Φωνή βοώντος εν τη ερήμω» [υπότιτλος: Ή στραβός είναι ο γιαλός ή εμείς στραβά αρμενίζουμε]. Δεν έχουμε πια τον Κυπριολόγο και «Λαρνακολόγο» με την ευρύτατη γνώση, το ανθολογικό μεράκι και την έφεση για ανάδειξη τεκμηρίων από την ιστορία και το παρελθόν της γενέτειράς του και της Κύπρου αλλά έναν σύγχρονο πολίτη και πνευματικό άνθρωπο που υποδεικνύει λάθη και παραλείψεις, κρίνει και στηλιτεύει ανόητες και καιροσκοπικές στάσεις, γεγονότα και εκδηλώσεις.

Όπως ο ίδιος σημείωσε στην αρχή της δημιουργίας του ιστολογίου «Φωνή βοώντος εν τη ερήμω»: «Η δημιουργία αυτού του ιστολογίου οφείλεται στην ανάγκη να επισημαίνονται και να καταγράφονται καθημερινά στραβά και

ανάποδα της κυπριακής ζωής και κοινωνικής πραγματικότητας. Με συντομία, χωρίς εμπάθειες ή προσωπικές επιθέσεις και με την ελπίδα ότι κάποια από αυτά θα διορθώνονται, διαφεύδοντας τον τίτλο του ιστολογίου.

Όσοι πιστοί, λοιπόν, με σεβασμό στην αλήθεια και στους άλλους ...»

Ανορθογραφίες και γλωσσικά ατοπήματα, φέματα, η λύσσα για κέρδος της σύγχρονης κοινωνίας, διαφημιστικές διαστρεβλώσεις, χουλιγκανισμοί και αδιαφορία προς τον πλησίον, αδιαφορία για τον πολιτισμό, ατασθαλίες τουριστικών γραφείων, η κυπριακή αγγλομανία, κόλπα του εμπορικού κόσμου και κόλπα του πολιτικού κόσμου, καθώς και άλλα σημεία και τέρατα της σύγχρονης ζωής θίγονται και καταγγέλλονται με ευσύνοπτα και σαφή σημειώματα στο ιστολόγιο αυτό, που δρομολογήθηκε τον Αύγουστο του 2008.

Το ιστολόγιο “Προσωπική ανθολογία” έχουμε έναν άνθρωπο που αναλώνεται στην ανάδειξη της προσφοράς των άλλων δημιουργών, στην προβολή του ξένου μόχθου. Στην προσωπική ανθολογία του Φοίβου Σταυρίδη προβάλλονται ποιήματα και πεζά κυρίως, αλλά και μαρτυρίες και σκέψεις (περίπου 30 δελτία) διαφόρων συγγραφέων, τα οποία η ανθολογική ευαισθησία του ιστολογιούχου θέλησε να κοινοποιήσει και μέσα από τη δική του ηλεκτρονική εκπομπή. Όπως αναφέρει ο ίδιος τον Οκτώβριο του 2008, όταν δρομολόγησε την “Προσωπική Ανθολογία”, αυτή αποτελείται από “Μικρά κείμενα από αναγνώσεις – κείμενα που έδωσαν στον επιμελητή αυτού του ιστολογίου την αίσθηση ξαφνιάσματος ή “ανακάλυψης”: για μικρές καθημερινές χαρές, την αγάπη για τους άλλους, και τον θαυμασμό για όσα μας περιβάλλουν.»

Στο ιστολόγιο «Retalia et alia», που ξεκίνησε τον Μάιο του 2007, έχουμε ένα διαφορετικό κλίμα, γιατί εδώ αναδεικνύεται περισσότερο ο λόγιος και βιβλιόφιλος Φοίβος Σταυρίδης. Όλα τα κείμενα είναι πολύτιμα, αναφέρονται σε βιβλία, εκδόσεις, περιοδικά, βιβλιοθήκες, συγγραφείς, βιβλιογραφίες. Αναφέρεται στη δική του εκδοτική δραστηριότητα (βιβλία και περιοδικά) εκδιπλώνει ωραίες αναμνήσεις και μαρτυρίες για παλιούς λογοτέχνες, προεξάρχουν οι μνήμες για τους αγαπημένους φίλους Θεοδόση Νικόλαου και Παντελή Μηχανικό.

Κώστας Κατσώνης

Φοίβος Σταυρίδης, ένας αληθινός ποιητής και ακάματος πνευματικός εργάτης

Με τον Φοίβο Σταυρίδη, που έφυγε από ανάμεσά μας πριν από ένα χρόνο, στις 6 Μαρτίου 2012, συναντηθήκαμε για πρώτη φορά γύρω στο τέλος της δεκαετίας του 1970, όταν συνεργαζόμασταν για τη διοργάνωση λογοτεχνικών εκδηλώσεων στο Δημητρίειο Πολιτιστικό Κέντρο της Λάρνακας, που ήταν τότε (1973-1983) μια όαση πολιτισμού για την πόλη του Ζήνωνα. Ο Φοίβος Σταυρίδης (1935-2012), ο Θεοδόσης Νικολάου (1930-2004), ο Γιάννης Κατσούρης (1935-2010) που ήταν τότε μορφωτικός λειτουργός του ΥΠΠ, ο Στέφανος Ζυμπουλάκης, ο Λούης Περεντός και άλλοι πνευματικοί άνθρωποι της Λάρνακας διαδραματίζαν καθοριστικό ρόλο στη λειτουργία του Δημητρίειου και στη διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων, τον συντονισμό των οποίων είχε αρχικά-στην πρώτη πενταετία, ο μακαριστός Σάββας Χαλλούμας και στη συνέχεια, ίσαμε τον τερματισμό της λειτουργίας του το 1983, ο υποφαινόμενος Κώστας Κατσώνης.

Στην παρέα του Δημητρίειου συμμετείχε ενίοτε και ο άλλος εκλεκτός των ποιητών μας Παντελής Μηχανικός (1926-1979), που εργαζόταν στο τελωνείο και διέμενε τότε στη Λάρνακα, συνδεδεμένος με βαθιά φιλία με τον Φοίβο Σταυρίδη και τον Θεοδόση Νικολάου. Μένουν αξέχαστες στον νου και στην ψυχή μου οι βραδιές που μετά από κάποια εκδήλωση στο Δημητρίειο είχαμε τα καθιερωμένα δείπνα για τους συντελεστές, τα οποία εξελίσσονταν σε πνευματικά συμπόσια ή λογοτεχνικά γεύματα εργασίας, πνευματικού προβληματισμού και φιλοσοφικής αναζήτησης, κάθε φορά που τύχαινε να βρίσκονταν στην παρέα μας ο Φοίβος, ο Θεοδόσης, ο Παντελής και όχι σπάνια ο Γιάννης Κατσούρης, που ερχόταν συχνά στη Λάρνακα από τη Λευκωσία για τις εκδηλώσεις του Δημητρίειου.

Με τον Φοίβο συναντιόμασταν ακόμα πολύ συχνά στο Φαρμακείο του στην πλατεία Ακρόπολης, στη Λάρνακα, που είχε μετατραπεί σε λογοτεχνικό στέκι, όπου έδιναν το “παρών” τους σχεδόν καθημερινά οι φίλοι του Φοίβου αλλά και πολλοί νέοι συγγραφείς και μελετητές της λογοτεχνίας και της ιστορίας του τόπου μας, τους οποίους απλόχερα, πρόθυμα και ανοιχτόκαρδα ο Φοίβος καθοδηγούσε στα πρώτα τους βήματα. Στις αρχές του 1980 οι συναντήσεις μας έγιναν ακόμα συχνότερες, όταν ο Φοίβος συνέλαβε την ιδέα της έκδοσης του περιοδικού *Ο Κύκλος*, και μας προσκάλεσε να συμμετέχουμε στην Πνευματική Ομάδα της έκδοσης, που, για την ιστορία, παραθέτουμε, όπως καταγραφόταν στο οπισθόφυλλο του εξωφύλλου του περιοδικού με την ακόλουθη αλφαβητική σειρά: Στέφανος Ζυμπουλάκης, Κώστας Κατσώνης, Τρύφωνας Παπαχριστοφόρου, Χριστόφορος Παπαχρυσόστομου και Φοίβος Σταυρίδης.

Ο διευθύνων νους και η ψυχή του περιοδικού ήταν ο Φοίβος, ο οποίος αξιοποιώντας τις φιλίες και γνωριμίες του με σημαντικούς Ελλαδίτες και Κύπριους λογοτέχνες και καλλιτέχνες, πανεπιστημιακούς καθηγητές, μελετητές της λογοτεχνίας και της τέχνης γενικότερα, εξασφάλιζε για κάθε τεύχος πολύ ενδιαφέρουσες και αξιόλογες συνεργασίες. Το γεγονός αυτό συνέβαλε καθοριστικά, ώστε το περιοδικό να αποκτήσει από τα πρώτα κιόλας τεύχη του την αποδοχή και την καταξίωση ως ένα ξεχωριστό για τα δεδομένα του τόπου μας λογοτεχνικό περιοδικό, με μεγάλη εμβέλεια και στον ελλαδικό χώρο. Ο Κύκλος, που εκδιδόταν αρχικά ως διμηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό, με το πρώτο τεύχος του να αφιερώνεται στον Παντελή Μηχανικό (Γενάρης-Φεβράρης 1980), ολοκλήρωσε τον κύκλο του το 1986, με το τελευταίο του τεύχος αρ.21-22 (Μάης-Αύγουστος 1986), που περιλαμβάνει ένα εκτενές, μοναδικό και εξαιρετο αφιέρωμα στον μεγάλο Κύπριο λογοτέχνη Γιώργο Φιλίππου-Πιερίδη (1904-1999). Σημαντική υπήρξε επίσης η συμβολή του Φοίβου Σταυρίδη στην περιοδική έκδοση *Τα μικροφιλολογικά*, που άρχισαν να εκδίδονται από το 1997, με τη συνεργασία του Λευτέρη Παπαλεοντίου και του Σάββα Παύλου.

Η προσφορά του Φοίβου Σταυρίδη στα κυπριακά γράμματα είναι ανεκτίμητη και θα χρειαζόμασταν σίγουρα πολλές σελίδες, για να την καταγράψουμε. Ολιγογράφος, αληθινός αλλά και μεστός ποιητής, πέρα από την παθιασμένη αγάπη του για την ποίηση, την οποία υπηρέτησε και καταξίωσε με τις τρεις ποιητικές συλλογές του (*Ποιήματα* 1972, *Απομυθοποίηση* 1978 και *Τρίτο πρόσωπο* 1982), υπήρξε ταυτόχρονα ένας εμβριθής ερευνητής και μελετητής της κυπριακής λογοτεχνίας και της ιστορίας της αγαπημένης του γενέτειρας, της πόλης του Ζήνωνα και της Κύπρου γενικότερα. Το συγγραφικό του έργο περιλαμβάνει, εκτός από τις τρεις ποιητικές του συλλογές, τη *Βιβλιογραφία της Κυπριακής Λογοτεχνίας* (συλλογική έκδοση, 2000) και τη *Βιβλιογραφία της κυπριακής λαϊκής ποίησης-Φυλλάδες και αυτοτελείς εκδόσεις 1884-1960* (έκδοση Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, Λευκωσία 2002), το *Ημερολόγιον του βίου μου. Αρχόμενον από το 1886, του Σάββα Τσερκεζί*, που αποτελεί μια σημαντική συμβολή του Φοίβου Σταυρίδη στην κυπριακή ημερολογιακή λογοτεχνία (1988 και 2007, έκδοση Πολιτιστικού Κέντρου Λαϊκής Τράπεζας) κ.ά. Στην εργογραφία του Φοίβου Σταυρίδη περιλαμβάνεται επίσης η συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του Παντελή Μηχανικού (Παντελής Μηχανικός, *Ποιήματα*, Εκδόσεις Χρυσοπολίτισσα, Λευκωσία 1982), που επιμελήθηκε μαζί με τον στενό του φίλο ποιητή Θεοδόση Νικολάου.

Μικρό μέρος από το αρχειακό υλικό του ο Φοίβος Σταυρίδης είχε αναρτήσει σε πέντε ιστολόγια, που ο ίδιος επιμελείτο. Πρόκειται για τον διαδικτυακό χώρο «Η άλλη Κύπρος» που περιλαμβάνει αρχειακό υλικό για την Κύπρο, κείμενα δικά του και ανθολογήσεις άλλων κειμένων, πληροφορίες, σχόλια και φωτογραφίες, ένα ιστολόγιο για την πόλη της Λάρνακας με τίτλο «Λάρνακα, η πόλη του Ζήνωνα», το *Retalia et alia* με κείμενα για τη λογοτεχνία και το βιβλίο «βιβλιοφιλικά, βιβλιογραφικά, βιβλιοσυλλεκτικά και άλλα», το ιστολόγιο «Φωνή βοώντος εν τη ερήμω» και η «Προσωπική Ανθολογία».

Όλοι όσοι είχαμε την τύχη και τη χαρά να γνωρίσαμε από κοντά τον Φοίβο Σταυρίδη θα θυμόμαστε έναν ευγενικό και γλυκομίλητο άνθρωπο, που διακρινόταν για τη σεμνότητα, την ανιδιοτέλεια, το ήθος και την εντιμότητα, ενώ ταυτόχρονα αγαπούσε με πάθος τη δημοκρατία, παθιαζόταν για το άδικο που συντελέστηκε σε βάρος της πατρίδας μας και εξέφραζε με παρρησία τις θέσεις και τις απόψεις του, πάντα με στοχαστική διάθεση και βαθύ προβληματισμό, χωρίς φόβο αλλά με το πάθος του λογοτέχνη- ερευνητή και του αληθινού πνευματικού ανθρώπου που οφείλει να είναι πάντα σε εγρήγορση και να διαθέτει την αναγκαία γνώση και ευαισθησία για ό,τι συντελείται γύρω του. Ενδεικτικό της βαθιάς κοινωνικής ευαισθησίας του Φοίβου Σταυρίδη, είναι το ποίημα « Πάτερ ημών», το οποίο και παραθέτω ως κατακλείδα της σύντομης αυτής αναφοράς στον αείμνηστο φίλο ποιητή. Πρόκειται για ένα ποίημα που αποτυπώνει, με την πυκνότητα και τη διαχρονικότητά του, τη σημερινή τραγικά δύσκολη πραγματικότητα του τόπου και του καιρού μας:

*Πατέρα μας, που κατοικείς στους ουρανούς
αν λογαριάζεις ακόμα να βασιλέψεις στη γη
ρίξε φωτιά να κάψεις τ' άδικο.
Εμείς κακό δεν κάναμε για να το συγχωρέσεις
κι είναι πολύ που μας ζητάς να συγχωρέσουμε
αφτους που εργοδοτούν το θάνατο
αφτούς που κλέβουνε το καθημερινό ψωμί μας
Γέρο και ξένο τόσα χρόνια μακριά
σε γέλαγαν με κολακείες και γλυκόλογα).
Τώρα λοιπόν που ξέρεις την αλήθεια
αν το μπορείς ρίξε φωτιά και κάψε τους
αλλιώς επίτρεψέ μας, καθώς ξέρουμε
τάξη να βάλουμε στο σπιτικό μας.*

Λούης Περεντός

Φοίβος Στ. Σταυρίδης - Ένας μεθοδικός ερευνητής του πολιτισμού.

Φαίνεται ότι το επάγγελμα του τραπεζίκου κάνει τους ποιητές σκληρόκαρδους. Αλλιώς δεν εξηγείται η επιμονή μου ν' αποφεύγω ενσυνείδητα ό,τι έχει σχέση με αγαπημένα πρόσωπα που έφυγαν. Δεν παρευρίσκομαι σε θρησκευτικές τελετές που γίνονται μετά θάνατο και σπάνια τριγυρνά σε χώρους που θυμίζουν παλιές καλές μέρες.

Όμως, υπάρχει και το αυθόρμητο που με κυριεύει, όποτε λάχει να συμβεί ή να δώ κάτι που θυμίζει ανθρώπους που έχασα. Συχνά μου συμβαίνει να πρέπει να ρωτήσω κάτι και χωρίς πολλή σκέψη, λέω, 'να πάρω το Φοίβο στο τηλέφωνο' ή 'αύριο θα ρωτήσω το Φοίβο'.

Τα τελευταία πέντε περίπου χρόνια, η αδιάκοπη ενασχόλησή μου με τη σάρωση παλιών φωτογραφιών, κάτι που οργανωμένα έκανα με την ενθάρρυνση και την καθοδήγηση του Φοίβου, με έφερε πολύ πιο κοντά του με καθημερινές συναντήσεις και μου έδωσε την ευκαιρία να καταλάβω ότι η ποιότητα και η μεθοδευμένη δουλειά αντέχει στο χρόνο.

Καθόμασταν με τις ώρες, πρωί και απόγευμα, με την υπομονετική Μιράντα να μας περιποιείται και να προσθέτει και την άποψή της σε θέματα που νομίζαμε ότι τα ξέραμε, και βλέπαμε φωτογραφίες προσπαθώντας να αναγνωρίσουμε πρόσωπα που έζησαν τα τελευταία εκατόν σαράντα τόσα χρόνια. Φωτογραφίες από παλιές οικογένειες της Λάρνακας που σφράγισαν την ιστορία της πόλης του Ζήνωνα.

Η προσπάθειά μας αυτή συνεχιζόταν ακόμη κι όταν δεν ήμασταν μαζί. Μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, ακόμη κι όταν έλειπα στο εξωτερικό, κάναμε τις αναγνωρίσεις μας και νοιώθαμε να κτίζουμε σιγά σιγά τη φωτογραφική φυσιολογία της Λάρνακας. Προσωπικότητες, εκπαίδευση, αθλητισμός, εκδηλώσεις, κτίρια και πολλά άλλα. Παραθέτω πιο κάτω μερικές περιπτώσεις.

Σ' ένα από τα οικογενειακά αρχεία που επισκέφθηκα, εντόπισα μια φωτογραφία που παρουσίαζε έναν άντρα και δυο γυναίκες να κάθονται στο ύπαιθρο. Η κατάστασή της δεν ήταν καλή. Όμως το πρόσωπο του άντρα κάτι μου θύμιζε. Στέλλω τη φωτογραφία με το e-mail παραθέτοντας και την άποψή μου. Και παίρνω την απάντηση που ήθελα να πάρω. '23.6.2011. Παίδι, σίγουρα είναι ο Σώζος. Ερχόμαστε Λάρνακα ενωρίς το απόγευμα, Φ'. Η φωτογραφία παρουσιάστηκε και σε ειδική εκδήλωση που έγινε για τον Χριστόδουλο Σώζο στη Λεμεσό.

Σε μια άλλη περίπτωση βρήκα τη φωτογραφία μιας υπέροχης διώροφης κατοικίας στη Λάρνακα. Η απάντηση από το Φοίβο ήρθε χωρίς καθυστέρηση.

‘29.9.2011. Δε χρειαζόταν καμία επιβεβαίωση. Το είχαμε συμφωνήσει και όταν είδαμε πρώτη φορά τη φωτογραφία. Πρόκειται για την οικία Τζέτζα, όπου για πολλά χρόνια πήγαινα ωδείο. Απέναντι και (σχεδόν) σε όλο το μήκος του δρόμου (ή στο μεγαλύτερο μέρος του) υπήρχαν ευκάλυπτοι – όπως νομίζω σου ανέφερα πριν από λίγες μέρες.’

Συχνά ο Φοίβος με πληροφορούσε για νέες φωτογραφίες που πλούτιζαν τη συλλογή του. ‘10.10.2011 Δύο πολύ ενδιαφέρουσες φωτογραφίες του παλιού Τηλεγραφείου που μου έστειλε το πρωί ο Σώτης. Δεν γνωρίζω την προέλευσή τους, όμως μου είχε αναφέρει ότι είχε επαφή κάποια στιγμή με τον Ζαντή.’

Ανάμεσα στις χιλιάδες φωτογραφίες που μας απασχόλησαν ήταν και μια πολύ κατεστραμμένη που είχε καθαρά ιστορικό ενδιαφέρον. Παρουσίαζε πλήθος κόσμου πάνω σε σημαιοστολισμένη αποβάθρα, με επίσημους, ιερείς και καλοντυμένους. Στην επεξεργασία της φωτογραφίας και μετά από πολλές μέρες μελέτης εντοπίσαμε προσωπικότητες όπως τον Γεώργιο Μαυροΐδη, Παύλο Βαλσαμάκη, Δημήτριο Πιερίδη, τον Παπααργηγόρη Λυσιώτη και τον Cobham. Μια φωτογραφία που κατά την εκτίμησή μας παρουσιάζει την υποδοχή του προσωπικού του θωρηκτού ‘ΜΙΑΟΥΛΗΣ’ κατά την επίσκεψή του στην Κύπρο το 1884. Μια σπάνια ιστορική φωτογραφία που μαρτυρεί ένα σημαντικό γεγονός κατεγγραμμένο και στον τύπο της εποχής.

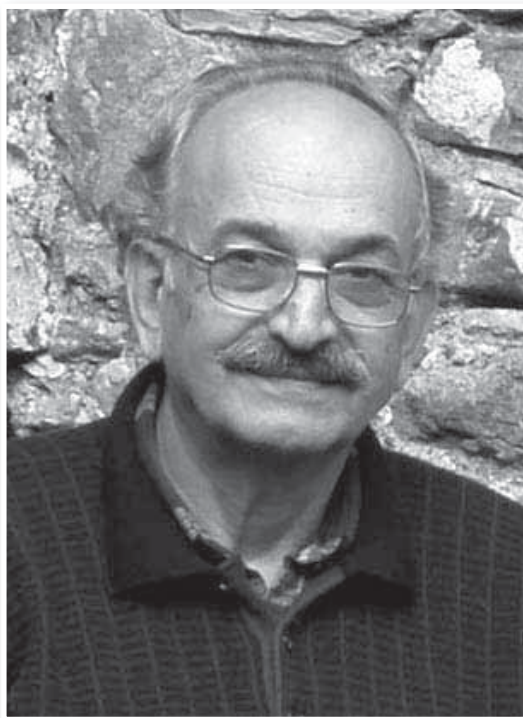
Η ανάγκη κωδικοποίησης των φωτογραφιών ήταν πάντα μια επιμονή του Φοίβου, που ήξερε ότι ο χαρακτήρας μου με έσπρωχνε πιο πολύ στο να βρώ φωτογραφίες παρά να τις ταξινομώ. Έτσι, μου ετοίμασε με λεπτομέρεια παραδείγματα κωδικοποίησης με σκοπό να μπορώ ανά πάσα στιγμή να εντοπίζω ανάμεσα στις 30.000 περίπου χιλιάδες φωτογραφίες εκείνη που έψαχνα. Να μπαίνει πρώτο το γράμμα του επιθέτου του ιδιοκτήτη του Αρχείου, μετά το όνομα, η χρονολογία, και αν υπάρχει και ειδικό ενδιαφέρον, η λέξη που θα βοηθούσε στην εντόπιση της φωτογραφίας.

Αυτή όλη η άσκηση, που με τα χρόνια έγινε ρουτίνα και πολύ με διευκόλυνε στην τακτοποίηση του φωτογραφικού αρχείου μου, ήταν ο καλύτερος τρόπος για να συνειδητοποιήσω πόσο σημαντικό είναι να γίνεται καλή δουλειά σε θέματα που αφορούν την ιστορία και τον πολιτισμό. Πόσο χρήσιμο είναι να ετοιμάζεις κάτι που οι μελλοντικοί μελετητές δεν θα χρειάζονται απαντήσεις σε θέματα που ο ίδιος ο δημιουργός ετοίμασε με κόπο και έδωσε όλες τις απαιτούμενες λεπτομέρειες.

Απόδειξη και το δικό του φωτογραφικό αρχείο, το οποίο μου εμπιστεύτηκε για να σαρώσω και να είναι έτοιμο για να περιληφθεί στο Ίδρυμα Φοίβου Σταυρίδη, σε χώρο που ετοιμάζει ο Δήμος Λάρνακας. Επίσης, όσες φωτογραφίες έδωσε παλαιότερα στο Ιστορικό αρχείο του Δήμου Λάρνακας, έχουν όλες τις αναγκαίες πληροφορίες.

Αυτή η μικρή ιστόρηση μαζί με άλλες πολλές που αφορούν τον άνθρωπο και τον δημιουργό Φοίβο Σταυρίδη είναι λίγες, για να φωτογραφίσουν τη βα-

θεία αγάπη που ο φίλος μας είχε για τον πολιτισμό. Η μακρόχρονη και πολύπλευρη ανασχόλησή του με τα θέματα που τον ενδιέφεραν έδειξαν ότι ακόμη και από μόνο του το άτομο είναι σημαντικό όταν δουλεύει με μέθοδο, αγάπη και έρευνα σοβαρή. Σ' εμάς εναπόκειται να εκτιμήσουμε ανάλογα την προσπάθεια αυτή για να αποδώσει τις δάφνες και τους επαίνους εκεί που πρέπει.

3 πεζογραφία

Νίκος Νικολάου Χατζήμιχαηλ

Η πόλη όλη

Μπροστά από τα ιωνικά προπύλαια του Γυμνασίου της πόλης, ήταν ένας μικρός πανέμορφος κήπος. Όταν κτυπούσε διάλειμμα, οι μαθητές πλημύριζαν τον κήπο και δεν έλεγαν να ξεκολλήσουν από τον παράξενο παπαγάλο που ζούσε εκεί, γιατί ήταν ένα πολύ ξεχωριστό και πανέξυπνο πουλί. Δεν ήταν όπως άλλοι, που ήξεραν να επαναλαμβάνουν μόνο μερικές λέξεις. Ο Κόκο -αυτό ήταν το όνομά του- είχε το χάρισμα της ομιλίας και μπορούσε κανέννας να κάνει άνετα διάλογο μαζί του, άσχετα αν οι απαντήσεις του ήταν τρελές, ανατρεπτικές και τις πιο πολλές φορές, δεν είχαν καμιά σχέση με την ερώτηση. Ήταν μοναδικός. Κανέννας ωστόσο, δεν μπορούσε να δώσει λεπτομέρειες για την ιστορία και την προέλευσή του. Κανέννας δεν ήξερε από ποιο μέρος του κόσμου είχε έρθει, αλλά κάποιοι, κρίνοντας από το γαλάζιο χρώμα του, υποστήριζαν ότι ήρθε από κάπου μακριά και ανήκε σε ένα σπάνιο είδος που ζουν τόσα πολλά χρόνια, που ουσιαστικά «δεν πεθαίνουν ποτέ».

Στις 13 Αυγούστου το 1974, τα στρατεύματα του δεύτερου Αττίλα προχωρούσαν απειλητικά προς τα ανατολικά και πολλοί από τους κατοίκους άρχισαν να φεύγουν. Το απόγευμα είχαν βομβαρδισθεί πάλι τα παραλιακά ξενοδοχεία. Το πουλί, έβλεπε την ασυνήθιστη κίνηση κι όλη η αγωνία της πόλης μεταφέρθηκε στο κλουβί του. Μακριά ακούγονταν πυροβολισμοί. Φτερούγιζε ανήσυχος μέσα στο κλουβί του, δεν είχε όρεξη να τσιμπήσει ούτε ένα σποράκι από το φαγητό που του είχε φέρει ο φύλακας. Ήπιε μόνο μια γουλιά νερό, γιατί ένιωσε ότι το λαρύγγι του είχε στεγνώσει.

Την άλλη μέρα το πρωί, ήρθαν ξανά τ' αεροπλάνα και βομβάρδισαν. Πετούσαν πάνω από τον κήπο, κι έριχναν τις βόμβες τους στα παραλιακά ξενοδοχεία. Το κλουβί είχε ένα μεταλλικό σκέπασμα που γινόταν σαν ηχείο κι ο διαπεραστικός ήχος των βομβαρδιστικών τού τρυπούσε τ' αυτιά και κόντευε να τρελαθεί. Τρύπωνε στην ξύλινη φωλιά του, μα κι εκεί δεν ήταν καλύτερα. Ολόκληρο το κλουβί τρανταζόταν κάθε φορά που έσκαγε μια βόμβα. Πρόσεξε την ανήσυχη κινητικότητα. Η πόλη άδειάζε. Τα αυτοκίνητα κολλητά το ένα πίσω από το άλλο πήγαιναν όλα προς την ίδια κατεύθυνση.

Το πουλί ξεχάστηκε μέσα στο κλουβί του. Ποιός θα νοιαζόταν για έναν παπαγάλο τη στιγμή που όλοι έτρεχαν να σωθούν. Ο κυριότερος όμως, λόγος είναι ότι όλοι πίστευαν ότι η αναχώρηση ήταν προσωρινή, μέχρι να περάσει το κακό και ότι σε δυο τρεις το πολύ μέρες θα ήταν όλοι πίσω στα σπίτια τους. Πού να φανταστούν.

Κοιτούσε τ' αυτοκίνητα που περνούσαν κι όσο πέραγε η ώρα να λιγοστεύουν, να λιγοστεύουν, και μέσα σε δύο ώρες να μην υπάρχει πια καμιά κίνηση. Πού ήταν οι φίλοι του. Πού να είχαν πάει άραγε όλοι τους. Καταλάβαινε ότι έγινε μια μεγάλη αναστάτωση, ένα μεγάλο κακό, μα στο μυαλό του ήτανε όλα τα πράγματα συγχυσμένα. Τον τελευταίο καιρό είχε προσέξει την

αλλαγή στη συμπεριφορά και τις κινήσεις των φίλων του. Και τώρα, τι γύρευαν εδώ αυτά τα τεράστια πουλιά, που έριχναν βόμβες κι έκαναν το κλουβί του να τραντάζεται. Τι να ήταν αυτοί οι πυροβολισμοί που ακούγονταν τον τελευταίο καιρό. Δεν μπορούσε να βγάλει κανένα συμπέρασμα.

Τίναξε τα φτερά του και πλησίασε στο αραιό πλέγμα. Ήθελε να φύγει κι αυτός από τούτο το μέρος, μα δεν μπορούσε. Έφαξε πόντο πόντο όλο το κλουβί μήπως βρει μια χαραμάδα, μια τόση δα μικρή τρύπα για να ξεφύγει από αυτή τη φυλακή. Άρπαξε απελπισμένος με τη γαμψή του μύτη το σύρμα και το ταρακούνησε αλλά μάταια. Δεν υπήρχε ελπίδα σωτηρίας. Φώναξε με όση δύναμη είχε, μα δεν πήρε καμιά απάντηση.

Η ζέστη ήταν ανυπόφορη κι η υγρασία τού δυσκόλευε την αναπνοή. Δεν κουνιόταν ούτε φυλλαράκι. Κι αυτή η μεγάλη σημαία στο γυμνάσιο, που τόσο του άρεσε να τη χαζεύει όταν ανάλαφρη κυμάτιζε, ήταν τυλιγμένη σαν φίδι γύρω από τον ιστό της. Γύρισε προς το μέρος της μικρής λιμνούλας και φώναξε πάλι δυνατά. Το σιδερένιο δελφίνι δεν του απάντησε. Ακίνητο, με ανοικτό το στόμα να κοιτάει σα χαζό τον ουρανό, παγωμένο στον σάλτο του πάνω από τη λιμνούλα. Το σύμβολο της πόλης, τώρα έχασκε με απορία. Ένα αποξηραμένο πορτοκάλι, μαυρισμένο και ξεχασμένο στο σώμα τού δελφινιού, τού θύμιζε τις καλές εποχές της γιορτής του πορτοκαλιού, που το δελφίνι αποκοτούσε το πορτοκαλένιο του σώμα και γινόταν το επίκεντρο της γιορτής. Ξαναφώναξε δυνατά, μα πάλι δεν πήρε απάντηση.

Τώρα ήτανε μόνος. Εντελώς μόνος. Ένα συναίσθημα που πρώτη του φορά ένιωθε κι ας ήταν τόσα χρόνια κλεισμένος στο ίδιο κλουβί. Τώρα κατάλαβε πόσο γεμάτες ήταν οι μέρες του παλιά και πόσο άδεια ήταν η ζωή του τώρα. Ήταν πια ένα τίποτα, ένας παπαγάλος γεμάτος ανησυχίες και φόβους.

Η αγωνία τού έφερε νύστα, έκλεισε τα μάτια και δεν ονειρεύτηκε τίποτα, μέχρι που ακούστηκε ένας θόρυβος και τον ξύπνησε. Ήταν το σιντριβάνι της μικρής λιμνούλας που είχε αρχίσει να λειτουργεί, όπως κάθε βράδυ, στην προκαθορισμένη ώρα και τα νερά γίνονταν κόκκινα, μετά γαλάζια και μετά κίτρινα. Λειτουργήσαν οι αυτόματοι μηχανισμοί της πόλης. Κοίταξε τριγύρω, τα σπίτια όλα ήταν ολόφωτα και οι λάμπες στους στύλους των δρόμων ήταν αναμμένες. Λαχτάρησε. Νόμισε πως όλα είχαν τελειώσει και η ζωή ξανάρχιζε. Η πόλη όλη ήταν φωταγωγημένη, μα, δυστυχώς, δεν υπήρχε καμιά κίνηση, μόνο το σιντριβάνι ακουγόταν κι ύστερα από λίγο οι γρύλλοι, οι νυχτερίδες κι ο υπόλοιπος μικρόκοσμος της νύχτας.

Πεινούσε. Πήρε μερικούς σπόρους κι έσπασε ένα φιστίκι που βρήκε σε μια γωνιά. Τα φιστίκια ήταν η αδυναμία του. Έρχονταν οι μαθητές στα διαλείμματα και του τα έριχναν από το αραιό πλέγμα. Τον πείραζαν κάποτε, μα, δεχόταν τα πειράγματά τους. Έκαναν ότι του δίνουν το φιστίκι και τη στιγμή που πλησίαζε για να το πάρει, το τραβούσαν πίσω. Έκανε όμως, κι αυτός τα κόλπα του, έπαιζε θέατρο, έκανε ότι το φιστίκι δεν τον ενδιέφερε και γύριζε το κεφάλι από την άλλη μεριά, μα ξαφνικά, με μια απότομη κίνηση, γυρνούσε και το έπαιρνε πριν προλάβουν να το απομακρύνουν. Γελούσαν, αλλά στο τέλος το διασκέδαζε κι αυτός.

Τα Σαββατοκύριακα γινόταν πραγματικό πανηγύρι. Αγαπούσε τα μικρά παιδιά και χαιρόταν που άκουγε τις φωνούλες τους. Έπαιρνε προσεκτικά τα φιστίκια από τα τρυφερά τους χεράκια και πρόσεχε μήπως πληγώσει κανένα, χωρίς να το θέλει. Όταν όμως η μπάντα του Δήμου άρχιζε να παίζει αργά το απόγευμα, έπαυε να είναι το κέντρο του ενδιαφέροντος. Ο διευθυντής της ορχήστρας, ο άνθρωπος με τη μπαγκέτα, κέρδιζε τότε την παράσταση. Δεν τον πολυχώνευε και κάθε τόσο ξεφώνιζε: *παραπάμ παμ πάμ, παραπάμ παμ πάμ, παραπάμ, παραπάμ, παραπάμ, παραπάμ* και κουνούσε τα φτερά του στο ρυθμό της μουσικής αντιγράφοντάς τον. Όμως, η προσοχή όλων ήταν αλλού.

Το γλέντι συνεχιζόταν μέχρι τα μεσάνυχτα που ο φύλακας έκλεινε τις μεγάλες πόρτες. Τις καθημερινές όμως, τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Η μέρα του άρχιζε με το πρώτο φως. Ερχόταν ο φύλακας με το ποδήλάτό του, άνοιγε διάπλατα τις καγκελόπορτες και σπρώχνοντάς το, το φύλαγε σε μια μικρή αποθήκη. Τον καλημέριζε από μακριά κτυπώντας το κουδούνι του ποδηλάτου. Και είχε έναν γλυκό ήχο αυτό το κουδούνι «γκριγκγκρίγκ, κριγκγκρίγκ». Συγχιζόταν, δεν μπορούσε να επαναλάβει τον ήχο. Έτσι, συνήθιζε να απαντά με ασυναρτησίες ή κάποτε με το «καλημέρα». Μετά, ερχόταν κοντά του και καθάριζε το κλουβί. Του άλλαζε το νερό, του έβαζε τροφή και μετά άρχιζε την περιποίηση του κήπου. Έπιανε φιλή κουβέντα με τον Δήμο τον περιπτερά, ο ένας μέσα από το κάγκελο και ο άλλος απέξω, αλλά το μάτι του ανίχνευε γύρω του και κάθε τόσο πήγαινε εδώ κι εκεί για να βγάλει κάποιο χόρτο, ενώ ο Δήμος πεταγόταν να εξυπηρετήσει κάποιον πελάτη, να του δώσει την πρωινή του εφημερίδα. Σε λίγο άρχιζαν να καταφθάνουν οι μαθητές, όλοι σχεδόν με τα ποδήλάτά τους, ντριγκ ντριγκ τον καλημέριζαν, γέμιζε ο τόπος φωνές, κουδουνίσματα, πύκνωνε η κίνηση και η πόλη αποκτούσε τον ρυθμό της.

Τις καθημερινές, ο κήπος έκλεινε νωρίς και μόνο όταν έφευγαν και οι τελευταίοι θαμώνες του καφέ Boccaccio ησύχαζε κι αυτός και ξεκουραζόταν. Του ήρθε μεγάλο παράπονο. Τον κατέτρωγε η μοναξιά. Ήθελε να φύγει από το κλουβί. Η ατμόσφαιρα ήταν αποπνικτική, η υγρασία και ο καπνός που ερχόταν από μακριά, εισχωρούσαν μέσα στο κλουβί του και τον έπνιγαν. Αγωνιούσε. Δεν ήξερε τι να κάνει. Άρχισαν να βγαίνουν άναρθρες κραυγές από το στόμα του και μετά κάτι ασυναρτησίες. «Άνδρα μοι έννεπε μούσα πολύτροπον ος μάλα πόλλα». Μιλούσε, μιλούσε συνέχεια χωρίς να σταματά και να επαναλαμβάνει όλα όσα είχε μάθει από τους φίλους του τους μαθητές. Έρχονταν δίπλα του και διάβαζαν τα κείμενά τους για το διαγώνισμα της ημέρας. Αυτός επαναλάμβανε. Στο επόμενο διάλειμμα έρχονταν άλλοι μαθητές, με άλλες ιστορίες. Συνέχισε να μιλά ασταμάτητα, καθώς οι εικόνες του παρελθόντος ξετυλίγονταν η μια πίσω από την άλλη και τα λόγια έβγαιναν χωρίς έλεγχο μέχρι που απόκαμε.

Την άλλη μέρα, ανακάλυψε πως είχε τελειώσει και η τελευταία σταγόνα νερού. Αυτή η διαπίστωση τον αναστάτωσε. Γύρισε το βλέμμα γύρω, μα δεν διέκρινε ούτε την παραμικρή κίνηση. Η μόνη κίνηση που τον ευχαριστούσε ήταν το σιντριβάνι που ξεκινούσε στην προκαθορισμένη ώρα και το νερό που γινόταν εναλλακτικά κόκκινο, μπλε, κίτρινο. Κάρφωνε το βλέμμα του και παρακολουθούσε με τις ώρες το νερό μέχρι που τον έπαιρνε ο ύπνος. Σήμερα

όμως, δεν ξεκίνησε ούτε αυτό. Ούτε ξανάναψαν τα φώτα. Παντού πηκτό, ανατριχιαστικό σκοτάδι.

Είχε χάσει την αίσθηση του χρόνου. Δε γνώριζε πότε κοιμόταν και πότε ξυπνούσε. Κάποτε, άκουσε θορύβους. Τέντωσε τ' αυτί και σε λίγο εμφανίστηκαν κάποιοι στρατιώτες. Ήταν κοντά στο περίπτερο και προσπαθούσαν να ανοίξουν την πόρτα του κτυπώντας την με τα κοντάκια των όπλων. Μιλούσαν σε μια γλώσσα που πρώτη του φορά άκουγε. Έπρεπε να κάνει κάτι να τον προσέξουν διαφορετικά ήταν χαμένος. Έβαλε όση δύναμη του απέμεινε και φώναξε δυνατά: «την πόλη έκτισε ο Τεύκρος, ο γιός του Τελαμώνα». Οι στρατιώτες που ξαφνιάστηκαν, ακροβολίστηκαν αμέσως πίσω από το περιτοίχισμα του κήπου. Ήταν η τελευταία ευκαιρία που είχε για να επιζήσει. Ήταν σίγουρος ότι τον είχαν ακούσει. Περίμενε λίγο και ξαναφώναξε μηχανικά: «την πόλη έκτισε ο Τεύκρος, ο ...». Δεν πρόλαβε να τελειώσει τη φράση του και μια ριπή γάζωσε το κλουβί του και τον συντάραξε. Τρύπωσε στην ξύλινη φωλιά του φοβισμένος και περίμενε. Δεν είχε άλλη επιλογή.

Πέρασαν πολλές ώρες χωρίς να γίνει τίποτα, χωρίς ν' ακούγεται τίποτα κι ύστερα πρόβαλε δειλά το κεφάλι έξω από τη φωλιά, μα πάλι τίποτα. Πήρε θάρρος και βγήκε. Το πέταγμα μιας σκαλιφούρτας που προσγειώθηκε σ' ένα κλαδί δίπλα, τον τρόμαξε προς στιγμή, μα γρήγορα συνήλθε κι έμεινε να την κοιτά. Ζήλεψε αυτό το μικρό πουλάκι που ήταν ελεύθερο να πετά και να πηγαίνει όπου θέλει. Καταράστηκε τη μοίρα του και την τύχη του να είναι κλεισμένος σ' ένα κλουβί νησιτικός και διψασμένος με τις δυνάμεις του να τον εγκαταλείπουν. Μα να όμως, η τύχη του τού χαμογελούσε. Η ριπή που έριξαν οι στρατιώτες προκάλεσε ένα μικρό ρήγμα στο κλουβί, όμως, αρκετά μεγάλο, για να χωρέσει και να περάσει έξω. Δεν έχασε δευτερόλεπτο. Έσπρωξε το σώμα του όσο πιο δυνατά μπορούσε και βρέθηκε φαργδύς πλατύς κάτω. Δεν έχασε χρόνο, όρμησε στο νερό και ξεδίφασε. Τίναξε τις φτερούγες του και ένωσε τις δυνάμεις του να επανέρχονται.

Περπάτησε πάνω στο πλακόστρωτο γύρω από τη μικρή λιμνούλα και δοκίμασε να πετάξει. Δεν τα κατάφερε όμως, ένωσε το σώμα του τόσο βαρύ. Με μικρά πηδήματα, από πέτρα σε πέτρα, ανέβηκε στο χώρο της μπάντας. Ήταν περίπου ένα μέτρο ψηλά και θα δοκίμαζε από το άνοιγμα που ήταν τα σκαλοπάτια. Πήρε φόρα, ανοιγόκλεισε τις φτερούγες, μα έφαγε τα μούτρα του, μόλις ένα μέτρο μπροστά από τα σκαλοπάτια. Πόνεσε πολύ, όχι από το κτύπημα, πιο πολύ από την ανικανότητά του. Δε θυμόταν πότε ήταν η τελευταία φορά που είχε πετάξει. Τη σπασμωδική του κίνηση, την έκανε μηχανικά, χωρίς να συντονίσει τα μέλη του, την τελευταία στιγμή δείλιασε, το μυαλό του θόλωσε και οι φτερούγες του δεν άνοιξαν.

Ήταν φανερό πως έπρεπε πια να αυτοσυγκεντρωθεί και να δράσει με περίσκεψη. Οι σκιές άρχισαν να μακραίνουν και η νύκτα να έρχεται γρήγορα. Ο φόβος άρχισε πάλι να φωλιάζει μέσα του κι εγκατέλειψε τις προσπάθειες για να πετάξει. Θα το έκανε την επόμενη μέρα. Για την ώρα έπρεπε να βρει καταφύγιο για να προφυλαχτεί, δεν ήξερε τι του επεφύλασσε η νύκτα. Κάποια νιαουρίσματα, που είχε ακούσει νωρίτερα, τον έκαναν να ανησυχήσει. Ήξερε από ένστικτο, πως αρέσει στους γάτους να τρώνε τα πουλιά. Με αργές κινή-

σεις χώθηκε στη ρίζα ενός πυκνού θάμνου και απ' εκεί κούρνιασε στο πιο ψηλό κλαδί που μπόρεσε ν' ανέβει. Αναλογίστηκε μόνο τα γεγονότα της ημέρας. Άκουγε τα αλυχτίσματα των σκυλιών, τα νιαουρίσματα των γάτων, αλλά ήταν τόση η κούραση και η ένταση που είχε καθώς έπεφτε το σκοτάδι, που βυθίστηκε αμέσως σε βαθύ ύπνο.

Όταν ξημέρωσε, το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να δοκιμάσει να πετάξει ψηλά. Έβαλε όλα του τα δυνατά, πίστεψε ότι θα τα καταφέρει, και τα κατάφερε. Ήταν πολύ χαρούμενος. Μπορούσε πια να βλέπει τον κήπο από ψηλά και να πετά χωρίς κανένα πρόβλημα. Μόνο που ήταν αποδυναμωμένος λόγω της ασιτίας του. Τώρα όμως, που ήταν ελεύθερος θα το έλυνε κι αυτό το πρόβλημα. Πέταξε προς το Λύκειο Ελληνίδων και κάθισε στο γείσο πάνω από την είσοδο. Απ' εκεί, πέταξε προς το Boccaccio κι από ένα ανοιχτό παραθυράκι μπήκε μέσα. Τι τύχη! Πίσω από το μπαρ ήταν τρία δοχεία γεμάτα με ξηρούς καρπούς. Νόμιζε ότι ονειρευόταν, μα σαν δοκίμασε με τη γαμψή του μύτη, κατάλαβε ότι είχε σωθεί. Έφαγε με βουλιμία μέχρι σκασμού. Βγήκε από το ίδιο παραθυράκι, πέταξε και κάθισε στο πιο ψηλό σημείο του Λυκείου. Ένιωθε καλύτερα τώρα και άρχισε να καταστρώνει σχέδια.

Ήθελε να πετάξει πάνω από την πόλη όσο πιο ψηλά μπορούσε, για να βγάλει κάποιο συμπέρασμα. Πέταξε πρώτα προς την παραλία. Καλύτερα όμως, να μην έβλεπε. Το μετάνιωσε. Τα ξενοδοχεία ήταν βομβαρδισμένα και οι δρόμοι ήταν αποκομμένοι από τα συντρίμια, χωρίς καμιά κίνηση. Μόνο η θάλασσα εξακολουθούσε να αποθέτει τα αφρισμένα της κύματα πάνω στην άμμο λες κι ήταν θυμωμένη γι αυτά που έγιναν σε όλο το μήκος της παραλίας.

Τράβηξε προς τα δυτικά, προς το κέντρο της πόλης και πιο βόρεια. Τα ίδια. Μια βομβαρδισμένη, βουβή κι έρημη πόλη. Πιο μακριά έβγαιναν πυκνοί καπνοί. Τον έπιασε θλίψη καθώς πετούσε προς κάθε κατεύθυνση κι έβλεπε παντού καταστροφή. Επέστρεψε στον κήπο αργά το απόγευμα, πάρα πολύ κουρασμένος και προσγειώθηκε ψηλά σ' ένα κλωνάρι του πυκνόφυλλου δέντρου δίπλα στο υπόστεγο της ορχήστρας κι έκλεισε τα μάτια, μα σχεδόν αμέσως τα άνοιξε πάλι, γιατί ακούστηκε το ανατριχιαστικό νιαουρίσμα ενός γάτου, που τον έκανε να ανησυχήσει. Μόνο γάτους είχε πια η πόλη, σκυλιά κι έναν παπαγάλο. Τι φρικτό. Απίστευτο.

Από την επόμενη και κάθε μέρα, πολύ νωρίς άρχιζε την περιπλάνηση του στην πόλη που ήθελε τόσο πολύ να γνωρίσει. Πάντα έβρισκε τρόπο να μπαίνει στα κτήρια, γιατί όλο και κάποιο μικρό παράθυρο έμενε ανοιχτό. Το Δημαρχείο και το Διοικητήριο ήταν βομβαρδισμένα. Τα έπιπλα, ήταν σκορπισμένα εδώ κι εκεί, με ανοιχτά συρτάρια και χαρτιά σκορπισμένα παντού, όσα βέβαια, είχαν γλυτώσει απ' τη φωτιά.

Επισκέφτηκε το σπίτι του ξακουστού ζωγράφου της πόλης. Ήταν, ένα παλιό σπίτι κοντά στην εκκλησία, με εσωτερική αυλή. Δεν ήταν δύσκολο να μπει. Μέσα στο μισοσκόταδο διέκρινε τα μεγάλα τελάρα και τις ζωγραφιές στους τοίχους. Πιο πολύ του άρεσε η εικόνα μιας μάνας, που κρατούσε το παιδί της τρυφερά στην αγκαλιά της.

Ύστερα επισκέφτηκε τη βιβλιοθήκη της πόλης. Κι εδώ είχε πολλές ζωγραφιές,

μα πιο πολύ είχε τραπέζια με ανοικτά βιβλία επάνω, που περίμεναν αυτούς που τα είχαν ανοίξει, να συνεχίσουν το διάβασμα απ' εκεί που είχαν μείνει. Όπου και να πήγαινε αντίκριζε εικόνες θλίψης, οδύνης και πόνου. Έπρεπε να πάρει την απόφασή του. Να μείνει, ή να φύγει μακριά. Μα, αν έφευγε, πού θα πήγαινε.

Πετούσε ψηλά κι έβλεπε περίλυπος την πόλη του. Του άρεσε να ανυψώνεται πολύ, γιατί από εκεί ψηλά, τίποτα δεν πρόδιδε την καταστροφή, φαινόταν μια ήρεμη και ωραιότατη πόλη, ξαπλωμένη ανάμεσα στο πράσινο των περιβολιών και το γαλάζιο της θάλασσας. Όταν όμως, κατέβαινε χαμηλότερα, τότε η φρίκη που αντίκριζε ήταν ανυπόφορη.

Στις καθημερινές του επισκέψεις, με πολλή λύπη διαπίστωνε ότι οι ζωγραφιές λιγότευαν, οι εικόνες στις εκκλησίες και τα βιβλία εξαφανίζονταν, ακόμη και τα παραθυρόφυλλα έλειπαν κι ο αέρας έμπαινε μέσα στα σπίτια και απέθετε μέρα με τη μέρα όλο και πιο πολλή σκόνη και άμμο. Τα βράδια ακούγονταν παράξενοι θόρυβοι, κτυπούσαν παράθυρα, έσπαγαν τζάμια και πότε πότε άγριες κραυγές από αγριόγατους που μάλωναν και του έκοβαν την ανάσα. Κάποτε, ακουγόταν ξαφνικά μια ριπή, κι ύστερα τα πάντα βυθίζονταν σε απόλυτη σιωπή.

Παρ' όλα αυτά, είχε αποφασίσει να μείνει εδώ. Εδώ, ήταν το σπίτι του. Δεν είχε πουθενά να πάει. Πού να πάει. Ακόμα, έβρισκε σπόρους και βλαστούς κι επιβίωνε. Πετούσε πάνω από την πόλη που άλλαζε γρήγορα όψη. Μέσα στους δρόμους, είχαν φυτρώσει θάμνοι διατρυπώντας ακόμη και την ασφαλτο και κάθε μέρα γίνονταν όλο και πιο ψηλοί. Παντού υπήρχαν τζάμια σπασμένα, πεσμένοι σοβάδες κι ανάμεσα στους σκουριασμένους σωλήνες και τους πεταμένους τσίγκους κυκλοφορούσαν αρουραίοι και φίδια. Κάθε μέρα που ξημέρωνε, έκανε την πόλη πιο γκρίζα, μουντή και καταθλιπτική. Ήταν όμως, η πόλη του. Κι η απόφασή που είχε πάρει ήταν οριστική και αμετάκλητη: εδώ θα ζούσε, για πάντα.

...

Όσοι επισκέπτονται τώρα την πόλη, πηγαίνουν μέχρι το συρματοπλέγμα και καρφώνονται εκεί για πολλή ώρα σιωπηλοί, με μάτια δακρυσμένα, ακούνε το κύμα που ποτέ δεν ησυχάζει, σκάει στην αμμουδιά ασταμάτητα και είναι το μόνο πράγμα που δεν έχει αλλάξει από τότε σε τίποτα, αναπολούν τις ευτυχισμένες στιγμές που έζησαν σ' αυτή την υπέροχη πόλη, βάζουν το χέρι αντήλιο στο μέτωπο, ή παίρνουν τα κιάλια και προσηλώνονται σε κάποιο σημείο, τεντώνουν το χέρι, δείχνουν κάτι στον διπλανό τους, γιατί όπου και να κοιτάξουν όλο και κάτι θα δουν που να συνδέεται με τη ζωή που έζησαν εδώ, και επαναλαμβάνουν ψιθυριστά την ίδια δυσύλλαβη λέξη: «γιατί».

Πολλοί, μαρτυρούν ότι κάθε φορά που πηγαίνουν, βλέπουν ένα παράξενο πουλί, να τριγυρνά εκεί κοντά, το πουλί που «δεν πεθαίνει ποτέ», το βλέπουν να κάθεται επάνω στα θλιβερά, ανατριχιαστικά συρματοπλέγματα και να επαναλαμβάνει δυνατά την ίδια πάντα φράση: «την πόλη έκτισε ο Τεύκρος, ο γιος του Τελαμώννα, την πόλη έκτισε ο Τεύκρος, ο γιος του Τελαμώννα. Ο Τεύκροοοοοοο ...».

Ύστερα, χάνεται μέσα στη γκρίζα θολούρα της βουβής πόλης, κι ακούγεται μόνο το γοερό κι ασταμάτητο βογγητό της θάλασσας.

Ανθούλης Δημοσθένους

Το άλφα και το κάππα

Κουράστηκε ο Θεός απ'την ορθοστασία κι είπε πριν πέσει για ύπνο να φτιάξει το αλφάβητο. Η γλώσσα, σκέφτηκε μες την απέραντη σοφία του, είναι βασικό στοιχείο στη δημιουργία του κόσμου. Έτσι, έφτιαξε το «Α» και σκέφτηκε πως ήταν ένα καλό γράμμα, επειδή οι άνθρωποι θα το χρησιμοποιούσαν για τη λέξη «Αγάπη». Έπειτα, η κούραση Τον κατέβαλε και είπε να φτιάξει το «Κ». Μ'αυτό οι άνθρωποι θα κατασκεύαζαν τη λέξη «Καταφύγιο». Ο Θεός ήταν εξουθενωμένος πια και σκέφτηκε πως οι άνθρωποι θα ήταν ικανοί να φτιάξουν τα υπόλοιπα γράμματα μονάχοι τους. Ο Ύπνος κύλησε αργά και γλυκά πάνω στο πρόσωπο του Θεού. Από τότε δεν έχει ξυπνήσει.

Σε μια ξεχασμένη γωνιά της Απεραντοσύνης μια νεράιδα οδυρόταν γιατί ήταν Άτεκνη. Έτσι, Αποφάσισε να Αρπάξει το παιδί μιας γυναίκας από τον κόσμο των Ανθρώπων. Έπρεπε, όμως, να το Αντικαταστήσει. Πήρε, λοιπόν, ένα δάκρυ από τα μάτια της και του έδωσε μορφή βρέφους. Στις 3 Δεκεμβρίου την ώρα που οι καμπάνες σήμαναν τον εσπερινό για τη γιορτή της Αγίας Βαρβάρας, η νεράιδα, Άδραξε την ευκαιρία. Τη στιγμή που γεννιόταν το μωρό, η νεράιδα, Αόρατη, το πήρε, έβαλε στην θέση του το νεραΐδοπαίδι κι εξαφανίστηκε. Το Αγόρι το βάφτισαν Άλφα.

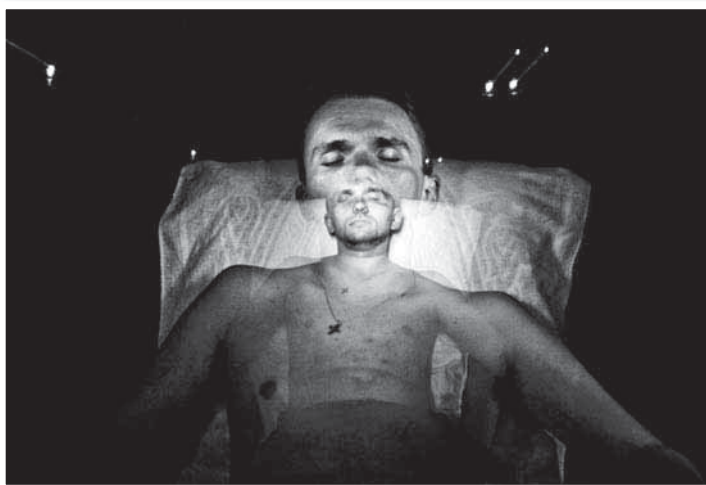
Μια φορά κι ένα καιρό ήταν ένα παραμύθι. Το παραμύθι δεν γράφτηκε ποτέ κι έτσι ζήσαν αυτοί Άσχημα κι εμείς χειρότερα. Πέρα απ'το Καλό και το Κακό βρίσκεται η τρέλα, υποστηρίζει ο Νικολαΐδης. Έτσι και με το νεραΐδοπαίδι. Χωρίς να του το έχει ορκιστεί κάποια μεγάλη δύναμη ή έστω να του το έχει υποσχεθεί μια Αξιόχρηστη φωνή, είχε μια Ακράδαντη βεβαιότητα σε ένα και μόνο πράγμα: στο ότι θα γινόταν ευτυχισμένο. Είχε ακούσει μόνο το «μια φορά κι ένα καιρό». Ήταν σίγουρο πως αυτό ήταν η αρχή ενός υπέροχου, συναρπαστικού παραμυθιού που θα οδηγούσε στην εξαφάνιση του Κακού και στη θριαμβευτική επικράτηση του Καλού. Ό,τι, όμως, φτιάχτηκε από θρήνο, δεν μπορεί να καταλήξει σε χαρά.

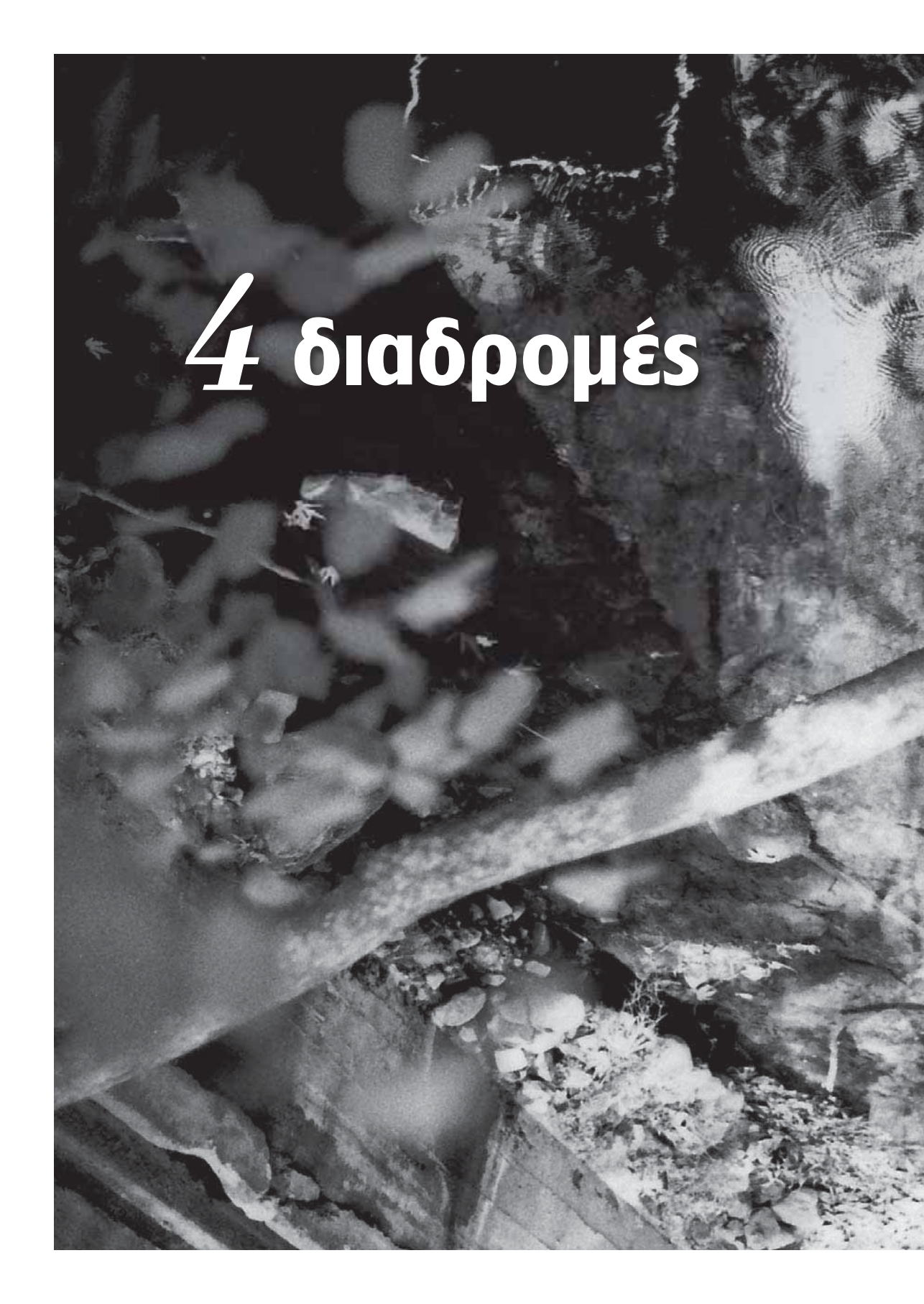
Με τον καιρό έμαθε να πλάθει χρήσιμες λέξεις, λέξεις που του εξασφάλιζαν επιβίωση. Καμιά φορά Αρεσκόμαστε στο να δημιουργούμε Αντιπερισπασμούς για να Αποπροσανατολιζόμαστε από τα πραγματικά μας προβλήματα. Ακολουθούμε ένα φάλτσο ρυθμό παύσεων και ομιλίας σε ένα πεντάγραμμο τόσο Αδέξια φτιαγμένο. Αυτό έκανε και ο Άλφα. Έπαιζε με τις λέξεις. «Άρνηση», «Αλήθεια», «Απαντοχή», «Αντίθεση», «Αντίρρηση». Αυτές ήταν μερικές λέξεις που καθόριζαν την ύπαρξή του. Μια λέξη δεν μπορούσε να βρει όσο κι αν έψαχνε: τη λέξη για την οποία ο Θεός έφτιαξε το «α». Κι έτσι η Αγάπη έγινε Ανάγκη Ακόρεστη για Αφθονία αυτού του συναισθήματος που δεν μπορούσε να βρει πουθενά. Όσα νήματα κι αν ένωνε, δεν κατάφερε

να διανύσει την Απόσταση· έμενε Ακάλυπτος. Κανένας δεν μπορούσε να τον οδηγήσει στην Αγάπη. Όλοι Αδυνατούσαν.

Το γράμμα «α» είχε πολλά να δώσει στο νεραϊδοπαίδι αλλά όχι Αγάπη. «Αμερική». Μια χώρα που η εξερεύνησή της του έδωσε μεγάλη ικανοποίηση. Εκεί συνάντησε και το πραγματικό παιδί της γυναίκας που θεωρούσε μάννα του. Εκείνο που το μεγάλωσε η νεράιδα και το άφησε μετά ανάμεσα στους δικούς του· τους Ανθρώπους. Εκεί Ανήκε. Ο Άλφα ήθελε να τον αποκαλέσει Αδελφό αλλά δεν το έκανε. Άργησε να Αναγνωρίσει τη λέξη Αδελφός. Εκεί στην Αμερική, όμως, έπλασε για τελευταία φορά μια λέξη από «α»· τη λέξη «Απαγορευμένο». Γνωρίζοντας τον κύριο Κάππα ξύπνησε μέσα του η ιστορία του Θεού και κατάλαβε πως το ίδιο σημαντικό με την Αγάπη ήταν το Καταφύγιο. Καθόταν καθημερινά κοντά του κι ένιωθε καλά. Το γράμμα αυτό, που δεν εξερεύνησε ως τότε, του φαινόταν τώρα καταλυτικής σημασίας. Μπορούσε να ζήσει χωρίς το «άλφα», όχι όμως χωρίς το «κάππα». Πάνω απ' την «Αλήθεια» ήταν τώρα η «Καλοσύνη».

Ο κύριος Κάππας ασχολιόταν με την Καλαθοπλεκτική κι απ' τα χέρια του Κατασκευάζονταν μετέωρες βεβαιότητες και συγκεκριμένες ρευστότητες. Τότε ήταν που και πάλι άρχισαν να χτυπούν την πόρτα της συνείδησης του νεραϊδοαγοριού λέξεις από άλφα: «Αμφιβολία», «Αντιφάσεις», «Αδιαφορία», «Αδικία». Η λέξη που τον συγκλόνισε με τα ερωτηματικά της ήταν η λέξη «Αμοιβαιότητα» και μετά από αυτή η λέξη «Απιστία» και μετά οι λέξεις «Αχαριστία», «Αγνωμοσύνη», «Αλητεία», «Αφερέγγυος». Το «κάππα» άρχισε να αλλοιώνεται μέσα του. Το γράμμα που ο Θεός δημιούργησε για να έχουν οι άνθρωποι Καταφύγιο έγινε Καταστροφή και το «άλφα» που φτιάχτηκε για την Αγάπη δηλητηριάστηκε, παραμορφώθηκε, διαστρεβλώθηκε και έγινε Αγωνία.

A black and white photograph of a natural landscape. In the foreground, a large, textured tree trunk or branch runs diagonally across the frame. The background is filled with dense foliage and rocks. A small lizard is visible on a rock in the middle ground. The overall scene is dark and moody, with high contrast between the light-colored text and the dark background.

4 διαδρομές

Γιώργος Κεχαγιόγλου

Μεράκι η τέχνη, μεράκι ο πολιτισμός, μεράκι κι η δημοσιογραφία: το δίδαγμα ενός σύγχρονου Μακεδονά

*Σε ανάμνηση του Γιάννη Κατσούρη, μερακλή όχι μόνον του θεάτρου
μα και του σινεμά*

Είναι από πολύ παλιά γνωστό πως λογοτέχνες/δάσκαλοι της λογοτεχνίας και γιατροί/θεραπευτές/φαρμακοποιοί ανήκουν στο ίδιο σινάφι.

Κι αν κάποιος αναρωτηθεί «μα πώς;», αρκεί να θυμίσουμε, πρώτα, πως παλιότερα οι περισσότεροί τους έβγαιναν από μία ενιαία Σχολή, την Ιατρο-φιλοσοφική, και πως γιατροί ή φαρμακοποιοί ήταν και είναι κορυφαίοι λογοτέχνες ή/και άνθρωποι των γραμμάτων (και μόνο στην ελληνική παράδοση αν μείνουμε, βγάζοντας τους αρχαίους απέξω, δεν μπορούμε να ξεχάσουμε τον βυζαντινό Συμεών Σηθ και τον Βιτσέντσο Κορνάρο με την τόσο μεγάλη ιατρική εμπειρία, κατόπιν τους Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, Ιωάννη Ρίζο Μανέ, Γιάννη Βηλαρά, Μιχαήλ Περδικάρη και Αδαμάντιο Κοραή, και ένα σωρό νεότερους, ως τους Ανδρέα Καρκαβίτσα, Παύλο Νιρβάνα, Ν.Γ. Πεντζίκη, Κύπρο Χρυσάνθη, Γιάννη Βραχίμη, Θεόδωρο Μαρσέλλο, Τάκη Σινόπουλο, Λίνα Σολομωνίδου, Μανόλη Αναγνωστάκη, Φοίβο Σταυρίδη, Γιώργο Χειμωνά, Περικλή Σφυρίδη, Χρήστο Χατζήπαπα, Αλέξανδρο Αρδαβάνη και Βασίλη Ιωαννίδη· και, επίσης, αρκεί να θυμίσουμε τα πειράγματα που αντάλλασσαν μεταξύ τους οι δύο αυτές «παρτίδες» του ίδιου σιναφιού: «ουδείς μωρότερος των ιατρών, ειμή οι διδάσκαλοι» υποστήριζαν οι γιατροί, «ουδείς μωρότερος των διδασκάλων, ειμή οι ιατροί» υποστήριζαν οι δάσκαλοι.

Ο Θόδωρος Γιαχουσιτίδης είναι ένας άνθρωπος γεμάτος ζωή και διάθεση για συμμετοχή. Τις κτηνιατρικές σπουδές του δεν τις «αξιοποίησε» επαγγελματικά/βιοποριστικά, όπως άλλοι. Αλλά τις καλλιτεχνικές αγάπες του όχι μόνον τις καλλιεργεί, μα και τις διαλαλεί. Η Θεσσαλονίκη, η Μακεδονία και οι άνθρωποι της, ιδίως οι νέοι και όσοι ενδιαφέρονται για τις καλές τέχνες, προπαντός την Έβδομη, ευεργετούνται πολλά χρόνια τώρα από τα δημιουργικά του ενδιαφέροντα, τις γνώσεις, το μεράκι του και από την προβολή τους μέσω της τηλεόρασης (της ΕΤ3, όταν το κανάλι αυτό είχε περισσότερες καλές εκπομπές) και της δημοσιογραφίας (σε πολλά έντυπα, παλαιότερα ιδίως στον *Εξώστη* και τώρα στο έξοχο εβδομαδιαίο δωρεάν έντυπο *Φιλμ νουάρ*).

Τον μνημονεύω εδώ, επειδή το πικρόγλυκο, μα τελικά αισιόδοξο μήνυμά του είναι πως στα πολύ δύσκολα χρόνια μας φαίνεται να υπάρχει ακόμα χώρος για να δράσουν ή, έστω, να μη σωπάσουν τέτοιοι άνθρωποι. Δε θα κάνω, λοιπόν, τίποτε άλλο, παρά να αφήσω να μιλήσει ο ίδιος, αντιγράφοντας ένα

πρόσφατο κείμενό του, μια «εκ βαθέων εξομολόγηση» άξια να την ακούσουμε όλοι, ως και στην Κύπρο, που σιγά σιγά κινδυνεύει να πάθει ό,τι πάθαμε κιόλας εμείς. Και γιατί αντιγράφω όλο το κείμενο; Γιατί αρκετά συχνά τα αυτοβιογραφικά κείμενα κρύβουν πολύ περισσότερο ζουμί από τις μυθοπλασίες:

«Συγχωρέστε με τον προσωπικό τόνο σε τούτο το σημείωμα. Όχι ότι στα προηγούμενα σημειώματα που έχω υπογράψει δεν πέφτω στο θανάσιμο αυτό αδίκημα της γραφής, αλλά να, λίγο το ψώνιο, λίγο η δημόσια ψυχανάλυση (πού λεφτά για ιδιωτικές συνεδρίες...) και το πρώτο πρόσωπο βγαίνει στη φόρα και... όποιον πάρει ο χάρος. Δημόσια έκθεση, θα μου πείτε. «Και τι μας νοιάζουν, ρε φίλε, αυτά που σου συμβαίνουν;» θα μου πείτε επίσης. «Καλές οι ΗΠΑ και η Ρωσία, μα έχω το δράμα μου κι εγώ» που έλεγε ο αείμνηστος Ρασούλης σε τραγούδι του Ανδρέα Μικρούτσικου! Ε, λοιπόν, εγώ θέλω να τα πω και θα τα πω, γιατί διαθέτω ακόμα τούτο το μετερίζι (που έλεγαν οι παλιοί Πασόκοι). Και το εκμεταλλεύομαι μια χαρά.

Λοιπόν, μ' αρέσει να γράφω. Μ' αρέσει να βλέπω ταινίες και να μοιράζομαι αυτά που με έκαναν να νιώσω, να σκεφτώ, να προβληματιστώ, να σκάσω στα γέλια ή να μπήξω τα κλάματα. Δεν τα καταφέρνω τόσο στην κουβέντα: προτιμώ να ακούω τις αναλύσεις ανθρώπων που θαυμάζω, όπως ο Αλέξης, ο Βασίλης, ο Ανδρέας: ζηλεύω τις αναλύσεις τους πάνω στις ταινίες, που δηλώνουν βαθιά γνώση του αντικειμένου. Είναι όπως όταν παίζεις πιγκ πογκ: είναι βαρετό να παίζεις με παίκτες υποδεέστερους. Πάντα μαθαίνεις παίζοντας με τους καλύτερους. Εγώ καμώνομαι ότι το... κατέχω το άθλημα, και με παίζουν από καμιά φορά. Στο γράψιμο τα πράγματα είναι ευκολότερα. Μπορείς να οργανωθείς καλύτερα. Να πετάξεις τσιτάτα προς εντυπωσιασμό. Να κάνεις αναφορές απίθανες – γιατί οι γνώσεις υπάρχουν. Να παίζεις με τις λέξεις, να τις μπλέξεις, να τις χρησιμοποιήσεις μη αναμενόμενα. Να καλύψεις τις αδυναμίες σου. Να σας πω την αλήθεια, αυτό είναι το πιο γοητευτικό πράγμα στη γραφή. Φίλοι και συνάδελφοι-συνεργάτες, κρίνοντας τα γραπτά μου, μου έχουν επισημάνει πως αυτό που τους αρέσει είναι ο παρειστικός τρόπος με τον οποίο γράφω. Που γράφω όπως... μιλάμε! Εγώ, που δύσκολα μπορώ να εκφράσω αυτά που θέλω πάνω σε μια κουβέντα! Γράφω όπως άλλοι κουβεντιάζουν! Οξύμωρο. Αλλά μ' αρέσει...

Στις 18 Ιουνίου του 2008 προσελήφθη στην Εκδοτική Βορείου Ελλάδας, την εταιρεία που εκδίδει την εφημερίδα *Αγγελιοφόρος*. Ήταν η πρώτη μου δουλειά στην οποία είχα προσληφθεί! Μέχρι τότε η επαγγελματική μου σταδιοδρομία μετριόταν στα αποκόμματα από τα μπλοκάκια που συμπλήρωνα. Δεν έχω παράπονο: κάποια εποχή έβγαζα μια χαρά λεφτά κάνοντας αυτό που αγαπώ κι όχι αυτό για το οποίο με σπούδασαν οι γονείς μου. Η Κτηνιατρική μου έφαγε οχτώ χρόνια να την τελειώσω και να πάρω πτυχίο. Καλά πέρασα, αλλά δε με τραβούσε. Πάντα έβρισκα μεγαλύτερο ενδιαφέρον στις ταινίες, στους κινηματογράφους, στη συνομιλία μέσα στις σκοτεινές αίθουσες. Στο *Sunday*, το περιοδικό της Εκδοτικής όπου άρχισα να γράφω, εκπαιδεύτηκα πλήρως. Έμαθα να γράφω παρουσία άλλων ανθρώπων, έκανα νέους

φίλους, ασχολήθηκα με πράγματα έξω από τα ενδιαφέροντά μου, αλλά δεν παραπονιόμουν. Η δουλειά είχε ενδιαφέρον, η ρουτίνα ήταν δημιουργική, η πορεία ταραχώδης αλλά ελκυστική και τα λεφτά καλά – και στην ώρα τους. Πέρασε ο καιρός, η κρίση ενέσκηψε στη χώρα μας, το ποικίλης ύλης *Sunday* έδωσε τη θέση του στα εξειδικευμένα *Sunday Cooking*, *Sunday Vitality* και *Sunday Exclusive Family* – στο τελευταίο έγινα αρχισυντάκτης. Μετά έμεινε μόνο το *Sunday Cooking* – τα άλλα «ανέστειλαν» την κυκλοφορία τους. Μετά ανέστειλε την κυκλοφορία του και το *Sunday Cooking*. Απελύθην και επαναπροσελήφθην επεισοδιακώς – να είναι καλά η Μαίρη –, φοβερό ψυχικό κόστος.

Τους τελευταίους πέντε μήνες απασχολούμουν στο πόρταλ του Αγγελιοφόρου και έγραφα και τις ταινίες κάθε Πέμπτη στην εφημερίδα... Την περασμένη Τρίτη κυκλοφόρησε το τελευταίο φύλλο του καθημερινού Αγγελιοφόρου. Και τέθηκε σε ισχύ ένα πρόγραμμα εθελουσίας για όσους από τους εργαζόμενους θεωρούσαν πως ήταν καλύτερο να αποχωρήσουν τώρα από το να συνεχίσουν και να ρισκάρουν ελπίζοντας σε καλύτερες μέρες...

Ο καιρός θα δείξει αν επέλεξα σωστά. Και οι επιλογές έχουν το κακό να κρίνονται εκ του αποτελέσματος. Θα δούμε. Προς το παρόν η δημόσια έκθεσή μου θα γίνεται μέσα από το *Φιλμ νουάρ*. Και το μέλλον; Αυτό που φοβάμαι είναι πως δε ξέρω τί θα συμβεί στο μέλλον. Αυτό όμως είναι και το πιο γοητευτικό.

“Ό,τι φτιάχνω κι ό,τι χάλασα,

βουτιά από ψηλά σε μολυβένια θάλασσα...».

(Θόδωρος Γιαχουστίδης, «Μία είναι η ουσία/δεν υπάρχει εθελουσία», *Φιλμ νουάρ*, έτος Β', τχ 54, 17.1.2013, σ. 1).

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ & ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΟΥFFLON

Διατηρούμε ένα μεγάλο απόθεμα γενικών τίτλων, νέων, εξαντλημένων και σπάνιων. Δημοσιεύουμε επίσης ένα ευρύ φάσμα γενικών και ειδικών τίτλων.

Βιβλία λογοτεχνίας: ποίηση, πεζογραφία, θεατρικά έργα, δοκίμια, βιογραφίες, περιοδικά, επιστολές και ημερολόγια.

Βιβλία κυπριακής λογοτεχνίας
στην ελληνική γλώσσα αλλά και σε μετάφραση
(αγγλικά, γαλλικά, ρώσικα, ιταλικά, γερμανικά κ.ά.)

www.moufflon.com.cy
www.moufflonpublications.com

ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΥΛΗ 3, 1096, ΛΕΥΚΩΣΙΑ
PO Box 22375, 1521 ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΚΥΠΡΟΣ

Τηλ. : +357 22-665155

Φαξ : +357 22-668703

bookshop@moufflon.com.cy

publishing@moufflon.com.cy

5 μουσική-χορός

Μουσική

Δέσποινα Κωνσταντίνου

Χορικό τραγούδι: ο απαντητικός τρόπος εκτέλεσής του στα αρχαία ελληνικά δραματικά έργα και στη χριστιανική λατρευτική μουσική

Το γνωστό σε μας χορωδιακό τραγούδι έχει ρίζες που ανιχνεύονται στην αρχαιότητα. Πιο ειδικά, αν εξετάσουμε το χορικό τραγούδι στα θεατρικά δρώμενα της αρχαίας Ελλάδας και μετέπειτα στη λατρευτική μουσική των πρώτων χριστιανικών χρόνων, στις περιοχές όπου διαδόθηκε ο Χριστιανισμός, παρακολουθούμε την πορεία της εξέλιξης του είδους και το ρόλο που διαδραμάτισε.

Ως όρος, ο χορός επεξηγείται, μεταξύ άλλων, ως ομάδα χορευτών και αιωδών, ως το σύνολο των μελών του δραματικού χορού. Το χορευτικό τραγούδι ξεκίνησε από την Πελοπόννησο και πιο ειδικά τη Σπάρτη, ως ομαδικό τραγούδι με οργανική συνοδεία. Η ανάπτυξη αυτή αιτιολογείται από την ομαδικότητα που διέκρινε τα δωρικά ήθη και γενικά τον τρόπο ζωής.

Η πρώτη οργανωμένη μορφή ομαδικού τραγουδιού που καταγράφεται, ήταν ο διθύραμβος. Ο διθύραμβος ξεκίνησε κατά τον 7ο π.Χ. αιώνα ως ομαδικό τραγούδι πενήντα περίπου χορωδών, κατά κανόνα προς τιμήν του Διόνυσου. Μέχρι τα μέσα του 5ου αιώνα, όμως, η σχέση με το Διόνυσσο περιορίστηκε σε έμμεσες αναφορές ή νύξεις.

Ο διθύραμβος είχε αφηγηματικό χαρακτήρα και συνοδευόταν με κινήσεις. Αρχικά ήταν αυτοσχέδιος, αφού τα λόγια και η μουσική προέκυπταν αυθόρμητα από τα συναισθήματα ενθουσιασμού για τον εορτασμό του Διόνυσου. Στα μετέπειτα χρόνια, στίχους για το διθύραμβο συνέθεταν και ποιητές. Το ξεχώρισμα, συν τω χρόνω, ενός κορυφαίου, του έξαρχου, από το σύνολο, δημιουργήσε τη δυνατότητα πραγματικής δραματικής παράστασης.

Κατά την εποχή του Αισχύλου (525-456 π.Χ.), ενώ ήταν ακόμη ισχυρή η επίδραση του διθύραμβου, παρουσιάστηκε κάποια μορφή εξειδίκευσης. Ο χορός μοιράστηκε σε τέσσερις ομάδες, μια για κάθε μέρος της τετραλογίας, κάτι που διευκόλυνε την εκγύμναση των χορωδών σε πιο περίτεχνες μελωδίες και σε πολυσύνθετες κινήσεις. Οι ομάδες απαντούσαν η μια στην άλλη, ενώ κάποτε γινόταν διάλογος μεταξύ χορού και υποκριτή. Μετέπειτα, στον Σοφοκλή (496-406 π.Χ.) κάθε ομάδα αποτελούνταν από 15 μέλη.

Η απαντητική αυτή πρακτική, όχι μόνο αποτέλεσε τον πυρήνα εξέλιξης του χορικού άσματος στα αρχαία ελληνικά δραματικά έργα, αλλά, όπως θα δούμε πιο κάτω, επιβίωσε μετά την επικράτηση και διάδοση του χριστιανισμού, και στην εκκλησιαστική μουσική. Αυτό μαρτυρείται από τη διαμόρφωση των δύο χορών, του δεξιού και του αριστερού χορού ιεροψαλτών.

Εξετάζοντας τον τομέα του εκκλησιαστικού χορικού άσματος, πρέπει ν' αναφέρουμε κατ' αρχήν πως σύμφωνα με πληροφορίες από τη Βίβλο, υπήρξε προ-

σεγμένη οργάνωση της χορωδιακής δραστηριότητας από τους Εβραίους. Κάτι τέτοιο λειτούργησε ως υπόβαθρο για τη μετάπειτα χριστιανική εκκλησιαστική μουσική. Η δε εμφάνιση, διάδοση και επικράτηση του Χριστιανισμού σήμανε εξ ορισμού την καθιέρωση αφ' ενός συγκεκριμένων ακολουθιών και αφ' ετέρου συγκεκριμένων τρόπων εκτέλεσης του εκκλησιαστικού μέλους των ακολουθιών.

Κατά την Πρωτοχριστιανική εποχή, η οποία ξεκινά με την εμφάνιση του χριστιανισμού και φτάνει μέχρι το διάταγμα των Μεδιολάνων, το 313 μ.Χ., διαμορφώθηκε ο τρόπος εκτέλεσης των ύμνων. Πρόκειται για δύο είδη διαδοχικής (που ονομάζεται και εξ υπακοιβής) μουσικής εκτέλεσης, τον καθ' υπακοήν και τον αντιφωνικό. Πηγάζουν, όπως προαναφέρθηκε, από το αρχαίο δράμα, παρουσιάζοντας και ιουδαϊκές επιδράσεις. Στην καθ' υπακοήν εκτέλεση ψέλνει μονωδιακά κάποιος και ακολουθώς απαντά το εκκλησίασμα. Αυτός ο τρόπος εκτέλεσης ευνοήθηκε από το ότι το εκκλησίασμα ήταν αρχικά ολιγάριθμο.

Στην αντιφωνική δε πρακτική, δυο ομάδες χορωδών απαντούν η μια στην άλλη. Αν ανατρέξουμε σε μαρτυρίες εκκλησιαστικών πατέρων, θα διαπιστώσουμε πως υπάρχουν υπαινιγμοί τόσο για το αντικείμενο των ύμνων όσο και για τον τρόπο εκτέλεσής τους. Σε επιστολή του Αγ. Ιγνατίου του Θεοφόρου συναντάμε τα εξής: «... Και οι κατ' άνδρα δε χορός γίνεσθε, ίνα σύμφωνοι όντες εν ομονοία, χρώμα Θεού λαβόντες, εν ενότητι άδετε εν φωνή μια διά Ιησού Χριστού τω Πατρί.» (Εφ. 4)

Επίσης στην επιστολή του γνωστού Ρωμαίου κρατικού αξιωματούχου και ποιητή Πλινίου του νεώτερου (61/62-113 π.Χ.) προς τον αυτοκράτορα Τραϊανό, γύρω στο 112 μ.Χ., υπάρχει αναφορά «δια την πρωινήν σύναξιν των χριστιανών που ψάλλουν ύμνους εις τον Χριστόν αντιφωνικώς» (Πλινίου Επιστ. 10,96). Οι δυο τρόποι εκτέλεσης πέρασαν φυσικά, και στα κατοπινά στάδια εξέλιξης της εκκλησιαστικής μουσικής.

Πέραν του χώρου της εκκλησιαστικής μουσικής, το αντιφωνικό τραγούδι επιβίωσε και επιβιώνει για αιώνες μέσα στο δημοτικό τραγούδι, ως παραδοσιακή συνομιλία δύο ερμηνευτικών ομάδων. Είναι γενικά παλαιότατο στοιχείο πολιτισμού, που συναντάται στους λαούς της μεσογειακής λεκάνης και που εξελίχτηκε ανάλογα με τις διάφορες τους ανάγκες.

Βιβλιογραφία

Αλυγιάκη, Αντώνιου: *Θέματα Εκκλησιαστικής Μουσικής*, Γ' ανατύπωση, Θεσ/νίκη, εκδ. Π. Πουρνάρα, 1993

Γιάννου, Δημήτρη: *Ιστορία της Μουσικής, σύντομη γενική επισκόπηση*, τ. Α' (μέχρι τον 16ο αιώνα), Θεσ/νίκη, εκδ. UNIVERSITY STUDIO PRESS, 1995

λήμμα: «διθύραμβος», στην Εγκυκλοπαίδεια ΔΟΜΗ, Αθήνα, εκδ. Δομή, 1970, τ. 5

λήμμα: «χορωδία», στην Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια Μουσικής, Αθήνα, εκδ. Αλκυών, 1993, τ. 8

Νίκολ, Αλλαρντάις: *Παγκόσμια Ιστορία του Θεάτρου*, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδ. Σμυρνιώτη, χ.χ., μτφ. Μαρίας Οικονόμου

Στο διαδίκτυο

www.darnakochori/dimotika_tragoudia

www.el.wikipedia.org/wiki/αρχαία_ελληνική_λογοτεχνία

Χορός

Άριστος Παπαχριστοφή

13η Πλατφόρμα Σύγχρονου Χορού Θέατρο Ριάλτο, 8,9 &10 Μαρτίου 2013

Μάρτιος... και όλοι οι δρόμοι οδηγούν στο Θέατρο Ριάλτο. Η δυναμική που έχει δημιουργήσει η Πλατφόρμα Σύγχρονου Χορού είναι δεδομένη και 13 ομάδες στην 13η παρουσίαση ήταν έτοιμες να προτάξουν τις δημιουργίες τους. Στη γενική εικόνα ήταν μια λιτή και αξιοπρεπής παρουσίαση, μέσα στα πλαίσια των χορευτικών ικανοτήτων τόσο των δημιουργών όσο και των χορευτών και με αισθητή την απουσία πολλών έμφυχων και άφυχων props που χρησιμοποιήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια για τον «εμπλουτισμό» μιας χορογραφίας. Το θέαμα φέτος σαφώς πιο ξεκάθαρο. Όλοι αντιλαμβανόμαστε πως ο χορός είναι μια πολυσύνθετη τέχνη με βασικό εργαλείο το ανθρώπινο σώμα, που ασφαλέστατα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλα μέσα, νοούμενου ότι δεν αποσπών από το χορογραφικό μέρος παρά μόνο να λειτουργούν υποστηρικτικά.

Το νήμα αυτών των 13 ομάδων θα προσπαθήσω να ξετυλίξω με υπομονή:

Εν αρχή εγένετο με Φώτη Νικολάου και το έργο του *Windstrasse*. Παλαίμαχος ο Φώτης στο χώρο αλλά και επαναληπτικός. Ένα από τα ίδια: τα ίδια πεσίματα, τα ίδια τεντώματα, τα ίδια μπλεξίματα. Η μόνη διαφορά φέτος ήταν ότι όλα συνέβαιναν σ' ένα διάδρομο που φύσαγε αέρας, εξ ου και ο τίτλος. Απορίας άξιον: γιατί μαγνητίζεται από Γερμανικούς τίτλους; Το έχει ξανακάνει.

Στη συνέχεια η Φούλη Στυλιανίδου με τη χορογραφία *Inertia* μας παρουσίασε μια όμορφη και ενδιαφέρουσα προσέγγιση με καλή φόρμα στο χορογραφικό κομμάτι, με περισσή πλαστικότητα και ωραία θεατρικότητα στην εκτέλεση. Η εμφάνιση του ντουέτου σε αρσενικό/θηλυκό (ένα θέμα που «βασανίζει» πολλούς καλλιτέχνες μέσα στους αιώνες) πέρασε στο κοινό με ιδιαίτερη ευαισθησία.

Με το άνοιγμα της αυλαίας συναντήσαμε παρόμοιο θέμα και στο επόμενο έργο. Το *WhOMAN*: ένας τίτλος που παραπέμπει άμεσα στο θηλυκό/αρσενικό. Η χορογραφία του Χάρη Κούσιου, που είναι το τρίτο μέρος της τριλογίας RETURN HOME (το πρώτο μέρος με τίτλο *Could be anyone* το είδαμε στο περσινό φεστιβάλ), ήταν σχετικά κουραστική, διότι το όλο συμβάν γινόταν σημειακά (on the spot). Η περίσκεψη, η έρευνα και η προσέγγιση του θέματος ήταν ξεκάθαρη αλλά η μεταφορά της στη σκηνή βγήκε κάπως περιορισμένη. Ίσως αν παρακολουθούσαμε όλο το έργο και με τα τρία μέρη, να είχαμε καθολική εικόνα και αντίληψη.

Αδελφές Περδικάκη. Ερμηνεύει η Αλεξία σε χορογραφία της Φωτεινής. Το

έργο πλαισιωμένο μέσα στον τίτλο του: *Έκλαιγε*. Ένα 17λεπτο σόλο κομμάτι που πρότασε τη συναισθηματική φόρτιση και το θρήνο, το οποίο κατά διαστήματα όμως δημιουργούσε «κοιλίες». Η σοπράνο αχρείαστη αλλά το κοντραμπάσο επιβλητικό, υποστηρικτικό χωρίς να αποσπά από τη χορογραφία.

Συνεχίζουμε με το Αμφίδρομο Χοροθέατρο και το έργο *Bushes*. Μια χορογραφία χωρίς δομή και με απούσα αισθητική, με 3 χορευτές να γυροφέρνουν πάνω στη σκηνή και το έργο να μας οδηγεί στο πουθενά. Η Έλενα Χριστοδουλίδου, που χρόνια τώρα μας αποκωδικοποιεί τους κοινωνικό-πολιτικούς προβληματισμούς της, καλό θα ήταν να βρει ένα τρόπο να δημιουργεί την ατμόσφαιρα, τουλάχιστον, της ιδέας της επί σκηνής. Αν μη τι άλλον θα είχαμε την εμπειρία του μηνύματος που θέλει να στείλει και να υποστηρίξει. Με τον ίδιο τρόπο που η παρουσίαση στο πρόγραμμα της βραδιάς τραύλιζε από λέξεις, έτσι ακριβώς τραύλιζε και η χορογραφία.

Το *Experimental Me* της Ελίζας Καποδίστρια ήταν μια ειλικρινής, δροσερή και ξεκάθαρη δουλειά που ανάβλυζε από ζωντάνια. Ό,τι μας πρότεινε...αυτό και είδαμε. Λέει χαρακτηριστικά: «...θέλω να μοιραστώ μαζί σας την ομορφιά που μπορεί κάποιος να αντλήσει από τη συνύπαρξη του σύγχρονου χορού με το χιπ χοπ...». Έτσι ακριβώς και η χορογραφία: απλή, θεματική και με κινησιολογικά ευρήματα χωρίς να παραπέμπουν σε χιπ χοπ φιγούρες και ρυθμούς, με το αποτέλεσμα επιτυχές. Ήταν ξεκάθαρο όμως πως από την Ελίζα απουσίαζε η κλασική παιδεία του χορού. Ό,τι κι αν εκτελέσει ένας χορευτής, το συστατικό της κλασικής παιδείας κάνει τη διαφορά.

Στην περίπτωση της ομάδας .pelma, ακόμα περιμένω εδώ και χρόνια να παρακολουθήσω χορό. Το 2009 το έργο *Pretendance* ήταν ένα ντουέτο έξω από την αυλαία που σχολίαζε το χορό με πολύ χιούμορ στο οποίο κατά διαστήματα πλαισίωναν τις ατάκες τους με χορευτικές φιγούρες! Το 2010 το έργο *Giraffe* ήταν απλά ένα stand up comedy και μάλιστα με διάχυτο χιούμορ. Το 2012 το σόλο *Tune In* φαινόταν τόσο υποσχόμενο στην αρχή, αλλά η ίδια χορογράφος και περφόρμερ παρέμεινε προσκολλημένη και σειομένη στο ίδιο σημείο επί 20 λεπτά, που διερωτηθήκαμε το λόγο παρουσίας αυτού του κομματιού. Φέτος το 20λεπτο έργο *The Shape of Necessity* εμφάνισε τους χορευτές γυμνούς, αρκετά τολμηρό για Κυπριακό ακροατήριο αλλά παρωχημένο γενικά. Ακόμη μια φετινή δουλειά που χρησιμοποιείται το θέμα: άντρας/γυναίκα. Οι δύο περφόρμερ να δημιουργούν σχηματισμούς μεταξύ τους σε προφίλ προς το ακροατήριο και ποτέ en face. Και επανατοποθετώ την απορία μου: Χορός; Το σίγουρο και θετικό είναι πως η Λία Χαράκη, η απόλυτη δημιουργός και χορογράφος της ομάδας pelma, έχει πηγαίο χιούμορ το οποίο και μοιράζεται μαζί μας.

Στην περίπτωση του χορογράφου Αλέξανδρου Μιχαήλ και το έργο του *Roskilde 2007*, απορίας άξιον είναι η έμπνευση του. Τι είδους ερέθισμα μπορεί να ωθήσει κάποιον να δημιουργήσει έργο τέχνης όπως ένα τεράστιο πλημμυρισμένο μουσικό φεστιβάλ; Έστω! Τουλάχιστον αν η χορογραφία δη-

μιουργούσε και προκαλούσε την ατμόσφαιρα του συμβάντος, θα είχαμε ένα δείγμα της εμπειρίας του χορογράφου, αλλά αυτό που βιώσαμε με τις τέσσερις γυναίκες περφόρμερς ήταν ανιαρό.

Το έργο *Αυτή που Μένει* της Μιλένα Ούγκρεν Κούλας προβάλλει την ευαισθησία της δημιουργού του για τα σχεδόν ανύπαρχτα δικαιώματα των γυναικών στην πατριαρχική δυτική Βαλκανική κοινότητα. Κι αυτό προφανώς λόγω της καταγωγής της. Χορογραφικά δεν υπήρχε κάτι που να παραπέμπει στο θέμα παρά μόνο το κοστούμι της περφόρμερ σχεδιασμένο από τον Ασε Λαζάρου και τα εντυπωσιακά φωνητικά που δημιουργούσε ζωντανά ο Γιώργος Κούλας επί σκηνής. Δεκαπέντε λεπτά ασταμάτητων ήχων και ρυθμών που πηγαζαν από τη φωνή του και με τη χορεύτρια να κινείται μόνο γύρω από τον μουσικό. Ήταν κάπως ασφυκτικό που η χορογραφία περιορίστηκε μόνο σ' ένα κυκλικό σημείο ενώ παρέμενε μια ολόκληρη σκηνή αχρησιμοποίητη. Και αυτό είναι ένα θέμα πολλών Κυπρίων δημιουργών που για κάποιο λόγο επιμένουν να χορεύουν σημειακά (on the spot) παρά να κατακτούν τη σκηνή. Συγχαρητήρια όμως στον Γιώργο Κούλα για την αντοχή του και την υποστήριξη του φωνητικά.

Καταιγίδα. Τίτλος της επόμενης χορογραφίας με την κυριολεκτική της έννοια! Η Μάγια Κικκίδου μας «έπιασε στα πράσα» πλήρως ανυποψίαστους και εντελώς καταιγιστικά, αίφνης, μας εμφάνισε επτά χορεύτριες με τουτού και πουέντες να προσπαθούν να εκφράσουν μίαν ανατάραξη. Και όλα αυτά πάνω στην πομπώδη μουσική του sound track της ταινίας "The Pirates of the Carribean". Θύμιζε Σοβιετικά μπαλέτα της δεκαετίας του 1970 στην προσπάθεια τους να δημιουργήσουν μοντέρνο χορό, των οποίων το αποτέλεσμα όδευε σε αδιέξοδο. Ευτυχώς που οι γέφυρες που έκανε η Μάγια ως Κεραυνός έσπαζε κάπως το υπόλοιπο θέαμα.

Το επόμενο από συνήθεις ύποπτους. Η ομάδα Ασώματες Δυνάμεις σε χορογραφία και εκτέλεση σόλο από τη Μάχη Δημητριάδου Lindahl. Τίτλος: **Εφήμερο.** Κάπως εφήμερα το περάσαμε κι εμείς. Κάτι ο μονόλογος της, κάτι το video art του Χριστόφορου Λάρχου, το οποίο ήταν όντως μαγευτικό, πέρασε η ώρα και ροκανίσαμε τα 18 λεπτά. Όσο για το χορογραφικό κομμάτι, καλύτερα να ήταν μία νεαρότερη περφόρμερ. Όταν ο χρόνος που δε χαρίζεται σε κανέναν αρχίζει και γράφει πάνω στο σώμα, θεωρώ πως ήρθε η ώρα της αποστασιοποίησης από τη σκηνή. Οπωσδήποτε και οποιoσδήποτε μπορεί και δικαιούται να εμφανιστεί στο σανίδι αλλά από ένα σημείο και μετά ας παρουσιάσει κάτι ολιγόλεπτο και περιεκτικό.

Η προτελευταία ομάδα ήταν το αποτέλεσμα δουλειάς των Εύας Καλομοίρη και Μαίρης-Φώφης Ανέστου. Απολογούμαι που δεν μπορώ να γράψω τον τίτλο του έργου, αλλά είναι ένας μαθηματικός τύπος με τετραγωνική ρίζα, κάτι στο τετράγωνο και σε διαίρεση. Όπως και νάχει, οι δύο χορογράφοι και συνάμα περφόρμερς μας ώθησαν μέσα στα 10 λεπτά παρουσίασης να κοιτάζουμε το ρολόι μας. Περιμέναμε το τέλος για ανακούφιση. Ένα σκηνικό από πολλά σύρματα και οι δύο χορεύτριες αντικριστά σε μια αλληλουχία κινήσε-

ων τύπου call and response. Με κάποιο τρόπο ήθελαν να μεταφέρουν το μήνυμα της απόστασης μεταξύ των δύο σωμάτων, αλλά το στήσιμο του σκηνηκού με τα τόσα σύρματα, δυστυχώς δεν τους βοήθησε καθόλου.

Και τέλος η ομάδα Noema Dance Works με τη 15λεπτη δημιουργία της Αλεξάνδρας Βάγιερσταλ, *Sounding Silence*. Ομολογώ πως σ' αυτή τη δουλειά διχάζομαι για το θέαμα. Ήταν κάτι σαν αρνητικό φωτογραφίας: όταν υπήρχε κίνηση δεν υπήρχε μουσική και όταν δεν υπήρχε κίνηση υπήρχε μουσική. Καλώς! Κανένας δεν είπε ότι ο χορός συνοδεύεται πάντα από μουσική. Όμως στο τέλος που ο περφόρμερ και όλοι εμείς οι θεατές 'έπρεπε' να κοιτάζουμε τη σκηνή για αρκετή ώρα, και με πολλά ερωτηματικά να αιωρούνται, εκεί νοιώσαμε άβολα. Το σίγουρο είναι ότι απολαύσαμε το λυρισμό που διακατέχει την κίνηση του σολίστα Χάρη Κούσιου.

Είναι βέβαιο πια πως ο Χορός ως τέχνη άρχισε σιγά σιγά να βάζει το νερό στ' αυλάκι και το ενδιαφέρον, το πάθος, η αγάπη για το είδος φαίνεται να φουντώνει χρόνο με το χρόνο. Σε μια συζήτηση που είχα το πρώτο βράδυ του Φεστιβάλ με τον προσκεκλημένο Βίνσεντ Βάιλσχοουζεν (Vincent Wijnhuizen) συντονιστή του Νεντερλάντσε Ντάνσνταχεν (Nederlandse Dansdagen) από την Ολλανδία, τον ρώτησα πως αξιολογεί το όλο συμβάν; Με την ευγένεια και την απλότητα που τον διακατείχε μου απάντησε σχεδόν λακωνικά: «Είναι πολύ νέος ακόμη ο χορός στην Κύπρο και χρειάζεται χρόνο. Θέλει μόνο προσοχή να μην ξεφύγει από τα πλαίσια του σύγχρονου χορού».

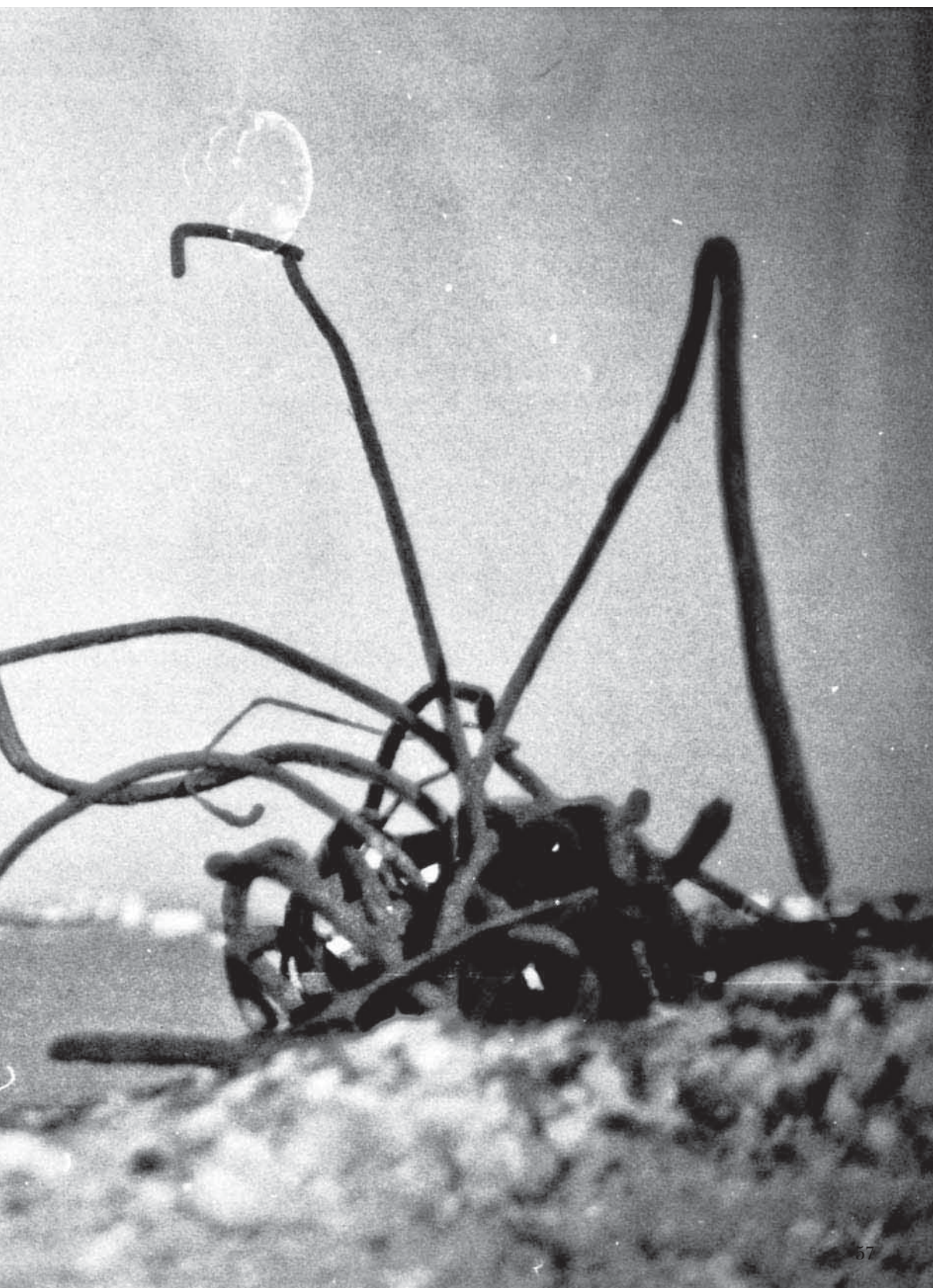
Θεωρώ πως καλό θα ήταν οι διάφορες ομάδες και ειδικότερα οι παλαιότερες, να προσπαθούν να ανεβάζουν κατά διαστήματα δουλειές τους. Αντιλαμβάνομαι πως το κυνήγι κονδυλίων είναι δύσκολο αλλά η τέχνη και η δημιουργία λειτουργούν ως μοχλός πίεσης για να μπορούν να υλοποιούνται.

Κλείνοντας και παρότι την νεότητα του χορού στην Κύπρο, νοιώθω ότι πρέπει να αναφερθώ στις δυσκολίες των καιρών που διανύουμε. Τώρα που γράφω αυτό το άρθρο βρισκόμαστε στα μέσα του Μάρτη και η χώρα μας βιώνει μια από τις δυσκολότερες περιόδους της ιστορίας της. Το τέρας της οικονομικής ύφεσης έχει ρίξει τα πλοκάμια του γερά πάνω στην Κύπρο, ο τραπεζικός τομέας έχει κατεβάσει ρολά και η ανασφάλεια στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα βρίσκει το καθένα αλαφιασμένο ψυχολογικά και καταρρακωμένο συναισθηματικά. Σ' αυτές τις δύσκολες στιγμές είναι που ο Πολιτισμός θα έπρεπε ουσιαστικά να βγάλει στην επιφάνεια τον ανθό της ανθρώπινης δημιουργίας και να στείλει οικουμενικά μηνύματα ότι ο νοήμων άνθρωπος **μπορεί!** Πιστεύω ακράδαντα πως η πνευματικότητα προέρχεται από όλες τις διαστρωματώσεις της τέχνης και οι αντιπρόσωποι της είναι αυτοί που θα μεταλαμπαδεύσουν το φως στα επόμενα που ακολουθούν. Τα σημεία των καιρών μιλούν εδώ και χρόνια πως **τώρα** γράφεται ιστορία.

Οφόμεθα... διότι σε μερικά έτη από σήμερα, τίποτα δε θα είναι το ίδιο.

A black and white photograph of a landscape. In the foreground, there is a large, dark, curved structure that resembles a giant's foot or a large, curved object. In the background, there is a body of water and a horizon line. In the sky, there is a small, circular object that looks like a planet or a moon. The overall tone is surreal and artistic.

6 **ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ**

Μαρίνος Καρτίκης

ΓΑΛΛΙΚΟ ΣΙΝΕΜΑ ΤΩΡΑ

Το γαλλικό σινεμά ανέκαθεν υπήρξε πρωτοπόρο, τολμηρό και καινοτόμο, τόσο σε επίπεδο θεματικών επιλογών αλλά όσο και σε αισθητικών προσεγγίσεων και αναζητήσεων. Στη Γαλλία άλλωστε, αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά η αξία και ο καθοριστικός ρόλος του σκηνοθέτη στη δημιουργία μιας ταινίας και του αποδόθηκε ο τίτλος του *auteur*, δηλαδή του δημιουργού-καλλιτέχνη που αφήνει το προσωπικό του στίγμα σε κάθε έργο που φτιάχνει. Από τις πρώτες κιόλας δεκαετίες της ιστορίας του κινηματογράφου, οι γάλλοι κινηματογραφιστές κρατούν μια ξεχωριστή θέση στην εξέλιξη της κινηματογραφικής τέχνης. Melies, Renoir, Bresson, Godard, Truffaut, Chabrol είναι μόνο ελάχιστα από τα ονόματα του γαλλικού σινεμά που πέρασαν στο πάνθεον του παγκόσμιου κινηματογράφου.

Τη φετινή κινηματογραφική σεζόν, δυο αξιόλογοι Γάλλοι σκηνοθέτες παρουσίασαν τις νέες τους ταινίες (έκαναν και οι δύο πρεμιέρα στο τελευταίο φεστιβάλ Καννών), προκαλώντας το έντονο ενδιαφέρον κριτικών και κοινού. Ο Jacques Audiard και ο Leos Carax, και οι δύο στα πενήντα τους σήμερα, είναι δυο δημιουργοί που από την πρώτη τους κιόλας ταινία απέδειξαν ότι διαθέτουν προσωπικό ύφος και όραμα για το σινεμά, κάτι που αυτόματα τους διαχώρισε από τους υπόλοιπους σκηνοθέτες της γενιάς τους.

Η νέα ταινία του Jacques Audiard με το τίτλο *DE ROUILLE ET D'OS* (Σκουριά και κόκαλο) είναι ουσιαστικά μια ιστορία αγάπης ανάμεσα σε έναν άντρα και μια γυναίκα που εύκολα θα μπορούσε να ξεπέσει στο επίπεδο ενός φτηνού μελοδράματος. Στα χέρια όμως του Audiard εξελίσσεται σε ένα φορτισμένο ψυχογράφημα που αποπνέει συναίσθημα αλλά ταυτόχρονα και σκληρό ρεαλισμό. Συνεπής στη θεματολογία και την αισθητική που οριοθέτησε με τις προηγούμενες ταινίες του, ο Audiard συνεχίζει να εστιάζει το φακό του σε περιθωριακούς χαρακτήρες, οι οποίοι αναζητούν τη λύτρωση και την ολοκλήρωση τους μέσα από ακραίες σχέσεις αγάπης και εξάρτησης. Η ταινία ξεκινά με τον Αλί, ένα νεαρό, χωρισμένο πατέρα που καταφεύγει με τον μικρό του γιο στο σπίτι της αδελφής του, κάπου στο γαλλικό νότο. Εκεί κάνει διάφορες δουλειές, για να συντηρήσει τον εαυτό του και το παιδί του. Στη ζωή του μπαίνει τυχαία η Στεφανί, μια νεαρή εκπαιδευτρια φαλαινών σε θαλάσσιο πάρκο. Ένα τραγικό ατύχημα θα αφήσει τη Στεφανί χωρίς πόδια και θα φέρει πιο κοντά αυτούς τους διαμετρικά αντίθετους χαρακτήρες. Δυο άνθρωποι λοιπόν, σωματικά και ψυχικά τραυματισμένοι, ουσιαστικά απομονωμένοι από την κοινωνία αναζητούν στήριξη ο ένας στον άλλο.

Πρόκειται για μια σχέση που ξεκινά από πρακτική ανάγκη, για να εξελιχθεί σταδιακά σε κάτι πιο βαθύ και ουσιαστικό. Οι ερμηνείες των δυο πρωτα-

γωνιστών, Marion Cottillard και Matthias Schoenaerts, είναι οδυνηρά ειλικρινείς και ακριβείς όσο και η σκηνοθεσία του Audiard που καταγράφει μια κοινωνία σκληρή, στην οποία οι αδύναμοι και φτωχοί έχουν μόνο ο ένας τον άλλο για στήριξη. Η φωτογραφία δεν είναι ωραιοποιημένη ενώ το σενάριο αφήνει χώρο στους χαρακτήρες και τη σχέση τους να αναπτυχθεί χωρίς εκβιαστικούς συναισθηματισμούς. Σε καιρούς κρίσης ο Audiard παραδίδει όχι απλά μια ερωτική ιστορία, αλλά πολύ περισσότερο μια ιστορία υπέρβασης και ψυχικής ανάτασης.

Ο Leos Carax, άλλοτε τρομερό παιδί του γαλλικού σινεμά της δεκαετίας του 80, επέστρεψε μετά από χρόνια απουσίας από τα κινηματογραφικά πράγματα με μια ταινία που σχολιάστηκε όσο λίγες κατά τη διάρκεια της κινηματογραφικής σεζόν. Το HOLY MOTORS είναι μια ιδιόρρυθμη ταινία, που ξένισε ακόμη και αρκετούς από τους οπαδούς του σκηνοθέτη.

Πρόκειται για μια σπουδή πάνω στην έννοια της ταυτότητας και του προσώπου αλλά ταυτόχρονα μπορεί να είναι και ένα αφιέρωμα στο ίδιο το σινεμά και τη δύναμη των εικόνων. Ο βασικός χαρακτήρας της ταινίας, ο Όσκαρ, είναι ένας τύπος ο οποίος διατρέχει τους δρόμους του Παρισιού στο πίσω κάθισμα μιας λευκής λιμουζίνας, η οποία τον παίρνει στα διάφορα ραντεβού της ημέρας. Τα ραντεβού είναι μια σειρά από ρόλους που πρέπει να υποδυθεί ο Όσκαρ βασιζόμενος σε φακέλους με πληροφορίες που του προμηθεύει η οδηγός της λιμουζίνας.

Με χιούμορ αλλά και σκωπτική διάθεση, ο Carax κάνει ένα ευφάνταστο σχόλιο πάνω στη σύγχρονη, αστική κοινωνία και τις μάσκες που οι περισσότεροι άνθρωποι υιοθετούν καθημερινά στη ζωή τους, για να αντεπεξέλθουν στις πολλές απαιτήσεις που τους έχουν φορτώσει. Γεμάτη συμβολισμούς και αλληγορικές εικόνες, η ταινία είναι πλούσια σε μηνύματα και αφήνει το θεατή με μια αίσθηση κινηματογραφικής πληρότητας. Είναι σίγουρα μια ιστορία που αξιολοπεί πλήρως τις δυνατότητες της κινηματογραφικής τέχνης. Αξίζει ιδιαίτερης μνείας ο εξαιρετικός πρωταγωνιστής Denis Lavant, ο οποίος δημιουργεί μια πολυπρόσωπη ερμηνεία, κάποτε τραγική και κάποτε κωμική, στον κεντρικό ρόλο του Όσκαρ, που θα μπορούσε να συνοψίζει και τον σύγχρονο άνθρωπο. Όλα αυτά είναι δοσμένα μέσα από εικόνες εικαστικής ποιότητας και πλάνα προσεκτικά στημένα. Άλλωστε ο Carax είναι γνωστός για την τελειομανία του και την απόλυτη αφοσίωσή του στο κάθε δημιουργήμα του. Και ίσως αυτή τη φορά κατάφερε να δημιουργήσει μία απόλυτα προσωπική ταινία, γι' αυτό και τόσο διαφορετική απ' ό,τι έχουμε δει πρόσφατα στις κινηματογραφικές αίθουσες.

Είναι βέβαιο πάντως ότι το γαλλικό σινεμά και οι δημιουργοί του θα συνεχίσουν να απασχολούν τους φίλους του κινηματογράφου για όσο τουλάχιστον θα υπάρχει σινεμά.

Είναι ένα σινεμά, το οποίο ποτέ δε δίστασε να σχολιάσει δύσκολα κοινωνικά θέματα αλλά και να πειραματιστεί με τη γλώσσα του σινεμά δίνοντας ταινίες ορόσημα στην παγκόσμια κινηματογραφική ιστορία.

7 κριτική θεάτρου

Ντίνα Κατσούρη

«Ταγκό για...4» του Βαλεντίν Κρασνογκόροφ από την Κύρια Σκηνή του Θεάτρου Σκάλα, Ιανουάριος 2013

*Η Ιωάννα Πολυνείκη, ο Κώστας
Καζάκας, η Μόνικα Μελέκη
και ο Σοφοκλής Κασκαούνιας*

Τα τελευταία χρόνια το Θέατρο Σκάλα μας έδωσε ενδιαφέρουσες παραστάσεις, ανεβάζοντας την ποιότητα και το επίπεδό του. Το ίδιο δε συνέβηκε, όμως, και τώρα με το ανέβασμα αυτής της παράστασης. Πίστευα πως το Θέατρο Σκάλα θα συνέχιζε την πορεία που άρχισε και δε θα υπέκυπτε στις εύκολες λύσεις, γιατί η κωμωδία «Ταγκό για 4» που μας παρουσίασαν δεν είχε τίποτα το ιδιαίτερο να μας πει. Ήταν ένα έργο, οφείλουμε να πούμε, καλογραμμένο, με έξυπνους διαλόγους, χωρίς άλλες προεκτάσεις. Απλά ήταν μια επιφανειακή ιστορία, αναγνωρίσιμη στην

εξέλιξή της. Το έργο, σίγουρα, θα μπορούσε να μας δώσει και άλλες κοινωνικές πτυχές, πράγμα που δεν έπραξε κι έμεινε στη χαζοχαρούμενη δράση. Κρίμα, γιατί με λίγη προσπάθεια, θα μπορούσε να εξελιχθεί σε μια εξαιρετική κωμωδία. Ο Αντρέας Μελέκης σκηνοθέτησε με κέφι, μπορούμε να πούμε, την παράσταση και προσπάθησε να δώσει μια αξιοπρεπή εικόνα. Μαζί του είναι φανερό πως συνεργάστηκαν αρμονικά οι τέσσερις πρωταγωνιστές. Ο Κώστας Καζάκας, ως «ο άντρας», έδωσε δυναμικά το παρόν του, με κάποια μικροπροβλήματα στην άρθρωση. Από δίπλα ο Σοφοκλής Κασκαούνιας, ως «ο φίλος του άντρα», χαρισματικός όπως πάντα, έδωσε με ευελιξία το ρόλο του. Η Μόνικα Μελέκη, ως «η γυναίκα», είχε υπέρ της το γεγονός της εμπειρίας, όμως αυτό δεν είναι πάντα αρκετό. Ήρθε η ώρα να μας δώσει και μια άλλη ποιότητα ερμηνείας. Η Ιωάννα Πολυνείκη ως «η φίλη της γυναίκας» ήταν ο αδύναμος κρίκος της παρέας. Ήθελε ακόμα λίγο δούλεμα για να αξιοποιήσει το ρόλο της. Τελικά ήταν μια ομάδα που φαινόταν ότι δούλεψε ομαδικά, για να περισώσει ένα ουδέτερο έργο. Η μετάφραση κι η μουσική του Γιούρι Στούπελ ήταν αρκετά ενδιαφέρουσες. Τα σκηνικά και τα κοστούμια του Γιώργου Γεωργιάδη θα μπορούσαν να ήταν πολύ καλύτερα και να έχουν περισσότερη λάμψη. Απόπνεαν την έλλειψη καλαισθησίας.

«Ο Θεός της σφαγής» της Γιασμίνας Ρεζά από το Θέατρο Διόνυσος, Φεβρουάριος 2013

Πρώτα πρέπει να πούμε πως το Θέατρο Διόνυσος έχει κερδίσει το θεατρικό στοίχημα. Τα τελευταία χρόνια μάς παρουσιάζει έργα ποιότητας και ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Ελπίζουμε να συνεχίσει έτσι για το καλό των θεατρικών μας πραγμάτων.

Μετά θα αναφέρουμε ότι η επιλογή του έργου της Γιασμίνας Ρεζά «Ο Θεός της σφαγής» ήταν μια εξαιρετη πρόταση. Η Γιασμίνα Ρεζά είναι μια ταλαντούχα γαλλίδα συγγραφέας, που έχει στο ενεργητικό της πολλά αξιολογα έργα.

Σκηνή από το έργο

Το έργο «Ο Θεός της σφαγής», που έχει γίνει και κινηματογραφικό έργο από τον Ρομάν Πολάνσκι, θεωρείται ως κωμωδία, αλλά στην ουσία κρύβει μέσα του δραματικά στοιχεία. Το έργο αναφέρεται στον τσακωμό δύο εντεκάχρονων παιδιών και στη συνάντηση των γονιών των παιδιών για να ξεδιαλύνουν την κατάσταση. Υπάρχουν πολλά ευτράπελα γεγονότα και πολλές κωμικές ατάκες. Στην προσπάθεια των γονιών να λύσουν το θέμα, βγαίνουν στην επιφάνεια στοιχεία, που έχουν να κάνουν με τις προσωπικές τους σχέσεις και όχι μόνο. Η Ρεζά κάνει μια ανατομία για το πως αντιμετωπίζονται οι ανθρώπινες σχέσεις και σε ποια δύσβατα μονοπάτια μπορούν να καταλήξουν. Ο τσακωμός των παιδιών είναι απλά μια αφορμή, για να βγουν στην επιφάνεια απίστευτες ανατροπές στα θεμέλια της οικογένειας. Πρόκειται για μια πικρή κωμωδία με τραγικές προεκτάσεις. Η Ρεζά έντεχνα και δυνατά ξεδιπλώνει μπροστά μας όσα διαδραματίζονται πίσω από τους τέσσερις τοίχους.

Ο Γιώργος Μουαΐμης είναι ένας έμπειρος σκηνοθέτης. Προσέγγισε το έργο όσο το δυνατό πιο απλά μπορούσε και έβγαλε προς τα έξω όσα κρύβονταν μέσα από τις γραμμές του. Δεν επεδίωξε να κάνει μια προκλητική, αλλά μια αληθινή παράσταση, χωρίς εξτρεμισμούς και ακρότητες. Ξεγύμνωσε τις λέξεις του κειμένου και είδαμε τι κρυβόταν μέσα τους και ποιες πόρτες θα μπορούσαν να ανοίξουν, για να μπει φως. Ήταν μια δυνατή σκηνοθετική πρόταση.

Οι ερμηνευτές, η Χριστίνα Παυλίδου ως Βερόνικα, ο Πάνος Μακρής ως Αλαίν, Η Έλενα Χατζηαυξέντη ως Ανέτ κι ο Λευτέρης Ζαμπετάκης ως Μισέλ, λειτούργησαν ως μια δυνατή ομάδα, βάζοντας ο καθένας τη δική του σφραγίδα στην εξέλιξη του έργου. Δε θέλω να ξεχωρίσω ερμηνείες, γιατί όλες είχαν μια ισοδύναμη δυναμική. Απλά να πω ότι αγκάλιασαν θερμά το έργο κι έβγαλαν προς τα έξω τα μηνύματά του.

Η μετάφραση του Γιώργου Βούρου ήτανε ιδιαίτερα προσεγμένη και εύστοχη. Τα σκηνικά και τα κοστούμια της Μαρίνας Χατζηλουκά ακολούθησαν την απλή γραμμή του σκηνοθέτη. Είχαν μια ανεπιτήδευτη λιτότητα. Οι φωτισμοί της Καρολίνας Σπύρου έντυσαν αποτελεσματικά την παράσταση.

«Το τρίο της συμφοράς» των Ρέι και Μάικλ Κούνεϊ από το Σατιρικό Θέατρο, Μάρτιος 2013

Σκηνή από το έργο

Πρόκειται για μια φαρσοκωμωδία που καλύπτει το δράμα ενός ζευγαριού, που δυσκολεύεται να κάνει παιδιά και θέλει να υιοθετήσει. Στα πόδια του ζευγαριού εμπλέκονται δυο προβληματικά αδέλφια, που ο ένας ασχολείται με το λαθρεμπόριο ουίσκι και τσιγάρων και ο άλλος εργάζεται ως βοηθός νοσοκόμος στο νεκροτομείο. Την εικόνα συμπληρώνει μια αυστηρή κοινωνική λειτουργός και δυο λαθρομετανάστες από τη Σρι Λάνκα και τη Ρωσία. Το

έργο είναι γεμάτο ανατροπές και σπαρταριστές ατάκες. Οι σκηνές, που διαδίζονται η μια την άλλη, προκαλούν ασυγκράτητο γέλιο και προσφέρουν στους θεατές μια ωραία αίσθηση.

Η γραφή των Κούνεϊ είναι δυναμική και ταυτόχρονα κομψή. Δεν υπάρχουν κοιλιές στο έργο, αλλά η εξέλιξή του προχωρεί με άνεση και ρυθμό. Ο σκηνοθέτης Θανάσης Θεολόγης ακολούθησε τους ρυθμούς του κειμένου και τους έδωσε νεύρο και ζωντάνια. Έδωσε έμφαση στις ιδιαιτερότητες του κάθε χαρακτήρα και τους προσέγγισε με το σωστό τρόπο. Ακόμα και το οικογενειακό δράμα που φαντάζει στο προσκήνιο, για την υιοθεσία ενός παιδιού, το έδωσε με αριστουργηματικό τρόπο, χωρίς να χάνεται η ουσία του. Η μόνη μας επιφύλαξη είναι ο υπερβολικός ρυθμός που έδωσε στην παράσταση, πράγμα που κούρασε τους θεατές και αφαίρεσε από το έργο κάποια ουσιαστικά μηνύματα. Όλα πρέπει να έχουν ένα μέτρο, χωρίς να χάνεται, βέβαια, η ουσία των πραγμάτων.

Η Μαριάννα Καυκαρίδου ως Λίντα κι ο Βασίλης Μιχαήλ ως Τομ, έδωσαν με άνεση και μπρίο τους ρόλους τους. Ο Μιχάλης Κορναράκης ως Ντικ ήταν λίγο βαρύς ερμηνευτικά. Ο Φώτης Αποστολίδης, πάντοτε χαρισματικός, έδωσε στο ρόλο του Χάρρυ απίστευτο δυναμισμό. Η Στέλλα Φιλιππίδου ως Κάντι προσαρμόστηκε στις ανάγκες του ρόλου της. Ο Ανδρέας Ρόζου ερμήνευσε το ρόλο του παππού με άνεση. Ο Μάριος Κακουλλής ως αστυνομικός υστέρησε στις απαιτήσεις του ρόλου του. Η Πόπη Αβραάμ ως κυρία Πότερ θα μπορούσε να ήταν πιο τολμηρή στην ερμηνεία της και ο Χρήστος Κωνσταντινίδης ως Μπόρις δε μας ικανοποίησε ερμηνευτικά.

Η μετάφραση της Ιωάννας Δελάκου πολύ καλή. Τα σκηνικά του Μίχη Λοΐζου απλά και λειτουργικά. Τα κοστούμια του Κώστα Καυκαρίδη θα μπορούσαν να ήταν πιο προσεγμένα από αισθητικής πλευράς. Η μουσική του Γιούρι Στούπελ εξαιρετική και οι χορογραφίες της Μαριάννας Καυκαρίδου είχαν ζωντάνια και ευελιξία.

Η παράσταση αυτή μπορεί να θεωρηθεί στα συν του Σατιρικού θεάτρου.

Κώστας Χατζηγεωργίου

«Τα παιδιά του Κάιν» του Ανδρέα Θωμόπουλου από το Θέατρο ΕΝΑ, Μάρτιος 2013

Μετά τον «Άνθρωπο Ελέφαντα», που ήταν μια αξιόλογη παραγωγή, το θέατρο ΕΝΑ μας έχει δώσει μια εξίσου αξιόλογη, αν όχι αξιολογότερη παραγωγή του έργου του Ανδρέα Θωμόπουλου «Τα παιδιά του Κάιν». Η σκηνοθεσία ανήκει στη Μαγδαλένα Ζήρα, τα σκηνικά – κοστούμια στην Έλενα Κατσούρη και ο σχεδιασμός φωτισμού στον Ανδρέα Χριστοδουλίδη. Ερμήνευσαν τους ρόλους οι Ανδρέας Αραούζος και Σωτήρης Μεστάνας.

Ο Αντρέας Αραούζος
και ο Σωτήρης Μεστάνας

Ο Θωμόπουλος κτίζει τη δραματική του αφήγηση πάνω στη σχέση φιλίας δύο προσώπων, ενός θεατρικού συγγραφέα, του Γρηγόρη και ενός ηθοποιού, του Ηλία. Η σχέση τους είναι τόσο στενή που δημιουργεί μια κατάσταση αλληλοεξάρτησης. Ύστερα από διακοπή της σχέσης τους, που διάρκεσε ένα χρόνο, οι δυο τους συναντώνται με σκοπό να αρχίσουν και πάλιν τη δημιουργική τους συνεργασία. Όμως αυτή η συνάντηση είναι γεμάτη με τόση ένταση, που οδηγεί τη σχέση στα άκρα και στη μοιραία σύγκρουση: Ο Ηλίας (ηθοποιός), σε μια στιγμή ανεξέλεγκτης οργής σκοτώνει τον Γρηγόρη (συγγραφέα), ο οποίος τον σπρώχνει προς αυτήν την κατεύθυνση, και τερματίζει και ο ίδιος τη ζωή του πηδώντας από ψηλά από το παράθυρο του διαμερίσματος του Γρηγόρη κάτω στον δρόμο. Στην ουσία αυτό που βλέπει να διαδραματίζεται στη σκηνή ο θεατής, με έντονη την αίσθηση του σασπένς που νιώθει παρακολουθώντας ένα θρίλερ, είναι η σκηνική αναπαράσταση της θεατρικής διαδικασίας στις τρεις της συνιστώσες: τη συγγραφή, την παράσταση και τη θέαση. Μέσα από τα σκηνικά δρώμενα, που τα διατρέχει, σε έντονο βαθμό, το τραγικό και το κωμικό στοιχείο, ο ηθοποιός και ο συγγραφέας διεξέρχονται όλες τις κινήσεις της συγγραφικής διαδικασίας, που ταυτόχρονα μεταφράζονται και σε παράσταση, χωρίς να αφήνουν έξω τον θεατή, ο οποίος δεν παρουσιάζεται στη σκηνή. Η αόρατη παρουσία του τονίζεται με συχνές αναφορές όπως στη φράση «εκείνοι που θάρθουν».

Η σκηνοθεσία πολύ εύστοχα εστίασε στην αισθητική της αντιπαράθεσης: ο συγγραφέας απέναντι στον ηθοποιό. Στους ρόλους οι Ανδρέας Αραούζος και Σωτήρης Μεστάνας έδωσαν ερμηνείες υψηλού επιπέδου. Ο Ανδρέας Αραούζος ερμήνευσε με αυθεντικότητα τον ρόλο του συγγραφέα υιοθετώντας με συνέπεια μια γραμμή χαμηλών τόνων, που υπογράμιζε την ψυχραιμία και τη νηφαλιότητα

τα, χαρακτηριστικά του ανθρώπου που εργάζεται απομονωμένος μακριά από την τύρβη της καθημερινής ζωής. Χρειάζόταν μεγάλος έλεγχος του τόνου της φωνής, της έκφρασης του προσώπου και των κινήσεων του σώματος για να δοθεί η αίσθηση της ψυχραιμίας και ο Αραούζος τα κατάφερε πολύ καλά.

Σε αντίθεση ο ηθοποιός, τον οποίο υποδύεται ο Σωτήρης Μεστάνας, εκφράζεται με υψηλούς τόνους. Υπερασπίζεται με πάθος και πειστικότητα τον ρόλο του ηθοποιού στην ανάδειξη του συγγραφέα. Ήταν ένας ρόλος απαιτητικός, μ'ένα ευρύ φάσμα χρωματικών αντιθέσεων και συναισθημάτων, τα οποία ο Μεστάνας ερμήνευσε με ένταση και δύναμη, αναδεικνύοντας ακόμη μια φορά τη δεινότητα του υποκριτικού του ταλέντου. Η επιτυχία της παράστασης οφείλεται στο μεγαλύτερο μέρος της στην ερμηνεία του Μεστάνα.

Η Έλενα Κατσούρη, όπως και σε άλλες παραγωγές, με το λιτό και ευφάνταστο σκηνικό της, έδωσε λειτουργικές λύσεις στην οργάνωση του περιορισμένου χώρου που διαθέτει η σκηνή του Άλλου Χώρου του Θεάτρου ΕΝΑ. Το λευκό χρώμα του σαλονιού του διαμερίσματος του συγγραφέα, όπου διαδραματίζεται η υπόθεση του έργου, καθώς και των επίπλων, έδινε την αίσθηση μιας ευρυχωρίας. Οι στοίβες των βιβλίων και των χαρτιών πρόσθεταν στην αυθεντικότητα του χώρου. Στη φορτισμένη ατμόσφαιρα συνέβαλαν και οι φωτισμοί του Ανδρέα Χριστοδουλίδη με τις προσεγμένες και λεπτές εναλλαγές τους.

Χριστίνα Α. Γεωργίου

«Η Πόρνη του Οχάιο του Χανόχ Λεβίν από την ΕΘΑΛ, Μάρτιος 2013

Σε πανελλήνια πρώτη, η παράσταση «Η Πόρνη του Οχάιο» του ισραηλινού θεατρικού συγγραφέα Χανόχ Λεβίν, σε μετάφραση Ιακώβ Σιμπή, θα μπορούσε εύκολα κι απλά να παρομοιαστεί με κρεμμύδι: βρίθει νοημάτων, συναισθημάτων, στοχασμών κι επιθυμιών, που αποκαλύπτονται σιγά-σιγά, όπως οι στρώσεις ενός κρεμμυδιού, κι όμοια με τις αντιδράσεις μας προς τη μυρωδιά του, έτσι κι η παράσταση προκάλεσε το κοινό της, με στιγμές άλλοτε κωμικοτραγικές, άλλοτε στυγνές κι άλλοτε συγκινητικές.

Με κεντρικό άξονα το όνειρο, το σεξ και το χρήμα, η ιστορία απαιτούσε από τους ηθοποιούς της να μεταδώσουν μια πληθώρα σκέψεων, συνειρμών και προθέσεων αρκετά στεγνά και κυνικά, χωρίς μελόδραμα, προβάλλοντας κυρίως την πολυσχιδή σχέση πατέρα και γιου, και συνάμα τον εσωτερικό διάλογο του πατέρα με το γερασμένο εαυτό του και με τα όνειρα που παρέμειναν όνειρα... Καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη της υπόθεσης διαδραματίζει η πόρνη του δρόμου, αφού με την ωμή κι αδίστακτη συμπεριφορά της αφοπλίζει – κυριολεκτικά και μεταφορικά – τόσο τους χαρακτήρες επί σκηνής όσο και το κοινό της παράστασης.

Η σκηνοθετική προσέγγιση του Παναγιώτη Λάρκου, ηθελημένα λιτή κι άμεση καθ' όλη την εξέλιξη του έργου, στηρίχθηκε μέσω της φωτιστικής πρότασης του Βασίλη Πετεινάρη, κι εν τέλει απογειώθηκε στο χώρο του ονείρου με τη σύμπραξη των σκηνικών και των κοστούμιών του Εδουάρδου Γεωργίου, που μεταμορφώθηκαν εντυπωσιακά στο ονειρικό φινάλε.

Ο Ευτύχιος Πουλλαΐδης στο ρόλο του γέρου ζητιάνου, και ο Μηνάς Τίγκιλης στο ρόλο του ενήλικου γιου, με ερμηνείες εξαιρετικά φορτισμένες, απέδωσαν με ζωντάνια και πλαστικότητα τη σχέση πατέρα-γιου. Ωστόσο, η καθ' όλα έντονη και πολύπλοκη αυτή σχέση ίσως να χρειαζόταν μεγαλύτερες εναλλαγές στην ερμηνεία, αφού συχνά η συναισθηματική φόρτιση ενδεχομένως να ήταν πολύ πιο έντονη και λιγότερο κουραστική, αν οι ηθοποιοί συνδιαλέγονταν σε τόνους χαμηλούς, παρά σε τόνους σταθερά μεγάλων. Αυτό το σχόλιο γίνεται με την επιφύλαξη πως, ίσως αυτή η επίμονα ψηλή ένταση να ήταν μεμονωμένο χαρακτηριστικό των παραστάσεων που πραγματοποιήθηκαν στη Λευκωσία, αφού η αίθουσα της κεντρικής σκηνής του Θ.Ο.Κ. είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από τον οικείο χώρο της ΕΘΑΛ στη Λεμεσό. Η Βασιλική Κυπραίου, ως η πόρνη του δρόμου, απέδωσε με τη σταθερότητα και την πειθώ που χαρακτηρίζει στο σύνολό τους τις ερμηνείες της, προσδίδοντας στο ρόλο της το εκτόπισμα που χρειαζόταν, κάνοντας ακόμη πιο έντονη την αντιπαράθεση μεταξύ των χαρακτήρων, των επιθυμιών και των ονείρων τους.

«Ο Διακόπτης» της Αργυρώς Τουμάζου από το Θέατρο Ένα, Μάρτιος 2013

Η παράσταση «Ο Διακόπτης» από το Θέατρο Ένα ήταν μια ευχάριστη έκπληξη από πολλές απόψεις. Πρώτα, γιατί είναι μια από τις λίγες παραγωγές θεατρικών από κυπρίους συγγραφείς, όπως η Αργυρώ Τουμάζου. Έπειτα, γιατί, αν και η πρώτη συγγραφική απόπειρα της Τουμάζου στο χώρο του θεάτρου, ανέδειξε εντούτοις την ικανότητά της να πλάσει έντο-
νους και πολυδιάστατους χα-

Ο Μάνος Γαλάνης, ο Αντρέας Μιχαηλίδης,
η Έρικα Μπεγέλη και ο Ανδρέας Μακρής

ρακτήρες, που αποτυπώνουν, ο καθένας με τον τρόπο του, αλήθειες για την κυπριακή πραγματικότητα. Ίσως, σε μεγάλο βαθμό, η αμεσότητα των όσων διαδραματίζονται κατά τη διάρκεια του έργου, να οφείλεται στις προσωπικές εμπειρίες της συγγραφέως, αφού, ως κάτοικος της παλιάς Λευκωσίας, βιώνει αυτή την πραγματικότητα καθημερινά: την καθημερινότητα των μεταναστών, και τη συχνά ατυχή αντιμετώπισή τους από την κυπριακή κοινωνία, που προτιμά να νανουρίζεται από παιχνίδια «βολέματος» και διαπλοκών.

Ακόμη, γιατί το χιούμορ ήταν διάσπαρτο, πηγάζοντας κυρίως από τον υπερβάλλοντα ζήλο και την οργιάζουσα αστυνομική φαντασία της μοναδικής γυναίκας του έργου, της κυρίας Νικολαΐδου, την οποία υποδύθηκε με εξαιρετική γλαφυρότητα και ζωντάνια η Έρικα Μπεγέτη. Άλλοτε φανερά κι άλλοτε όχι, η γυναίκα αυτή – η σύζυγος, η μάνα, η νοικοκυρά – με τα ανεκπλήρωτα όνειρα, την καταπιεσμένη θηλυκότητα και τις φευγάτες φαντασιώσεις της, καθοδηγούσε τη δράση, μέχρι και την τελευταία σκηνή του έργου που, ομολογουμένως, τελείωσε κάπως απότομα: αν και έγινε η ανατροπή και δόθηκε μια κάποια λύσις στη βασική σκηνική δράση, πολλά από τα βαθύτερα θέματα που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια του έργου παρέμειναν, ως ένα βαθμό, αιωρούμενα. Ίσως για να προβληματίσουν.

Οι άνδρες της παρέας στήριξαν επάξια τη δράση: ο Μανώλης Μιχαηλίδης στο ρόλο του υψηλόβαθμου κυρίου Νικολαΐδη, απέδωσε όπως έπρεπε τη φαινομενική ψυχραιμία που απαιτούσε ο ρόλος του, ενώ οι Ανδρέας Μακρής και Μάνος Γαλάνης στο ρόλο των διαρρηκτών-μεταναστών, έπειθαν τόσο για την καταγωγή τους όσο και για τις παρεξηγημένες προθέσεις τους.

Η σκηνοθεσία της Αλεξίας Παπαλαζάρου άμεση, κοφτή και καυστική, όπως και ο χαρακτήρας του έργου. Εξίσου άμεσος, οικονομικός και λειτουργικός αποδείχθηκε ο φωτισμός του Τζόζεφ Χριστοδουλίδη και οι μουσικές επιλογές του Ανδρέα Μακρή, με κύριο θέμα μια βαλκανική εκδοχή της μου-

σικής του Πράκτορα 007, καθρεφτίζοντας τον ψυχισμό της κυρίας Νικολαΐδου. Τα σκηνικά και τα κοστούμια της Κρίστης Πολυδώρου δεν περιορίστηκαν διόλου στα απολύτως απαραίτητα: τίποτα δεν έλειπε από το σπίτι στο οποίο διαδραματιζόταν η ιστορία, όμως αυτό συνετέλεσε σε μεγάλο βαθμό στο ρεαλισμό που προσδοκούσε να αποδώσει η παράσταση.

Ευχής έργο θα ήταν, τώρα που ο διακόπτης έριξε φως και πάλι στους κυπρίους θεατρικούς συγγραφείς, να δούμε σύντομα κι άλλα τους έργα ν' ανεβαίνουν στο σανίδι.

«Woyzeck!» του Georg Büchner, ανεξάρτητη παραγωγή, Μάρτιος 2013

Το έργο του Georg Büchner, που δίκαια έχει χαρακτηριστεί ως ένα από τα πρώτα αληθινά σύγχρονα έργα*, προσεγγίστηκε με μια εξίσου σύγχρονη κι αφαιρετική ματιά τόσο από το σκηνοθέτη Achim Wieland όσο και από τη δημιουργική ομάδα της παράστασης στο σύνολό της.

Ο Μάριος Ιωάννου και η Έλενα Καλλίνικου απέδωσαν τους πρωταγωνιστικούς ρόλους με διαύγεια, ώστε η σκηνική τους παρουσία να υπηρετεί στοχευμένα και λακωνικά την έντονη και κλιμακωτή συναισθηματική φόρτιση της ιστορίας.

Ο προσεγμένος σχεδιασμός ήχου, σκηνικών/κοστούμιών και φωτισμού, των Πάνου Παρτζή, Sossee Eskidjan και Γιώργου Λαζόγλου αντίστοιχα, στήριξαν επάξια τη σκηνοθετική προσέγγιση του Achim Wieland, άλλοτε με διακριτικές πινελιές κι άλλοτε διαχέοντας το χωροχρόνο με φως, ομίχλη, ήχο, χρώμα.

Τέλος, η συμβολή της Χριστίνας Θεοδότου και της Αριάννας Μακρουλίδη αντίστοιχα στη δραματοουργία και την κινησιολογία του κειμένου κατόρθωσε μια από κοινού επιδίωξη: κάθε σκηνή ν' αποτυπώνεται βαθιά στο υποσυνείδητο, αφήνοντας η καθεμιά το δικό της στίγμα και συνάμα συμβάλλοντας στη συνεχή, υποθάλπουσα αίσθηση του αδιεξόδου, της εμμονής, της τρέλας.

* Μεταξύ άλλων, η Σάρα Κέιν χαρακτήρισε το έργο ως «το πρώτο στ' αλήθεια σύγχρονο έργο», κι ο επιμελητής της ελληνικής έκδοσης, Στέλιος Γούτης, επισημαίνει πως «η γλώσσα του Woyzeck [...] έχει κάτι από την εποχή μας. Σπασμένες φράσεις, μιστελειωμένοι διάλογοι. Όλα αυτά κάνουν τον Georg Büchner έναν σύγχρονο μας».

8 κριτική βιβλίου/ παρουσίαση βιβλίου

Λευτέρης Παπαλεοντίου

Ποιητικές συλλογές αναμένουν αναγνώστες

Το πρόσφατο οικονομικο-κοινωνικό τράνταγμα που υφίσταται η Κύπρος από τους λογής μασκαράδες της οικονομίας και της πολιτικής, ντόπιους και ξένους, είναι καλά να μας προβληματίσει. Ίσως είναι καιρός να ξανασκεφτούμε ή να αναθεωρήσουμε ορισμένα πράγματα· ίσως χρειάζεται να αναζητήσουμε ένα πιο ανθρώπινο και αυθεντικό πρόσωπο, όπως αναδύεται μέσα από τον πολιτισμό ή μέσα από τις πιο ευγενικές εκδηλώσεις του ανθρώπινου πνεύματος. Μήπως η οικονομική κρίση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με μια πολιτισμική κρίση; Τελικά, η τέχνη μπορεί να μας λυτρώσει, έστω πρόσκαιρα, από τη βαρυθυμία και τη διάψευση που χαρακτηρίζουν την εποχή μας;

Η ποίηση (και γενικότερα η τέχνη) θα μπορούσε να λειτουργήσει ως αντίδραση στην παρακμή. Διαβάζοντας μια σειρά αξιόλογων ποιητικών συλλογών που συσσωρεύονται και αναζητούν αναγνώστες, διαπιστώνεται και πάλι ότι η λογοτεχνική κριτική στον τόπο μας δεν είναι σε θέση να παρακολουθήσει τις μεγαλύτερες ή τις μικρότερες επιτευξεις της λογοτεχνίας. Μήπως δεν υπάρχουν επαρκείς αναγνώστες, με λογοτεχνικό και κριτικό αισθητήριο; Ένας καλός λογοτέχνης διαθέτει αισθητήριο και είναι σε θέση να αξιολογήσει όχι μόνο το δικό του έργο αλλά και βιβλία ομοτέχνων του. Συνήθως οι κύπριοι λογοτέχνες αποφεύγουν να δημοσιεύσουν μια καλή κριτική, μια καλή κουβέντα για βιβλία ομοτέχνων τους. Μερικοί συγγραφείς (συνήθως όχι οι καλύτεροι) περιορίζονται σε αλληλολιβανίσματα, για να εισπράξουν ανάλογα ανταλλάγματα. Θα ήταν ευχής έργο αν οι νεότεροι λογοτέχνες αποφάσιζαν να λειτουργήσουν και ως κριτικοί αναγνώστες έργων συναδέλφων τους. Είναι θλιβερό να περνούν εντελώς απαρατήρητα αξιόλογα λογοτεχνικά βιβλία.

Ας περάσουμε να δούμε πολύ συνοπτικά μερικές πρόσφατες ποιητικές συλλογές.

Αντώνης Πιλλάς, *Σε κήπο ξένο*, Λευκωσία, Ακτή, 2012, σελ. 80.

Ο Αντώνης Πιλλάς (γενν. 1950) παλεύει με την ποίηση εδώ και πολλά χρόνια, από τη δεκαετία του 1970. Στα πιο πρόσφατα βιβλία του είναι φανερό ότι έχει κατακτήσει τον λόγο της ώριμης απλότητας, της συμπυκνωμένης λιτότητας. Θρησκευτικές και μεταφυσικές ανησυχίες, η ζωή και ο θάνατος, η παρούσα απουσία των νεκρών στη ζωή μας, οι ώρες της μοναξιάς και της ενδοσκόπησης, η ψυχική ανάταση προς το Θείο και η ευλογία της φύσης, η υπέρβαση του πραγματικού και η αναγωγή του στον χώρο του υπερφυσικού είναι από τα κυρίαρχα θέματα και μοτίβα που επανέρχονται στα ποιήματα της τελευταίας συλλογής του. Στις καλύτερες στιγμές, οι εμπνεύσεις του αποτυπώνονται με εύγλωττες εικόνες, με πλούσια και ουσιαστική ποιητική γλώσσα, που κουβαλά μέσα της ήχους, ρυθμούς και μελίσματα μιας μακράς

λογοτεχνικής και εκκλησιαστικής παράδοσης. Μεταφέρω ως δείγμα γραφής το ποίημα «Στο πένθος»:

Ο έρωτάς σου είναι στο πένθος
που γέμει αστερισμών
και ελαιώνων ίσκιους,
χώρες λευκές για θερισμό,
μικρά στεφάνια ουρανικά, που χέρια
βέβηλ' απομακρύνουν.

Στο πένθος είναι ο έρωτάς σου
πάνω από βουλιαγμένες θάλασσες του πόνου,
ήπια λάμψη ολόγοργη
που βγάνει ανθούς και κρίνα
κάτωθε και πλησίον του Σταυρού.

Κυριάκος Αναγιωτός, *Ως άνεμος επακμάζων*, Λεμεσός 2012, σελ. 121.

Ο αρχιτέκτονας και συλλέκτης Κυριάκος Αναγιωτός (γενν. 1958) εκδίδει για πρώτη φορά βιβλίο με ποιήματά του, που είναι διακοσμημένο με αξιόλογα σχέδια του Τάσου Ανδρέου. Σε ένα πρώτο μέρος της συλλογής («Μικροί περίπατοι») στεγάζονται ερωτικά ποιήματα· εδώ σκιαγραφείται με αφαιρετικές γραμμές η μορφή της αγαπημένης, που εμφανίζεται συχνά με υπερφυσικά χαρακτηριστικά, άλλοτε ως άγγελος και ανεράδα, άλλοτε ως μάγισσα και ερινύα. Στο δεύτερο και μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου («Μεγάλες περιπλανήσεις») περιλαμβάνονται ποιήματα ποικίλης θεματικής, για τα μικρά και μεγάλα θέματα της ζωής και της λογοτεχνίας. Προσωπικές ανησυχίες και συλλογικά θέματα, η μνήμη και η λήθη, η Ιστορία και το υπαρξιακό κενό, η πλάνη και διάψευση, η σύγχρονη παρακμή και αποσύνθεση είναι από τα θέματα και τα μοτίβα που επανέρχονται και αποτυπώνονται με λιτές και αφαιρετικές γραμμές, με αρκετά αποκρυσταλλωμένη και συνήθως καίρια γλώσσα, κατά κανόνα σε ευσύνοπτα και ολιγόστιχα ποιήματα. Ακολουθεί το ποίημα «Η μητρική μου γλώσσα»:

Άλφα. / Αμέθυστοι / που στόλισαν / την αιώρα μου
με το πρώτο μου / κλάμα. / Ωμέγα. / Ωδή στερνή
επί εκκυκλήματος / δώρο μαλαματένιο / για τον Βαρχάρη.
Τα υπόλοιπα / είκοσι και δυο / χρυσά βελόνια,
να κεντώ / της ζωής μου / τα πανάκριβα / προικιά.

Χριστίνα Α. Γεωργίου, *Η όγδοη μέρα*, Λευκωσία, Άνευ, 2012, σελ. 40.

Είναι η τρίτη ποιητική συλλογή της Χριστίνας Γεωργίου (γενν. 1980), κατάλληλα διακοσμημένη με εκφραστικά σχέδια και σκίτσα της Ειρήνης Χριστούδη, που συνάδουν με τη θεματική των ποιημάτων. Όπως προμηνύεται στο προλογικό ποίημα του τόμου, η ποιήτρια φιλοδοξεί να δώσει ένα «μικρό ημερολόγιο» δεκαπέντε ήμερων και ανήμερων ζώων, αφήνοντας να ακουστεί η δική τους

φωνή και να διαθλαστούν οι δικές τους στάσεις και αντιδράσεις για τα καμώματα των ανθρώπων. Σκηνοθετεί, λοιπόν, την «Όγδοη Μέρα της Γένεσης» και ζωντανεύει μια σειρά από ηθικές και διδακτικές ιστορίες, στις οποίες πρωταγωνιστούν κατοικίδια ζώα που συμβιώνουν με τους ανθρώπους και ανέχονται τις απαιτήσεις, τις ιδιοτροπίες ή και τα χάρδια τους, ώπου στο τέλος αποφασίζουν να κάνουν τη δική τους επανάσταση. Αντιγράφω ενδεικτικά ένα από τα πιο αξιόλογα ποιήματα της συλλογής, δείγμα «οπτικής ποίησης» (δεν είμαστε σίγουροι αν η φιγούρα που σχηματίζεται είναι πίθηκος, άνθρωπος ή πιθηκάνθρωπος), που προϋποθέτει τη δαρβινική θεωρία για την καταγωγή του ανθρώπου και αποτελεί εύστοχη ειρωνεία και καυστική σάτιρα για τον τελευταίο:

Coco

Κωμικό
αν μη τι άλλο
ήταν το θέαμα
όσων χαζεύανε
το πλάσμα

που ο Δαρβίνος απεφάνθη
πρόγονό τους.

Κωμικό·
μες στο κλουβί
φαινότανε θαρρώ
πιο Σοφό
Ειλικρινές
πιο ταπεινό

Ενώ εκείνοι
σκέτοι κρετίνοι.

Τάσος Α. Γκέκας, *Τυχοδιώκτης*, Αθήνα, Οδός Πανός, 2012, σελ. 32.

Με την πρώτη του συλλογή ο Τάσος Γκέκας (γενν. 1980) μας προτείνει μια ενδιαφέρουσα ποιητική πρόταση (ίσως υπήρχαν περιθώρια για περαιτέρω κοσκίνισμα και επεξεργασία), στην οποία δεσπόζουν η αιρετική και αφαιρετική γραφή, η γλώσσα της μεταφοράς και της αλληγορίας, το λεκτικό παιχνίδι και η αμφισημία, στοιχεία του μύθου και της ιστορίας, ένας κόσμος στον οποίο συνυπάρχουν αντιφατικά στοιχεία, το πραγματικό και το εξωπραγματικό, το λογικό και το εξωλογικό, το αγγελικό και το δαιμονικό κτλ. Τα μυθικά πρόσωπα (κυρίως ο Αχιλλέας, ο Έκτορας και η Ανδρομάχη) είναι απλώς η αφορμή για να εκδηλωθούν και να συνδηλωθούν προσωπικά βιώματα και ανησυχίες ή σύγχρονες καταστάσεις. Στο ποίημα με τον παιγνιώδη ή και αμφίσημο τίτλο «Λευκή ουσία» φωτογραφίζεται ο χώρος διαμονής του

νέου ποιητή, η Λευκωσία, όπου συνυπάρχουν «άγγελοι και δαίμονες», που «καίγονται μαζί / στην κόλαση που έχουνε μέσα τους»:

σε παλιό λεωφορείο μπήκα
από μαγεμένη πολιτεία πέρασα και είδα τη χώρα όμορφα
χτισμένη πάνω σε άλλη πολιτεία κι αυτή πάνω σε άλλη ξανά·
και τελευταία η αρχαία πόλις είναι εδώ χτισμένη πάνω στη νέα·
ξαναβρέθηκα στην πόλη με τους ηλιογεννημένους δρόμους
τα ψιλόλιγνα παραθύρια και τους φοίνικες που σαν
τους φρουρούς βρέχαν στους δρόμους ολόχρυσα
σπαθιά· στα λευκοντυμένα σοκάκια περιπλανήθηκα
στα τείχη και τις αγορές και σαν περπατούσα μονάχος
βλέμματα παντού με ακολουθούσαν και κάμαν συντροφιά
στον ξένο οδοιπόρο· υπάρχει εδώ θαμμένο ένα μυστικό
άλικο μαρμαρωμένο / δούλοι το ξέρουν μαζί και ηγεμόνες
από θνητούς / απόρρητο / πως εδώ / άγγελοι και δαίμονες
μαζί / προσεύχονται / μαζί κάνουν το σταυρό.

**Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου, Οι πέντε εποχές, Αθήνα, Μελάνι, 2012,
σελ. 147.**

Από την πρώτη, μάλλον πληθωρική και άνιση συλλογή του Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου (γενν. 1981) κρατάμε τα πιο θετικά στοιχεία· τις προσπάθειες και τις δυνατότητες του νέου ποιητή να σκηνοθετήσει τον έρωτα σε ποικίλες εκδοχές, ως πρόκληση και ολοκλήρωση ή ως απουσία και διάψευση, που οδηγούν σε ενοχές και μεταπτώσεις, στην οδύνη και τη θλίψη. Όσο μπορώ να κρίνω, πολλοί στίχοι του βιβλίου, οι περισσότεροι, δεν ολοκληρώνονται ως ποιήματα· συνήθως λείπει η ποιητική μετάπλαση της πρώτης ύλης. Μεταφέρω εδώ ένα άτιτλο ποίημα, ίσως από τις πιο καλές στιγμές του βιβλίου, στο οποίο διαγράφεται η παντοδυναμία του έρωτα, η δύναμή του να ολοκληρώνει ή και να ακυρώνει ένα πρόσωπο:

Με παίρνεις στα χέρια σου
και πλάθεις την άμορφη ύλη μου
μόνο και μόνο για να μου δείξεις
όλα αυτά που θα μπορούσα να είμαι

όλη μέρα με πλάθεις
μέχρι να εξαντλήσεις τις δυνατότητές μου

συχνά μου ρίχνεις νερό
για να αλλάξεις την πλαστικότητα μου

Είμαι μάλλον έργο τέχνης δικό σου
κι ακόμα δεν πρόλαβα να στεγνώσω.

Κατερίνα Θεοδωράτου

Σε χρόνο παρελθόντα, εσαεί ενεστώτα...

Γιώργος Χαριτωνίδης Αιχμάλωτος Περιηγητής

Διηγήματα

Εκδ. Βεργίνα, 2011

Ο Κύπριος Γιώργος Χαριτωνίδης έκανε την πρώτη του φιλολογική εμφάνιση με τη μαρτυρία *Αναμνήσεις με πολλά κουκούτσια* (εκδ. Κέδρος, 2003). Ακολούθησε το *Με διαβατήριο και βίζα μιας μέρας* το 2006 πάλι από τον Κέδρο, έργο αντίστοιχα αυτοαναφορικό, καταγραφή της μέρας – προσκυνήματος στο φυσικό και ψυχικό τόπο της για πάντα χαμένης πατρίδας. Το 2008 δημοσίευσε τη συλλογή ποιημάτων *Με την κίνηση των υαλοκαθαριστήρων*. Ο *Αιχμάλωτος περιηγητής* εκδόθηκε στο τέλος του 2011 και είναι μια σύντομη νουβέλα – οδοιπορικό στη σύγχρονη Τουρκία. Ταυτόχρονα συνιστά την τελετουργική καταγραφή μιας παράλληλης ή μάλλον κατακόρυφης πορείας – κατάδυσης στα έγκατα ενός εκ των πραγμάτων απωθημένου τοπίου μνήμης. Αυτό που ο αφηγητής –παραφράζοντας το Μαβίλη- «θέλει μα δε βολεί να λησμονήσει» γιατί [...] δεν είναι που μισείς, είναι που πονείς, όπως δηλώνει στις πρώτες φράσεις της νουβέλας, επανέρχεται μέσα στη φαινομενικά ασφαλή συνθήκη μιας οργανωμένης εκδρομής.

Ο συγγραφέας, έχοντας δοκιμάσει και δοκιμαστεί από την τραυματική εμπειρία της αιχμαλωσίας σε στρατόπεδο της Τουρκίας κατά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το '74, επιστρέφει, για πρώτη φορά ύστερα από 35 και πλέον χρόνια, στον τόπο της φυλακής του, ως περιηγητής.

Η αφήγηση κυλά βιωματικά, στις παρυφές του γραμμικού χρόνου, με συχνές διακειμενικές αναφορές που σχετίζονται με τη φορτισμένη Ιστορία του τόπου της περιήγησης. Ο Σεφέρης, η Διδώ Σωτηρίου, ο Θεοδοκάς, το *Εξπρές του μεσονυχτίου*, παρεισφρέουν κατ' επανάληψη, μαζί με αποσπάσματα από προγενέστερα κείμενα του ίδιου του Χαριτωνίδη, σε έναν επώδυνο αλλά μαζί λυτρωτικό «διάλογο» με το ζωντανό τώρα. Το παρόν σκιαγραφείται αχνά, σα φλουταρισμένη φωτογραφία όπου κάθε τόσο παρεμβάλλονται σέπια πινελιές από έναν παρελθόντα χρόνο που δε λέει να παρέλθει. Κι ωστόσο, οι σκηνές της εκδρομής, που σταθερά προβάλλονται σαν συμμετρικά απεικασματα μιας ζώσας αλγεινής θύμησης, πάλλονται από το σφρίγος μιας ζωής που επιμένει να φύεται και να θρασομανά μέσα στα χαλάσματα, αλλά και από την αιχμηρή ενάργεια μιας αρχαίας μνήμης που ανά πάσα στιγμή καρδοκεί πίσω από το πλαστικό κιτς της «τουριστικής αξιοποίησης». Στιγμές ζωντανές μαζί με θραύσματα από ένα «άλλοτε» μακρινό ή πιο κοντινό, ιστορικό ή πιο προσωπικό, ή μάλλον από την γκρίζα ζώνη όπου σμίγουν η

Ιστορία με το Πρόσωπο, απεικονίζονται με μια κινηματογραφική δύναμη και μαγεία, ενώ το παρόν σταθερά υπάρχει και νοηματοδοτείται μέσα από το παρελθόν και αντίστροφα.

Ο διττός προσανατολισμός της νουβέλας στο τότε και στο τώρα που ουσιαστικά συμπλέκονται σε μια αέναη διαχρονία ή στο άχρονο της οδύνης, δηλώνεται στον εκ πρώτης όψεως οξύμωρο τίτλο *Αιχμάλωτος Περιηγητής*. Επί της ουσίας, το οξύμωρο αναιρείται, στο μέτρο που ο αόριστος χρόνος της αιχμαλωσίας είναι στην πραγματικότητα παρα-κείμενος, κάθε στιγμή, κάθε εικόνα ή ανάμνηση από εκείνη την εποχή ελλοχεύει σε κάθε καινούργιο βίωμα, φιλτράροντας και μεταλλάσσοντάς το. Εν προκειμένω, η ανέμελη τουριστική περιήγηση μεταλλάσσεται σε επώδυνη διαδρομή μνήμης, ξεστρατίζοντας από το «περί» στο «εντός», αναδιφώντας ένδον και ψαύοντας πληγές επιφανειακά μόνο επουλωμένες.

Η ποιητική εκφορά του λόγου, η βιωματική και σημειολογική του φόρτιση παραπέμπουν ενίοτε σε πεζο-ποίηση. Έχουν ένα απίστευτο βάρος οι λέξεις του Χαριτωνίδη, και αυτό είναι ένα χαρακτηριστικό αισθητό σε όλα τα έργα του· εντείνεται από την τάση του να παρεμβάλλει ψήγματα, λέξεις, φράσεις από την κυπριακή ντοπιολαλιά. Πέρα από την αισθητική συγκίνηση και σχεδόν απτή ζεστασιά που προκαλεί η μουσικότητα και η αρμονία του γλωσσικού ιδιώματος, λειτουργεί επιπλέον και σαν όχημα μνήμης, ανακαλώντας το θάλπος της πατρίδας – μητέρας και του σπιτιού, και προεκτείνοντας τα στενά όρια του εδώ και του τώρα στο εκεί και εσαεί.

Το κυπριακό ζήτημα, όπως αντανακλάται στη δική του –προσωπική και οδυνηρά εμπειρική– ματιά, αποτελεί το θεματικό και ψυχικό πυρήνα του συνολικού έργου του Γ. Χαριτωνίδη. Στη γενιά του έλαχε ο δύσκολος κλήρος να απολέσει ή να θυσιάσει το πρόσωπο και την ατομικότητά του μέσα στη δίνη μιας εποχής. Σ' αυτόν δόθηκε το δώρο να μπορεί να θυμάται και να το ανασυνθέτει, και είναι ταγμένος σε αυτό. Η γραφή του ωστόσο υπερβαίνει τα στενά όρια της μαρτυρίας, γιατί διαθέτει το λογοτεχνικό χάρισμα της μετουσίωσης. Κι αυτό χωρίς να μπαίνει στη διαδικασία να μεταμφιέζει ή να επεξεργάζεται το προσωπικό στοιχείο, αντίθετα, το αφήνει, πρωτογενές αυτούσιο και ανεπιτήδευτο να εισβάλλει στο κείμενο και να το διαποτίζει, χωρίς εξωραϊσμούς, εσκεμμένο μελοδραματισμό ή άσκοπους ελιγμούς, αλλά με ένα μαγικό και συνάμα απλό τρόπο: με τον τρόπο της αλήθειας. Έτσι, αβίαστα, η οδύνη μετατρέπεται σε ποίηση, ενώ συγχρόνως το πάσχον πρόσωπο γίνεται ψηφίδα στο γιγάντιο μωσαϊκό μιας πάσχουσας Ιστορίας, για να μας υπενθυμίζει ότι αυτή, η Ιστορία –κατά προέκταση της γνωστής θεωρίας για τους ευτυχισμένους λαούς– είναι εν τέλει «προνόμιο» των δυστυχισμένων λαών...

Λεόνη Μεννογιιάτη-Αργυρού

**G.K. Chesterton, Λέσχη Αλλόκοτων Επαγγελματιών,
μετάφραση Γαβριήλ Νικόλαου Πεντζίκη, (μυθιστόρημα),
Εκδόσεις ΑΓΡΑ, Αθήνα 2005, σελ. 240.**

Το σπονδυλωτό μυθιστόρημα του Gilbert Keith Chesterton (1874-1936) ΛΕΣΧΗ ΑΛΛΟΚΟΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ δημοσιεύτηκε το 1905 με τον τίτλο THE CLUB OF THE QUEER TRADES. Στην Ελλάδα εκδόθηκε σε μετάφραση του Γαβριήλ Νικόλαου Πεντζίκη από τις εκδόσεις ΑΓΡΑ το 1988. Ανατυπώθηκε δύο φορές το 2005. Η δεύτερη ανατύπωσή του διακρίνεται για το καλαίσθητο εξώφυλλό της σε κρεμ και μπορντώ χρώμα, με το εμπροσθόφυλλό της να κοσμείται από πορτραίτο του G.K. Chesterton σε παστέλ του Tulio Pericoli (1992). Το βιβλίο αποτελείται από 240 σελίδες με το μυθιστόρημα να ακολουθείται από 7 σελίδες εργοβιογραφίας του συγγραφέα.

Το σπονδυλωτό μυθιστόρημα του G.K. Chesterton αναπτύσσεται σε έξι αυτόνομες ιστορίες-περιπέτειες οι ήρωες των οποίων εμφανίζονται σε περισσότερες από μια αφηγήσεις. Ο τίτλος του βιβλίου σε προετοιμάζει για ένα ταξίδι με συνοδοιπόρους τα μέλη μιας διαφορετικής, εκκεντρικής λέσχης, τα οποία ασχολούνται με αλλόκοτες τέχνες, επαγγέλματα που επινοήθηκαν αποκλειστικά από τα υποψήφια μέλη για να κερδίσουν τα προς το ζην. «Η ανακάλυψη του παράξενου αυτού συλλόγου σ' έκανε περιέργως να ξανανιώνεις: το να διαπιστώνεις πως μπορεί να υπάρξουν και νέα επαγγέλματα στον κόσμο, ήταν κάπως σαν να 'βλεπες το πρώτο πλοίο ή το πρώτο άροτρο. Σ' έκανε να αισθάνεσαι αυτό που πρέπει καμιά φορά να αισθάνεται ο άνθρωπος: ότι βρίσκεται ακόμα στην παιδική ηλικία του κόσμου» γράφει ο συγγραφέας. Οι τίτλοι των ιστοριών-κεφαλαίων είναι: 1. Οι ασύλληπτες περιπέτειες του ταγματάρχη Μπράουν, 2. Μεγαλείο και οδυνηρή πτώση, 3. Ο φοβερός σκοπός της επίσκεψης του εφημέριου, 4. Η πρωτοφανής επιχείρηση του μεσίτη ακινήτων, 5. Η αξιοσημείωτη συμπεριφορά του καθηγητή Τσαντ, 6. Η εκκεντρική απομόνωση της γηραιάς κυρίας. Ο τίτλος της 4^{ης} ιστορίας σε παρασύρει σε αθέλητους συνειρμούς που προσδιορίζουν την σχέση του με τον τίτλο του βιβλίου, ενώ οι τίτλοι της 1^{ης}, 3^{ης} και 5^{ης} ιστορίας θα μπορούσαν εξαντλώντας τη φαντασία του ανυποψίαστου αναγνώστη να συσχετισθούν με την εκκεντρική λέσχη. Τίποτα δεν προϊδεάζει τον ήδη υποψιασμένο αναγνώστη για τον συσχετισμό του τίτλου της 2^{ης} και 6^{ης} ιστορίας με τον τίτλο του μυθιστορήματος. Όπως ομολογεί ο ίδιος ο συγγραφέας με το στόμα του

ήρωά του «Η κάθε λεπτομέρεια οδηγεί ασφαλώς σε κάποιο συμπέρασμα, αλλά συνήθως σε λανθασμένο συμπέρασμα. Εμένα μου φαίνεται πως τα γεγονότα οδηγούν προς όλες τις κατευθύνσεις, όπως τα χιλιάδες κλαδάκια ενός δέντρου.». Στη μυθιστορία του Chesterton το προφανές συχνά ανατρέπεται για το αστείο του πράγματος. Η ευφυΐα του μετατρέπει πανούργα το γελοίο και απίθανο σε κοινό τόπο, σοβαρό και πραγματικό. Τίποτα δεν είναι αυτό που φαίνεται και ό,τι φαίνεται αποτελεί μια νέα αλήθεια.

Η πρώτη ιστορία αρχινά με περιγραφή από τον ομοδιηγητικό αφηγητή του χώρου που στεγάζει την εκκεντρική μποέμικη λέσχη και δυο λόγια για το ποιόν του παράξενου αυτού συλλόγου, έκτασης μόλις τριών σελίδων, ενώ η τελευταία ιστορία κλείνει με την παρουσία του αφηγητή στην καθεαυτό αίθουσα, μια πολυτελή και φιλόξενη τραπεζαρία, που στεγάζει την περιώνυμη λέσχη, αφήγηση που εκτείνεται σε έξι μόλις σελίδες και που κλείνει έτσι το μικρό αυτό έπος (δανείζομαι τον χαρακτηρισμό από τον ίδιο τον συγγραφέα) «εκεί που είχε αρχίσει, σαν ένας τέλειος κύκλος».

Ο κύριος ήρωας, τον οποίο ακολουθεί ο αφηγητής, μαζί και εμείς σε όλες τις περιπέτειες, είναι ο ονειροπόλος μυστικιστής Άγγλος πρώην δικαστής Μπέιζιλ Γκραντ, που σπάνια ξεμυτάει απ' τη σοφίτα του στο Λάνμπεθ, όπως φροντίζει να μας πληροφορήσει ο αφηγητής με το παρατσούκλι «Χερουβείμ» ή «Μέγας Συλλογοθέτης», αλλά που σ' αυτό το βιβλίο έχει περπατήσει τους δρόμους του εδουαρδιανού Λονδίνου περισσότερο και από λονδρέζος αστυφύλακας! Συνοδοιπόρος και των δύο ο αδελφός του πολυτεχνίτης Ρούπερτ Γκραντ, η περιέργεια, η ροπή προς τα πνευματικά μυστήρια και το αστυνομικό δαιμόνιο του οποίου αποτελούν την αφορμή για να ξετυλιχτούν οι διάφορες περιπέτειές τους.

Ο συγγραφέας, παιδί της βικτωριανής και εδουαρδιανής εποχής, καθόλου συντηρητικός και καθόλα αντιδραστικός, μεγαλωμένος σε έναν κόσμο του οποίου η λογοτεχνία γνώρισε μεγάλη άνθηση, αποδείχθηκε γνήσιο τέκνο της, αφού υπήρξε πολυγραφότατος, γράφοντας πάνω από 100 βιβλία, σε πολλά είδη λόγου (ποίηση, μυθιστορήματα, θέατρο, βιβλιοκριτικές και θρησκευτικά, κοινωνικά, πολιτικά και φιλοσοφικά άρθρα, αστυνομικές ιστορίες, μελέτες). Ο G.K. Chesterton υπήρξε και ο ίδιος επίτιμο μέλος μιας ονομαστής λέσχης της εποχής του, το London Detection Club που ιδρύθηκε το 1928 από σημαντικούς Άγγλους αστυνομικούς συγγραφείς.

Το μυθιστόρημα ΛΕΣΧΗ ΑΛΛΟΚΟΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ του G.K. Chesterton αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, εξαιρετικό μυθιστόρημα, που διαπνέεται από λεπτή ειρωνεία προς κάθε σερλοκχολμικούς τύπους καταρρακώνοντας το βάθρο τους, ευφύεσται και πρωτότυπο. Μου άρεσε ιδιαίτερα η μετάφραση του Γ.Ν. Πεντζίκη. Όντας λογοτέχνης ο ίδιος απέδωσε εύστοχα τον πληθωρικό λόγο του αξιολάτρευτου αυτού χιουμορίστα της σύγχρονης αγγλικής λογοτεχνίας των αρχών του περασμένου αιώνα!

Μαρία Παύλου

Σκηνοθέτες του κυπριακού θεάτρου, Εύης Γαβριηλίδης Θεατρικό Ημερολόγιο 2013, Θεατρική Πορεία Λεμεσού.

Κυκλοφόρησε πρόσφατα το νέο, δέκατο τέταρτο στη σειρά, ημερολόγιο της Θεατρικής Πορείας Λεμεσού, ένα εγχείρημα που άρχισε το 2000 με απώτερο σκοπό να φωτίσει ποικίλες πτυχές της θεατρικής ζωής της Κύπρου και να συμβάλει τόσο στην καταγραφή όσο και στη διάχυσή της στο φιλοθέαμον και μη κοινό.

Τα ημερολόγια της Θεατρικής Πορείας Λεμεσού ενδύονται διττό ρόλο: αφενός παρουσιάζουν τους μήνες και τις ημέρες εκάστου νέου έτους κατ' απόλυτη ημερολογιακή σειρά, αφετέρου αποτελούν θεατρικά αλμανάκ και αναμοχλεύουν τον «θεατρικό» χρόνο του παρελθόντος. Με αυτή την τρόπον τινά «χρονική διελκυστίνδα» επιτυγχάνουν να καταδείξουν τόσο το «καίριο» του θεάτρου, όσο και «τας χάριτας» που οφείλει το θεατρικό παρόν της Κύπρου στους ανθρώπους εκείνους που υπήρξαν «κελευθοποιοί» και έθεσαν πρώτοι τους θεμέλιους λίθους.

Τα θεατρικά ημερολόγια της Θεατρικής Πορείας Λεμεσού είναι θεματικά και καταπιάνονται με συγκεκριμένα θεατρικά ζητήματα όπως η σκηνογραφία (2004), το Αρχαίο Δράμα στην Κύπρο (2006), το Θέατρο των Τουρκοκυπρίων (2009) το κυπριακό παιδικό θέατρο (2012), κλπ. Το νεότευκτο ημερολόγιο του 2013 αποτελεί το πρώτο απαύγασμα μιας προσπάθειας με στοχοθεσία την παρουσίαση σημαντικών σκηνοθετών του κυπριακού θεάτρου και, όπως εύλογα θα περίμενε κανείς, είναι αφιερωμένο στον Εύη Γαβριηλίδη, τον πρώτο Κύπριο σκηνοθέτη -με τη σύγχρονη έννοια του όρου - που δραστηριοποιείται στο νησί.

Το ημερολόγιο ανοίγει με μια ευσύνοπτη αλλά διαφωτιστική εισαγωγή από τη Δρα Άντρη Χ. Κωνσταντίνου, η οποία επιχειρεί να χαρτογραφήσει τη γενικότερη σκηνοθετική παρουσία στην Κύπρο από το 1940 μέχρι και σήμερα.

Μετά το εισαγωγικό σημείωμα, παρατίθεται ένα σύντομο βιογραφικό του Εύη Γαβριηλίδη, ο οποίος το 1948 φεύγει στην Αθήνα για σπουδές οδοντιατρικής, για να αποφοιτήσει όμως τελικά το 1952 από τη Σχολή του Καρόλου Κουν και να συνεχίσει για σπουδές σκηνοθεσίας σε Αγγλία και Αμερική. Η

περιδιάβαση στη σκηνοθετική πορεία του Γαβριηλίδη αρχίζει από τον Ιανουάριο του 1960, όταν υπογράφει την πρώτη του σκηνοθεσία στο επαγγελματικό θέατρο «Ηνωμένοι Καλλιτέχνες» με το έργο του Άρθουρ Μίλλερ *Ήταν όλοι τους παιδιά μου*. Ακολουθούν αναφορές σε σωρεία παραστάσεων συνοδεία πλούσιου φωτογραφικού υλικού. Αναφέρω ενδεικτικά το *Έτσι είναι αν έτσι νομίζετε* του Πιραντέλλο (Θέατρο ΡΙΚ, 1969), την *Ευριδίκη* του Ανουίγ (Θέατρο ΡΙΚ, 1970), το *Περιμένοντας τον Γκοντό* του Μπέκετ (Θέατρο ΡΙΚ, 1971), τις *Καρέκλες* του Ιονέσκο (Πειραματική Σκηνή, 1972). Έντονη παρουσία στο σκηνοθετικό καρνέ του Γαβριηλίδη κατέχουν ο Μολιέρος (*Ο ασυλλόγιστος*, Θέατρο ΡΙΚ 1969, *Οι κατεργαριές του Σκαπίνου*, ΘΟΚ 1978, *Ο φιλάργυρος*, ΘΟΚ 1984), ο Σαίξπηρ (*Οθέλλος*, ΘΟΚ 1979, *Όνειρο Θερινής Νυκτός*, ΘΟΚ 1991, *Δωδεκάτη Νύκτα*, ΘΟΚ 1995, *Όπως αγαπάτε*, ΘΟΚ 1999) και ο Αριστοφάνης (*Πλούτος*, ΟΘΑΚ 1961, *Σφήκες*, ΘΟΚ 1991, *Όρνιθες*, ΘΟΚ 1994). Γνωστά σε όλους είναι και τα φιλομενάνδρεια αισθήματα του σκηνοθέτη, ο οποίος με τον *Δύσκολο* (ΘΟΚ 1985), τους *Επιτρέποντες* (ΘΟΚ 2003) και την αριστουργηματική *Σαμιά* (ΘΟΚ 1993) κατάφερε «να εκσυγχρονίσει τον Μένανδρο σε κειμενο-γλωσσικό και οπτικο-θεαματικό επίπεδο», όπως εύστοχα σημειώνει η Δρ. Καίτη Διαμαντάκου-Αγάθου σ' ένα σύντομο σημείωμα για τον Μένανδρο του Γαβριηλίδη εν είδει επιλόγου. Άλλωστε, δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι η *Σαμιά* του, η οποία παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του Φεστιβάλ της Επιδαύρου - και η οποία ξαναδιδάχτηκε το 2012 επί τη ευκαιρία των «θυρανοιξίων» του νέου κτηρίου του ΘΟΚ, του οποίου ο Γαβριηλίδης διετέλεσε διευθυντής για 13 συναπτά έτη (1975-1988) - συγκαταλέγεται ανάμεσα στις 10 καλύτερες παραστάσεις που ανέβηκαν ποτέ στην Επίδαυρο.

Τόσο τα φωτογραφικά ενσταντανέ όσο και τα διάφορα αποσπάσματα από θεατρικές κριτικές της εποχής που πλαισιώνουν τις αρχαικού τύπου αναφορές στις διάφορες παραστάσεις έχουν την «ειδητική» ικανότητα να ξαναζωντανεύουν κάτι από τον παλμό και την κίνηση των παραστάσεων εκείνων, ξυπνώντας έτσι σε όσους είχαν την τύχη να τις παρακολουθήσαν ευχάριστες θύμησης και νοσταλγική αναπόληση, και σε όσους δεν τις ζήσαμε έντονη την επιθυμία της διά ζώσης απόλαυσης και θέασης.

Παρά την οικονομική στενότητα της εποχής, η Θεατρική Πορεία Λεμεσού, η οποία συμπληρώνει φέτος 23 χρόνια δημιουργικής παρουσίας στα πολιτιστικά δρώμενα της Κύπρου, συνεχίζει την έκδοση των ημερολογίων γιατί, όπως πολύ σωστά επισημαίνει, ο πολιτισμός δεν αντέχει ούτε τις περικοπές, ούτε τις εκπτώσεις. Τέτοιες καθόλα αξιόλογες και αξιέπαινες προσπάθειες, που προσφέρουν έμπρακτα ανάσες ευτοπίας μέσα στη δυστοπία της καθημερινότητας, αξίζουν ένα ηχηρό Εὖ γε!

Αυγή Λίλλη
Πρόχειρες σημειώσεις πάνω σ' ένα σωσίβιο
Εκδόσεις Αρμίδα 2011

Η συλλογή «Πρόχειρες σημειώσεις πάνω σ' ένα σωσίβιο» από τις εκδόσεις Αρμίδα αποτελεί το πρώτο ποιητικό πόνημα της νεαρής φιλόλογου, Αυγής Λίλλη. Η συλλογή περιλαμβάνει περισσότερα από 50 ποιήματα και σπονδυλώνεται σε 9 κεφάλαια, με Πρόλογο και Επίλογο. Η εικαστική επιμέλειά της έγινε από τον Φίλιππο Βασιλειάδη.

Από τα πρώτα κιόλας ποιήματα καθίσταται σαφές ότι, μπορεί μεν το ποιητικό «σωσίβιο» να ήταν «προ χειρός» της Λίλλη σε όλες τις στιγμές της ποιητικής εξέαρσης, σίγουρα όμως οι «σημειώσεις» της δεν αποτελούν απλώς και μόνο ένα συνονθύλευμα από σκόρπιες σκέψεις και σκαριφήματα που λεκτικοποιούν τυχαίες εμπειρίες και βιώματα. Αντιθέτως, οργανώνονται έτσι ώστε να διαγράφουν μια πορεία με χρονικά οροθέσια τη γέννηση και την ηλικία των «30τόσο χρονών», που αποτελεί άλλωστε και την ηλικία της ποιήτριας.

Η Λίλλη μιλά για τον εφηβικό έρωτα, τη νεανική συνύπαρξη, τη φθορά, τον θάνατο, τη μνήμη, την ενσυνείδηση και την κάθαρση που οδηγεί εντέλει στην Ανάσταση και τη σηματοδότηση μιας νέας αρχής. Έχοντας δαμάσει το «ά-μετρον» της εφηβείας κι έχοντας βρει την αλήθεια στον κύκλο που μας περιβάλλει, αρχίζει και πάλι να ορίζει και να καθορίζει την τέταρτη διάσταση - τον χρόνο: και τώρα στα τριάντα-τόσο σταματώ να τεμαχίζω το χρόνο, / ανοίγω και κλείνω κύκλους / και τους ορίζω όπως θέλω εγώ. / Έτσι μπορώ πλέον να κλείσω τα μάτια μου / και να κοιμηθώ ήσυχη. / Ίσως και ελεύθερη («ΕΠΙ-ΛΟΓΟΣ / Πριν κοιμηθώ»). Όμοιες σκέψεις και συλλογισμοί παραθέτονται και στην καταληκτική στροφή του εναρκτήριου ποιήματος «ΠΡΟ-ΛΟΓΟΣ / Σημεία (στίξης) πάνω σ' έναν κύκλο»: Κάποτε συνήθιζα να ροκανίζω το χρόνο / (γιατί άραγε;) / ανοίγοντας παρενθέσεις / (εύκολο να τις ανοίξεις, / δύσκολο να τις κλείσεις), / αλλά / τώρα πια / γνωρίζω πάντα πότε και πού να βάλω τελεία. /Μια τέλεια τελεία. Τελεία. Με αυτό το «αναστάσιμο» τέλος επιλέγει η ποιήτρια ν' ανοίξει τη συλλογή της, ίσως γιατί, όπως αποφθεγματικά σημειώνει πριν τον ΕΠΙ-ΛΟΓΟ: Στο τέλος θα βρεις την αλήθεια και τότε θα βρεις την αρχή.

Η αναζήτηση της αλήθειας είναι μια διαδικασία επίπονη και αιμάσσουσα, που ευοδώνεται μόνο όταν κανείς δεν είναι επιλήσμων των όσων πέρασαν (άλλωστε αυτό είναι και το έτυμον της λέξης «α-λήθεια»), αλλά ζυμώνεται μαζί τους και βγαίνει κάθε φορά αλλιώςτικος, πιο ώριμος, πιο δυνατός, πιο συνειδητοποιημένος: Αντικρίζοντας την αλήθεια με κάθε κόστος, τότε μόνο αποδέχομαι / ότι δεν μπορώ να τετραγωνίσω τον κύκλο παρά μόνο να τον /κλείσω, ανοίγοντας ίσως έναν καινούργιο, γράφει στο ποίημα «Πρόχειρες σημειώσεις στην πτήση MA0845 για επιστροφή».

Η ωρίμανση και η συνειδητοποίηση, βέβαια, δεν επιτελούνται *έν μιᾷ νυκτί*.

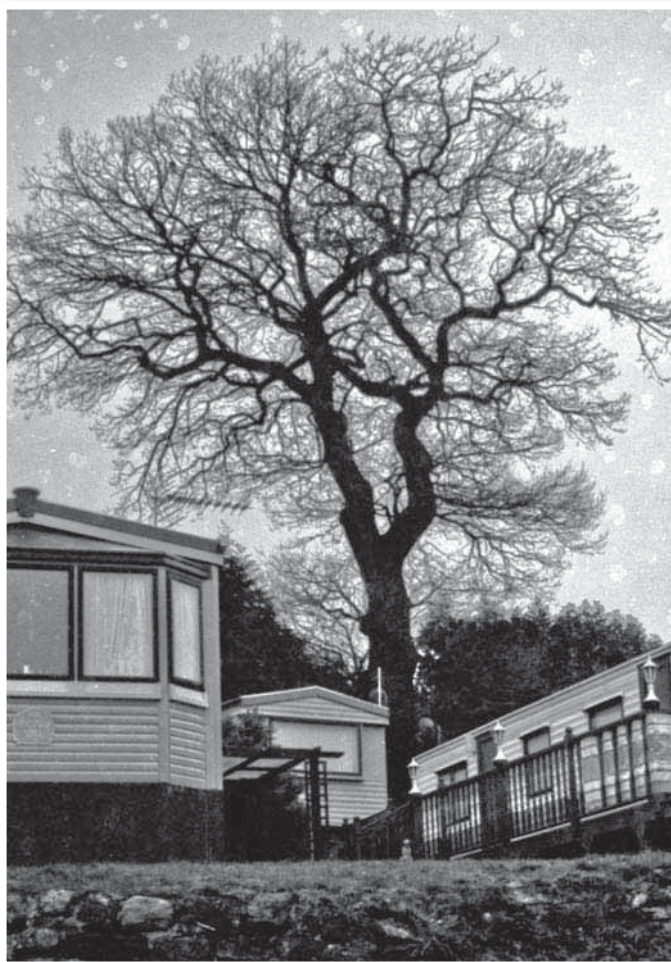
Πρέπει να περάσει κανείς από το σκοτάδι (τη selva oscura), για να βρει το φως να συρρικνωθεί πρώτα σε «τίποτα», για να καταλήξει κάτι: *Αν με ρωτήσεις «γιατί», / δεν θα ξέρω να σου απαντήσω «γιατί», / γιατί κι εγώ η ίδια δεν ξέρω / πώς ένας μεγάλος κύκλος συρρικνώνεται / σ' ένα δυσανάγνωστο μηδενικό / που χωράει σε μια κλειδαρότρυπα.* («Μια μέρα σαν κι αυτή»). Η αλήθεια αναδιπλώνεται σταδιακά και μόνο στο τέλος της σύνολης πορείας είναι εφικτή η θέασή της ως όλου. Τότε και μόνο τότε μπορεί να αντιληφθεί κανείς *Για το πώς ζήσαμε / ψεύτικα, εύκολα κι απλά, / αφήνοντας τη ζωή να μας ξεπεράσει* («Καλοκαίρι 2000κάτι») και να δώσει απαντήσεις στα φιλοσοφικά (αν και κατ' ουσίαν βιολογικά) ερωτήματα: «Ποιος είμαι;» «Πού βαδίζω;»

Το καταστάλαγμα αυτό - η Αποτίμηση, η Αποδοχή, η Απόσταση, η Ανάταση, η Ανάσταση - έρχεται πάντα εκ των υστέρων, αφού κανείς βιώσει όλες τις «υπερβολές» της εφηβείας: την Υπερδιέγερση, την Υπερανάλυση, την Υπερβολή, την Υπερτίμηση («Εν προθέσει συμπέρασμα»). Μόνο στο τέλος της διαδρομής μπορεί να βουτήξει κανείς συνειδητά στα ενδόμυχα του είναι του και να βυθομετρήσει εκ νέου την ουσία του: *Είχα χάσει τα ίχνη του. / Σε ακαταλαβίστικες σελίδες / και σε ντουλάπες χωρίς ναφθαλίνη. / Και όταν τον βρήκα μετά από χρόνια, / σχεδόν κρυμμένο στο βυθό, / τον αναγνώρισα αμέσως. / Τον εαυτό μου* (Βουτιά II). Αυτή η συνειδητοποίηση «σημαίνει» τον επικήδειο ενός παλιού εαυτού κι εγκαινιάζει ταυτόχρονα μια νέα αρχή: *Έτσι τέλειωσε η προηγούμενη ζωή μου. Έθαψα τον παλιό εαυτό μου / μια νύχτα Σεπτεμβρίου ξημερώματα / σ' ένα μπαρ στα Εξάρχεια / ακούγοντας αυτό το δίσκο / ξανά και ξανά, / / Και μετά την κηδεία μου / στις 4 Σεπτεμβρίου / με τη βελόνα κολλημένη στο 02 / αναπαύτηκα / εν ειρήνη* (Avatar).

Ό,τι κερδίσει και αποκομίσει κανείς από την πορεία «προς Εαυτόν» αποτελεί σημαντικό εφόδιο και σκευή, φτάνει να ξέρει να τ' αξιοποιήσει σωστά. Όπως πολύ ευσύνοπτα σημειώνεται στο ποίημα «Άνθρωποι I»: *Υπάρχουν κάποιοι / που κλείνουν πίσω τους την πόρτα με μεγάλη ευκολία. / Είναι κι άλλοι / που κρέμονται από το χερούλι της για πάντα.* Σημασία έχει να κοιτάμε πάντα προς τον ορίζοντα και να μην μένουμε προσκολλημένοι στο παρελθόν, δέσμιοι της μνήμης στην οποία φωλιάζουν / όλα τα λάθη / με βάρος δυσβάστακτο («Ένα χαϊκού για τη μνήμη»). Κάθε τέλος πρέπει να σηματοδοτεί ένα νέο ταξίδι. Μολονότι η αιφυγία και η συνεχής αναζήτηση εξυπακούονται ένα είδος «ανεστιότητας», η συνειδητοποίηση ότι το αύριο είναι «μια άλλη χώρα» / κλεισμένη σε μια σαπουνόφουσκα («Σαπουνόφουσκες στο Camden») καθιστά την «ανεστιότητα» αυτή επιβεβλημένη. Γράφει χαρακτηριστικά η Λίλλη στο ποίημα «Χρόνος II»: *Δεύτερες ευκαιρίες· / όλοι θεωρούμε πως τις αξίζουμε. / Πολλοί τις ζητάμε -/ σχεδόν όλοι ετεροχρονισμένα. / Όμως ο χρόνος δεν γυρίζει πίσω. / Αλλά μας δίνεται / ολοκληρωτικά, / για να επανορθώσουμε· / στον εαυτό μας.*

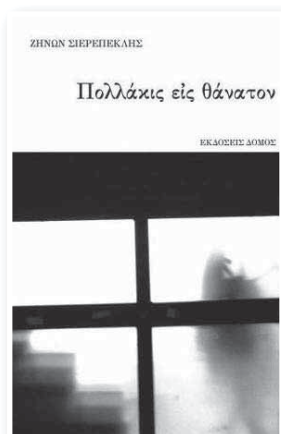
Όπως συμβαίνει συνήθως με τις «πρώτες» ποιητικές απόπειρες, ο γενικότερος τόνος της συλλογής είναι έντονα προσωπικός -εξομολογητικός-, ενώ

όλα τα ποιήματα περιστρέφονται γύρω από ένα κυρίαρχο «Εγώ», την πορεία του οποίου καλούμαστε να παρακολουθήσουμε χωροχρονικά. Ο λόγος είναι λιτός και κουβεντιαστός χωρίς επικίνδυνους ακροβατισμούς, λυρικός κάποτε χωρίς ν' αφηνιάζει όμως. Η αλήθεια είναι ότι κάποια ποιήματα, κυρίως προς το τέλος της συλλογής, είναι λιγότερο απαιτητικά και φαίνεται να ανήκουν χρονικά σε μια πρώιμη ποιητική περίοδο. Παρόλ' αυτά, η συλλογή δεν είναι πρωτόλεια. Τα αρχικά, ως επί το πλείστον, ποιήματα χαρακτηρίζονται από λόγο κρουστό και στοχαστική διάθεση, και επιδέχονται [απαιτούν μάλλον] αλλεπάλληλες αναγνώσεις. Έχοντας κλείσει επιτυχώς αυτή την πρώτη αναμέτρηση με τον Εαυτό, περιμένω να δω τους χώρους τους οποίους η Λίλλη θα επιλέξει να ιχνηλατήσει στο επόμενο ποιητικό πόνημα, και τις «α-πορίες» με τις οποίες θα διαλεχθεί, εν είδει και πάλι...σημειώσεων.

Ζήνωνας Σιερεπεκλής, Πολλάκις εις θάνατον

Συγγραφέας του «Πολλάκις εις θάνατον» είναι ο Ζήνωνας Σιερεπεκλής και εκδοτικός οίκος ο ΔΟΜΟΣ. Πρόκειται για προσωπικές εμπειρίες του συγγραφέα από τις μάχες της περιόδου των διακοινοτικών συγκρούσεων του 1963-1964, του πραξικοπήματος και της εισβολής. Στο φόντο βρίσκεται, φυσικά, η πολιτική κατάσταση της περιόδου. Κρίνοντας από την όλη πορεία του Σιερεπεκλή ως αρχιτέκτονα και διανοητή, η γραφή του βιβλίου του είναι αδρή, σαν πρωτόλειο σκίτσο. Με αυτό τον τρόπο, νιώθεις τη βαριά ανάσα της περιόδου που καλύπτει. Η άμεση γραφή είναι ο τρόπος που υιοθετεί ο συγγραφέας, κατορθώνοντας να αγγίξει απευθείας το θυμικό, χωρίς τη μεσολάβηση περίτεχνων μορφών λογοτεχνίας. Επιπρόσθετα, παρά τη σαφή ιδεολογική του σκοπιά, όντας σοσιαλιστής, ο συγγραφέας δεν προσπαθεί, άμεσα τουλάχιστον, να επιχειρηματολογήσει υπέρ μιας ιδεολογικής στάσης ή να απαξιώσει μιαν άλλη. Σου αφήνει μάλλον την αίσθηση ότι ψηλαφεί την ουλή μιας πληγής που έκλεισε.

Τα σπαράγματα του κυπριακού ιδιώματος δίνουν αμεσότητα στο λόγο, σαν διήγηση σε μια παρέα φίλων που λένε ιστορίες από τα παλιά. Κοντά σε όλα αυτά ενυπάρχει η διάθεση του συγγραφέα να μοιραστεί ό,τι έζησε σε μιαν άγρια περίοδο του νησιού μας, κυριολεκτικά στην πρώτη γραμμή του πυρός. Πέραν τούτου, όμως, παίζει και ρόλο παιδευτικό, αφού καταθέτει τις εμπειρίες του από μια εποχή που δύσκολα θα σκαλίσει ο μη ειδικός πολίτης. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους νεότερους, δεδομένου ότι η περίοδος μετά την ΕΟΚΑ και μέχρι την εισβολή δεν περιβάλλεται από κάποιαν αίγλη. Αντίθετα, χαρακτηρίζεται από συγκρούσεις και πόνο, χωρίς κάθαρση.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η ματιά του Σιερεπεκλή στα πράγματα δεν είναι συμπαντική είναι ελληνοκυπριακή. Δεν θα μπορούσε -άλλωστε- να είναι αλλιώς, γιατί πρόκειται για τις εμπειρίες ενός νέου, μέσα σε ένα δεδομένο κλίμα. Με μια δόση γενίκευσης, όμως, η γραφή του συναντά τα λογοτεχνικά κείμενα άλλων διανοητών της ευρύτερης αριστεράς, σε ό,τι αφορά το θέμα των τουρκοκυπρίων. Ενώ κατά τα άλλα η ματιά στα πράγματα είναι προοδευτική, το σύνολο στοίχειο εμφανίζεται σαν άγνωστο μαύρο κουτί, ακόμη και αν η γραφή είναι σύγχρονη. Αυτό γράφεται με την επιφύλαξη ότι ίσως το συγκεκριμένο βιβλίο να πληρώνει μια γενίκευση που δεν είναι απολύτως δική του.

Η αμεσότητα του βιβλίου είναι τέτοια που φωτίζει όλη την αντίφαση της περιόδου εκείνης, η οποία κρατά μέχρι τις μέρες μας. Ο Σιερεπεκλής είναι

έφεδρος ανθυπολοχαγός του Λόχου Ορεινών Καταδρομών, σε μια περίοδο που χρειαζόταν πιστοποιητικό εθnikοφροσύνης για μια τέτοια 'τιμή'. Αμέσως μετά, βρίσκεται πλάι στις φιλελεύθερες δυνάμεις που αντιστέκονται στο πραξικόπημα ενάντια σε μια στρεβλή έκφραση της εθnikοφροσύνης της εποχής, την ΕΟΚΑ Β'. Έτσι, το βιβλίο αναδεικνύει, με τρόπο ευφυώς έμμεσο, το ερώτημα που κυριαρχεί ακόμη και σήμερα σε μια κατακερματισμένη, από πλευράς αξιών, Κύπρο: Ποιοι είμαστε οι «εμείς» και ποιοι είναι οι «άλλοι»;

Το 90σέλιδο βιβλίο διαβάζεται απνευστί. Τελειώνοντάς το, έχεις την αίσθηση ότι θέλεις περισσότερο. Η πρόθεση, βέβαια, του συγγραφέα ήταν σαφής: Να καταθέσει τις εμπειρίες του, άμεσα και με τρόπο προσωπικό. Φαίνεται ότι αφήνει τον αναγνώστη μόνο, ιδιαίτερα αν έζησε τα γεγονότα, να καταλήξει στα δικά του σημεινόμενα. Παρά το σεβασμό, όμως, προς τις προθέσεις του, η άποψή μου, ως αναγνώστη, είναι ότι, χωρίς να φιλοδοξεί να γίνει ιστορικό μελέτημα, θα μπορούσε να επεκταθεί πέραν από τις φωτογραφίες των εμπειριών. Θα μπορούσε, σαράντα-πενήντα χρόνια μετά, να μετουσιώσει τα γεγονότα σε προσωπικά συμπεράσματα ή και διδάγματα, πράγμα που θα ενδιέφερε ιδιαίτερα. Σε αυτό θα είχε σύμμαχο την απόσταση από τα γεγονότα και την οξεία κριτική του δεινότητα.

Βάκης Λοϊζίδης

Χριστίνα Γεωργίου «Η όγδοη μέρα», εκδ. Άνευ, 2012 σελ. 39

Είναι με ιδιαίτερη χαρά που αποδέχτηκα την πρόσκληση να μιλήσω για την τρίτη ποιητική συλλογή της Χριστίνας Γεωργίου (1980) που φέρει τον τίτλο «Η όγδοη Μέρα» Εκδόσεις Άνευ 2012. Προηγήθηκαν οι συλλογές «Καθώς ο Κόσμος Βουλιάζει » εκδ. Γη 1998 και «Αιθάλη» εκδ. Άνευ 2007.

Την Γεωργίου την γνώρισα μέσα από τη συντακτική ομάδα του περιοδικού Άνευ της οποίας υπήρξα μέλος και την Ανθολογία Σύγχρονης Κυπριακής Ποίησης «Η Κύπρος Μετά το 90» εκδ. Μανδραγόρας 2011 για την οποία είχα την ευθύνη της ανθολόγησης και επιμέλειας.

Ο Αλέξης Ζήρας, στο εισαγωγικό σημείωμα της εν λόγω ανθολογίας γράφει για την ποίηση της Γεωργίου. «.... Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ακόμα και υπερβατική η ποίηση της, δοσμένη στο ασύλληπτο. Η ανθρώπινη ύπαρξη φαίνεται σαν εικόνα ή σαν απείκασμα ενός ονειρικού και «υπερκόσμιου» βιώματος. Ενός μεταβιώματος που αποκτιέται διαισθητικά. Πύλες που προκαθορισμένα η μια οδηγεί σε μια άλλη, με το άγνωστο να διαδέχεται το άγνωστο. Κάτι όμως που αντί να τρομάζει την ύπαρξή της δημιουργεί μια ευφορία, μια διάθεση απόσπασης»

Μ' ένα παγώνι στο εξώφυλλο που παρά την απaráμιλλη ομορφιά του το βλέμμα του φανερώνει θλίψη και τον αινιγματικό τίτλο «Η όγδοη μέρα» συνεχίζω το ταξίδι μου στον ποιητικό κόσμο της Χριστίνας Γεωργίου με μια θεματική που μας αφορά.

Διαβάζω το μύθο της συλλογής το οποίο ανήκει στον Carl Sandburg «Ποίηση είναι το ημερολόγιο ενός θαλάσσιου πλάσματος που ζει στη στεριά και που εύχεται να μπορούσε να πετάξει». Αυτό συνοψίζει με ουσιαστικό τρόπο την στάση της ποιήτριας στη ζωή και τις αναζητήσεις της στο βιβλίο «Η Όγδοη Μέρα».

Τα ποιήματα της Ογδοής ημέρας δεν μπορεί ν' αποφασίσει κανείς ξαφνικά να τα γράφει συλλέγοντας πληροφορίες από τρίτους για το θέμα αν δεν

έχει το απαραίτητο βιωματικό υπόβαθρο και την ευαισθησία για να σταθεί με τρόπο ουσιαστικό στο σημαντικό αυτό πρόβλημα ώστε ν' αναδείξει τις διαστάσεις του. Η Γεωργίου έχει εργαστεί εθελοντικά σε καταφύγιο ζώων και έχει βιώσει τον πόνο τους. Χαρακτηριστικοί είναι οι τελευταίοι στίχοι του ποιήματος Lassie « Με τη βελόνα στην καρδιά/χωρίς να θες/τα μάτια κλείνεις/Δεν ξέρω αν η θλίψη σου/ήταν που έφευγες/ή που έφευγες μόνη.

Ποίηση είναι οι ιστορίες μας. Στην περίπτωση της Γεωργίου είναι οι ιστορίες που προκύπτουν από τις σχέσεις των ανθρώπων με τα ζώα. Σχέσεις που δε βασίζονται στον αμοιβαίο σεβασμό και κατανόηση. Τον ποιητικό λόγο της Γεωργίου χαρακτηρίζει η απλότητα, η ζωντάνια και μια ευρηματικότητα στον τρόπο που περνά τα μηνύματά της.

Η μουσικότητα στην εκφορά του λόγου της είναι κάτι που διαπιστώνει κανείς εξ αρχής στην ποίησή της. Αυτό ίσως έχει άμεση σχέση με το επάγγελμα της Γεωργίου. Η Γεωργίου είναι μουσικός. Ασχολείται επίσης με τη συγγραφή σεναρίων μικρού μήκους με μεγάλη επιτυχία.

Paulie, Nemo, Will, Tweety, Atom, Bugsy, Marilyn, Coffee, Pavo, Mickey, Donatello, Coco, Spike, Tyto, Lassie. Ονόματα ζώων, τίτλοι των ποιημάτων που αποκαλύπτουν τι κρύβεται πίσω από τις επιλογές ονομάτων για τα κατοικίδια. Ονόματα ξενόφερτα, παρμένα από τον κόσμο του θεάματος, των κινουμένων σχεδίων. Ονόματα που ικανοποιούν κάθε μορφής φιλοδοξία σε σχέσεις ιδιοκτησίας και όχι αγάπης. Στο ποίημα που φέρει τον τίτλο Pavo γράφει η Γεωργίου «Ήσουν κι εσύ μέρος/ της συλλογής/ του νεόπλουτου [...] Ήσουν κι εσύ μέσα στο στοίχημα» στιγματίζοντας τον τρόπο που χρησιμοποιούν τα ζώα οι άνθρωποι ως μέρος μιας σαθρής εικόνας.

Κι όμως τα ζώα υπό αιχμαλωσία δε χάνουν την κατάφασή τους στη ζωή. Τα διακρίνει απίστευτη θέληση και αγωνίζονται με κάθε τρόπο. Στο ποίημα Mickey γράφει «Ανέβηκες στον τροχό/κι έτρεξες/ Ως τον Παράδεισο», στο ποίημα Will ένας βόας μαζί μ' ένα παιδί κινούν μαζί απ' τις υδροροές για κόσμους πράσινους. Το ποίημα Donatello που αναφέρεται σε μια χελώνα τελειώνει με τους στίχους « Κρύβεις τ' όνειρο/ και το κορμί/ στο καβούκι σου.»

Πρόκειται για ένα βιβλίο που μας αφορά, απευθύνεται στους ανθρώπους με τόση αμεσότητα που δημιουργεί αμηχανία. Ένα βιβλίο που προβληματίζει γύρω από ένα θέμα που αποτελεί πολύ σοβαρό πρόβλημα στη σύγχρονη κυπριακή κοινωνία. Στιγματίζει συμπεριφορές που μας αφήνουν εκτεθειμένους ως άνθρωπους.

Μέσα από το βιβλίο της, η Γεωργίου καταφέρνει να θέσει το θέμα της διαφορετικότητας και της σημασίας που έχει για την ψυχική ισορροπία τόσο των ανθρώπων όσο και των ζώων. Η ιστορία του κάθε ζώου της συλλογής όπως και οι ανάγκες όπως προκύπτουν από τη φύση του είναι διαφορετικές. Ο άνθρωπος καλείται να αντιληφθεί αυτή τη διαφορετικότητα για να αναπτύξει μια υγιή σχέση μαζί του.

Η Γεωργίου έχει το χάρισμα να μιλά απλά και ν' απευθύνεται με τρόπο ουσιαστικό για ένα θέμα που μας αφορά. Τη σχέση μας με τα ζώα στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον. Πολλές φορές υποτιμούμε τη σημασία του συγκεκριμένου θέματος, το προσπερνούμε σαν κάτι δευτερεύον κι όμως οι συμπεριφορές μας προς τα ζώα αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της στάσης μας στη ζωή. Προτάσουμε κυρίως με τους τρόπους μας ένα παντοδύναμο ιδιοκτήτη, δε θέλουμε να δούμε πόσα κρύβουν οι συμπεριφορές αυτές και τι αντίκτυπο έχουν στις σχέσεις μας με τους ανθρώπους. Πριν διαβάσω το βιβλίο δεν θα μπορούσα να αντιληφθώ τις διαστάσεις του συγκεκριμένου θέματος.

Το βιβλίο απαιτεί μια δεύτερη και τρίτη ανάγνωση . Κι αν διακρίνει κανείς μια παιδικότητα στην εκφορά του λόγου αυτό δεν πρέπει να εκληφθεί ως αδυναμία. Είναι άμεσα συνυφασμένο με την ιδιαίτερη ευαισθησία που απαιτεί το συγκεκριμένο θέμα. Και ποιος δεν επιθυμεί να διαφυλάξει ένα κομμάτι της παιδικότητάς του;

Δε θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για το βιβλίο χωρίς ν' αναφερθεί στα σχέδια της Ειρήνης Χριστούδη με τα οποία καταφέρει να αποδώσει στοιχεία του χαρακτήρα και της φύσης του κάθε ζώου με ζωντάνια και ιδιαίτερη ευαισθησία. Η Χριστούδη με τα σχέδια της καταφέρει να εντείνει την ευαισθητοποίησή μας για το θέμα του σεβασμού των ζώων. Τα ποιήματα δε θα μπορούσαν να δέσουν με τα σχέδια με πιο επιτυχημένο τρόπο.

Εύχομαι να είναι καλοτάξιδο το βιβλίο της Γεωργίου και να μπορέσει να ευαισθητοποιήσει όσο γίνεται περισσότερο τον καθένα μας στη σχέση που αναπτύσσει με τα ζώα. Μια υγιής σχέση με τα ζώα μπορεί να αποβεί ευεργετική και στη γενικότερη στάση μας στη ζωή. Ένα κόσμος πιο ανθρώπινος σίγουρα μας αξίζει.

9 κριτικά σημειώματα

Χριστίνα Α. Γεωργίου

Θέατρο εν καιρώ κρίσης

Συγχαίρουμε τις προσπάθειες όλων των θιάσων να επιβιώσουν και ν' αντεπεξέλθουν εν καιρώ κρίσης και, ως λάτρεις του θεάτρου, είμαστε πρόθυμοι να τις στηρίξουμε. Υπό τις περιστάσεις, όμως, και οι ίδιοι οι θιάσοι πρέπει με τη σειρά τους να στηρίξουν το κοινό και να το ενθαρρύνουν να συνεχίσει να πηγαίνει στο θέατρο, παρά τις οικονομικές δυσχέρειες που πλήττουν τα πλείστα νοικοκυριά.

Έτσι, λογικό θα ήταν, το εισιτήριο

της κάθε παράστασης να κοστολογείται ανάλογα με τα έξοδα της παραγωγής της: όταν μια παράσταση απαιτεί μηδαμινά σκηνικά, φωτισμό και ήχο/μουσική, και μόνο έναν ή δύο ηθοποιούς επί σκηνής, δύσκολα δικαιολογείται η είσοδος των είκοσι ευρώ ανά κεφαλή αυτή την περίοδο... Θέλουμε να επιβιώσει ο πολιτισμός. Σε αυτή την περίπτωση, κάτι τέτοιο προϋποθέτει αμοιβαία κατανόηση και παραχωρήσεις, ώστε το θέατρο να παραμείνει αζημίωτο.

Ντίνα Κατσούρη

Έγινε και αυτό

Όλοι ξέρετε το παιχνίδι του ΠΙΚ «Παίζουμε κυπριακά», που το παρουνισιάζουν ο Γιάννης Τσιμισέλης κι η Βασιλική Χατζηαδάμου. Ε, λοιπόν, αυτό το παιχνίδι κάποιιοι το χαρακτήρισαν εθνικιστικό. Μα πώς είναι δυνατό να είναι εθνικιστικό ένα παιχνίδι, που προβάλλει την παράδοση του τόπου και διασώζει τη γλώσσα μας; Με ποιο σκεπτικό κατέληξαν σ' αυτή την απαράδεκτη ερμηνεία; Μια ερμηνεία, που δεν έχει κανένα έρεισμα και κανένα νόημα. Μέσα από το «Παίζουμε κυπριακά» αναδύεται όλη η κυπριακή κουλτούρα και η μουσική μας επάρκεια. Είναι κακό

να θέλεις να διασώσεις τη γλώσσα σου; Η γλώσσα μας είναι η ταυτότητά μας και κατά προέκταση κι ο πολιτισμός μας. Και θα πρέπει να μείνουν ανέπαφα από κάθε είδους κηρύγματα και ερμηνευτικές διαστρεφές. Γιατί, σε τελευταία ανάλυση, αυτού του είδους συμπεριφορές είναι εθνικιστικές και φασίζουσες. Ελπίζουμε το παιχνίδι αυτό να συνεχίσει για πολλά ακόμα χρόνια με την ίδια πάντα επιτυχία. Και το βλέπουμε πόσο σημαντικό είναι από την αδιάλειπτη συμμετοχή του κόσμου σ' αυτό και την αγάπη που του δείχνουν.

Οι πνευματικοί άνθρωποι και η κρίση

Η Κύπρος περνάει και πάλι τις πιο κρίσιμες ώρες της ιστορίας της και του πολιτισμού της. Πιστεύουμε, λοιπόν, πως αυτές τις κρίσιμες ώρες, αυτοί που έχουν καθήκον να είναι μπροστάρηδες στον αγώνα για τη σωτηρία του τόπου είναι οι πνευματικοί άνθρωποι και οι καλλιτέχνες. Να υψώσουν τη φωνή τους και το ανάστημά τους, για να στείλουν το μήνυμα στο εσωτερικό και στο εξωτερικό πως οι εκβιασμοί και οι πιέσεις δε θα περάσουν. Εκείνο, όμως, που διαπιστώνουμε είναι ότι από τη μια πλευρά, οι ίδιοι οι πνευματικοί άνθρωποι ήταν απόντες από όλες τις εξελίξεις -και ήταν υπεύθυνοι οι ίδιοι για αυτό- και από την άλλη, οι τηλεοράσεις και τα ραδιόφωνα τους άφησαν εκτός και δε διαμαρτυρήθηκε κανένας. Στα κανάλια έγιναν δεκάδες εκπομπές με δεκάδες καλεσμένους πολιτικούς και τεχνοκράτες και ούτε ένας πνευματικός άνθρωπος να καταθέσει την άποψή του και τη γνώμη του.

Ενώ γράφονταν αυτές οι γραμμές, μας ήρθε η είδηση, που ως ένα βαθμό ανέτρεψε τα γραφόμενά μας. Η είδηση αναφερόταν στην πρωτοβουλία

της Λέας Μαλένη και μιας ομάδας ηθοποιών και φίλων να οργανώσουν μια ολοήμερη συναυλία αλληλεγγύης «Cyprus Aid», την 1^η του Απρίλη, στην οποία συμμετείχαν εθελοντικά πάνω από 50 καλλιτέχνες από διαφορετικά μουσικά τοπία. Για την παρakoλούθηση της συναυλίας δεν απαιτήθηκε κάποιο χρηματικό αντίτιμο, παρά μόνο εισφορά σε τρόφιμα κι άλλα είδη πρώτης ανάγκης, που θα δοθούν στα κοινωνικά παντοπωλεία. Μια στήριξη, που αποτελεί όπως αναφέρουν και οι διοργανωτές της, μια ηχηρή πράξη αλληλεγγύης προς τον έξω κόσμο. Οφείλουμε να δώσουμε τα θερμά μας συγχαρητήρια σε όλους όσους είχαν αυτή την πρωτοβουλία – σίγουρα ένα μήνυμα αντίστασης και αγώνα του κυπριακού λαού στις δολοπλοκίες των ξένων. Να πούμε ακόμα ότι περιμένουμε κι άλλες τέτοιες πρωτοβουλίες από τους πνευματικούς ανθρώπους και τους καλλιτέχνες, για τη διάσωση του πολιτισμού μας και την ανασυγκρότηση της κυπριακής κοινωνίας. Ελπίζουμε να μην ήταν απλά ένας στιγμιαίος αυθορμητισμός και να δοθεί συνέχεια όσο χρειαστεί, εμπλέκοντας κι άλλες πολιτιστικές ομάδες.

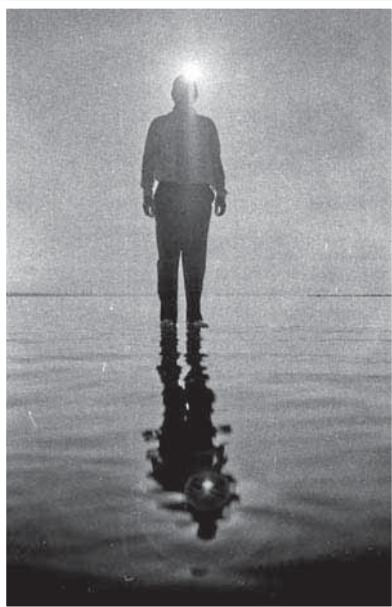
Άριστος Παπαχριστοφή

Η τεχνική υποστήριξη στο Κυπριακό θέατρο

Τις προάλλες απολαύσαμε τη θεατρική παραγωγή της ΕΘΑΛ «Χαρούλα», ένα Κυπριακό έργο του Χρίστου Ζάνου σε σκηνοθεσία Άδωνη Φλωρίδη. Το έργο είχε πάρα πολλές εναλλαγές σκηνών με αποτέλεσμα όλοι οι σκηνογραφικοί χώροι να σφηνωθούν πάνω στη σκηνή: το δωμάτιο ενός ορφανοτροφείου, το γραφείο ενός επιχειρηματία, η σκοπιά στην πράσινη γραμμή, ένα μπαρ, το αστυνομικό τμήμα και η διαδρομή δύο αναβατών επί μοτοσυκλέτας. Παρόλο που ο Φλωρίδης το χειρίστηκε με περισσή ευφυΐα χωρίς να προκαλεί σύγχυση εντούτοις ήταν αισθητό πως η έλλειψη τεχνικής υποστήριξης μείωνε το θέαμα.

Δεν αναφέρομαι στην κεντρική σκηνή της ΕΘΑΛ, αλλά ως αφορμή για να σχολιάσω πως κανένα θέατρο στην Κύπρο δεν παρέχει τεχνικές ευκολίες για τις ανάγκες πολλών έργων. Πόσες φορές απολαύσαμε έργα στο εξωτερικό μόνο και μόνο επειδή η εναλλαγή σκηνικού προσαρμοζόταν ανάλογα με τη σκηνή. Πιστεύω πως είναι κάτι που οι σκηνογράφοι στη Κύπρο θα έπρεπε να επιδιώξουν.

Και για να αποφύγω την επιχειρηματολογία της οικονομικής κρίσης των εποχών που διανύουμε, να αναφέρω μόνο πως ούτε πρόνοια υπήρξε ποτέ. Βλέπε καινούργιο θέατρο του ΘΟΚ στη Λευκωσία.

Τα βιβλία που πήραμε:

- Παντελής Χρ. Στεφάνου, «Άσμα Δοξαστικό», Λευκωσία 2013
- Παντελής Χρ. Στεφάνου, «Πολύμνιες Βαχχείου», Λευκωσία 2013
- Λεωνίδας Γαλάζης, «Κειμενικές διαθλάσεις», δοκιμές – μελέτες, εκδ. Ιωλκός, Δεκέμβριος 2012, Α' έκδοση
- Λεωνίδας Γαλάζης, «Δοκιμές Συγκολλήσεως», ποίηση, εκδόσεις Φαρφουλάς, Ιανουάριος 2013
- Αντρέας Τιμοθέου, «Για μια στιγμή και μια αιωνιότητα», ποίηση, βιβλιοεκδόσεις Αναζητήσεις
- Ευφροσύνη Μαντά – Λαζάρου, «Ο Νώε στην πόλη», Λογοτεχνικά Φύλλα Περιοδικό Πλανόδιον, αρ. 52, Ιούνιος 2012
- Εύης Γαβριηλίδης, «Σκηνοθέτες του κυπριακού θεάτρου», 2013, θεατρικό ημερολόγιο, Θεατρική Πορεία Λεμεσού
- Dr. E. M. Fraser's letters to Marlene Pitta, "More Bitter Lemons From Bellapais", Keryneia Folk Lore Club, Keryneia Municipality 2012
- «Γνώση Κερύνειας», Κερυνειώτες συγγραφείς του 20^{ου} αιώνα - σχετικές εκδόσεις και επιλεκτική βιβλιογραφία, επιμέλεια: Ρήνα Κατσελλή & Θεοφανώ Κυπρή, έκδοση Λαογραφικού Ομίλου Κερύνειας, Λευκωσία 2012
- Κλαίρη Αγγελίδου, «Λιτανεία», ποίηση, εκδόσεις Ιωλκός, Δεκέμβριος 2012, Α' έκδοση
- Ασημίνα Γεωργίου, «Σοφίας Θησαύρισμα», Λευκωσία 1997
- Δημήτρης Λεβέντης, «Η διαδρομή των Γυμνασίων της Αμμοχώστου από το 1955 μέχρι το 1974», σύλλογος αποφοίτων και φίλων Ελληνικών Γυμνασίων Αμμοχώστου, εκτύπωση: Negresco Ltd Λευκωσία 2013
- Νίκος Ορφανίδης, «Τα ηρωικά και λυπημένα άσματα της μητέρας», Σειρά: Ελληνομνημών 18, εκδόσεις Ακτή, Λευκωσία 2011
- Νίκος Ορφανίδης, «Εισαγωγικά στη φιλοσοφία της παιδείας», Σειρά: Ελληνομνημών 19, εκδόσεις Ακτή, Λευκωσία 2012
- Νίκος Ορφανίδης, «Επί πτερύγων ανέμων γ'», κείμενα ορθόδοξου και νεοελληνικού προβληματισμού, εκδόσεις Ακτή, Λευκωσία 2012
- Χριστίνα Α. Γεωργίου, «Η όγδοη μέρα», ποιήματα III, εκδόσεις Άνευ, Λευκωσία 2012
- Ανδρέας Πετρίδης – Δημήτρης Θ. Γκότσης, «Ο δύσβατος ποιητικός λόγος του Κυριάκου Χατζηλουκά – Από τα θρύμματα των "Αρμών" στα συνθέματα του "Χρωμόφωτος"», εκδ. Ακτή, Λευκωσία 2013
- Μάριος Μιχαηλίδης, «Ο Ανακριτής», εκδ. Γαβριηλίδης, Αθήνα 2012
- Γιάννης Η. Ιωάννου, «Η ποιητική γενιά του '74 στην Κύπρο – Η γενεαλογία και η έκφραση της αμφισβήτησης», Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κύπρου, Λευκωσία 2013
- Νίνος Φένεκ Μικελίδης, «Κάθαρση», ποιήματα, εκδ. Κέδρος, 2013
- Σ. Σ. Χαρκιανάκης, «Υστερόγραφα Α'», ποιήματα, εκδ. Δομός, πρώτη έκδοση, Αθήνα 2013
- Κυριάκος Στυλιανού, «Σκυτάλη», διηγήματα, Λευκωσία 2013, εκτύπωση KSD PRINTING LTD
- Σταύρος Ζουμπουλάκης, «Η αδερφή μου», εκδ. Πόλις, Νοέμβριος 2012
- Μαρινέλλα Βλαχάκη, «Η τελευταία εργασία», διηγήματα, εκδ. Μετρονόμος, 2012

- Άντρος Λυρίτσας, «Αντι - ποίηση ζωής», εκτύπ. τυπογραφεία “Κώνος” Λτδ, Λευκωσία 2013
- Νάσος Βαγενάς, «Σημειώσεις από την αρχή του αιώνα», εκδ. Πόλις, Μάρτιος 2013

Τα περιοδικά που πήραμε:

- «Νέα Συντέλεια», λογοτεχνία / τέχνες / θεωρία, τεύχος 11, φθινόπωρο 2012 – χειμώνας 2013
- «Κυπριακή Βιβλιοφιλία», τριμηνιαία επιθεώρηση κυπριακού βιβλίου, τόμος Ε', τεύχος 24, χειμώνας 2013
- «Πνευματική Κύπρος», τετραμηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2012, αρ.432
- «Η Παρέμβαση», πνευματική επιθεώρηση της Κοζάνης, τεύχος 165, χειμώνας 2012
- «Χρονολόγιο Κοζάνης» Β. Π. Καραγιάννης, συμπληρώσεις / σχόλια / επιμέλεια: Κωνσταντίνος Ν. Παυλός, Παρέμβαση 2012
- «Μικροφιλογικά», περιοδική έκδοση, τεύχος 32, φθινόπωρο 2012
- «Μικροφιλογικά», περιοδική έκδοση, τεύχος 33, άνοιξη 2013
- «Μικροφιλογικά», τετράδια 12, Φοίβος Σταυρίδης, Ένα έτος από την αποδημία του, Λευκωσία 2013
- «Μικροφιλογικά», τετράδια 13, Λευτέρης Παπαλεοντίου – Κυριάκος Ιωάννου, Αδημοσίευτες επιστολές και άγνωστα ποιήματα του Βασίλη Μιχαηλίδη (από το αρχείο του Αιμίλιου Χουρμούζιου), Λευκωσία 2013
- «Νέα Εποχή», πολιτιστικό περιοδικό, τεύχος 315 / χειμώνας 2012 – 13
- «In focus», quarterly magazine on literature, culture & the arts in Cyprus, volume 10, No 1: March '13
- «Αχτή», περιοδικό λογοτεχνίας και κριτικής, έτος ΚΔ', τεύχος 94, άνοιξη 2013